

**İŞLETMELERİN FİNANSAL
BAŞARILARININ ÖLÇÜLMESİNDE
NAKİT AKIM RASYOLARININ
KULLANILMASI VE BİR UYGULAMA**

**(YÜKSEK LİSANS TEZİ)
ESİN DÜNDAR**

ESKİŞEHİR - 1996

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İŞLETMELERİN FİNANSAL BAŞARILARININ
ÖLÇÜLMESİNDE NAKİT AKIM RASYOLARININ
KULLANILMASI VE BİR UYGULAMA**

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Ferruh ÇÖMLEKÇİ

ESİN DÜNDAR

ESKİŞEHİR - 1996

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ**

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında Eskişehir'de doğdum. İlköğrenimimi Eskişehir Millizafer İlkokulu'nda, orta öğrenimimi Eskişehir Cumhuriyet Lisesi'nde tamamladım. 1989 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'ne girdim. 1993 yılında bu bölümden mezun olduktan sonra aynı yıl Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme - Muhasebe Yüksek Lisans programına kayıt oldum. Halen aynı programda yüksek lisans yapmaktayım.

Esin DÜNDAR

ABSTRACT

An important deal of measuring the financial success of a corporation relies on cash and cash flows. Thus corporations have to take more care of the financial statements while evaluating their financial successes.

Actually, from the side of the ones related to the corporation, cash flow statements are needed in order to learn the actual position of the corporation and to obtain adequate information about the corporation. Building upon this need, in the study prepared, the cash flow statements and cash flow ratios prepared according to the operational structure are used in measuring the financial success of corporations and an evaluation of a corporation is made.

This study consists of four parts. In the first part, information on cash flow statements is given and the ways to prepare cash flow statements are considered.

The second part deals with cash flows ratios obtained according to operational structure and how to comment on these ratios.

In the third part, the formats of the cash flow statements prepared in our country are considered.

The fourth and the last part consist of a practice on a corporation, on the basis of the subject considered.

İKİNCİ BÖLÜM

FAALİYETSEL YAPIYA GÖRE HAZIRLANAN NAKİT AKIM

RASYOLARI (NAR)

2.1. İŞLETMENİN FİNANSAL BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİNDE NAR KULLANIMI	53
2.2. NAT BİLGİLERİNİN KULLANILACAĞI NAR GRUPLARI	54
2.2.1. KAZANÇ KALİTESİ İLE İLGİLİ NAR	54
2.2.1.1. Faaliyet Nakit Endeksi	55
2.2.1.2. Yatırım Yenileme Oranı	55
2.2.1.3. Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Kaynak Başına Düşen Maddi Varlık Yatırımı	56
2.2.1.4. Nakit Akım Yeterlilik Oranı	57
2.2.2. FİNANSAL YÖNETİMLE İLGİLİ NAR	57
2.2.2.1. Nakit Kaynaklar Dağılım Oranı	58
2.2.2.2. Yabancı Kaynaklar Finansman Endeksi	59
2.2.2.3. Prodüktivite Yeterlilik Oranı	60
2.2.3. ZORUNLU FAALİYETLERLE İLGİLİ NAR	61
2.2.3.1. Zorunlu Nakitler Endeksi	61
2.2.3.2. Uzun Vadeli Borç Ödeme Oranı	62
2.2.3.3. Uzun Vadeli Borçlar İçin Gerekli Nakit Miktarının Toplam Kaynaklara Oranı	62
2.2.3.4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Toplam Yabancı Kaynaklara Oranı	63

2.2.4 TAKDİRİ KULLANIMLARLA İLGİLİ NAR.....	63
2.2.4.1. Takdiri Toplam Nakit Kullanım Oranı.....	64
2.2.4.2. Takdiri Yatırımlarda Kullanılan Nakit Oranı.....	65
2.2.4.3. Diğer Takdiri Nakit Ödemeler Oranı.....	65

3. BÖLÜM

ÜLKEMİZDE DÜZENLENEN NAKİT AKIM TABLOLARI

3.1. MALİYE BAKANLIĞININ ÖNGÖRDÜĞÜ NAKİT AKIM TABLOSU.....	67
3.1.1. DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU.....	69
3.1.2. DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞLERİ.....	69
3.1.2.1. Satışlardan Elde Edilen Nakit.....	69
3.1.2.2. Diğer faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlardan Dolayı Sağlanan Nakit..	71
3.1.2.3. Olağandışı Gelir ve Karlardan Sağlanan Nakit.....	72
3.1.2.4. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit.....	72
3.1.2.5. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit.....	75
3.1.2.6. Sermaye Artırımından Sağlanan Nakit.....	75
3.1.2.7. Hisse Senedi İhraç Primlerinden Sağlanan Nakit.....	75
3.1.2.8. Diğer Nakit Girişleri.....	75
3.1.3. DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI.....	77
3.1.3.1. Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışları.....	77
3.1.3.2. Faaliyet Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları.....	79
3.1.3.3. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlara İlişkin Nakit Çıkışları..	81
3.1.3.4. Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışları.....	82
3.1.3.5. Olağandışı Gider ve Zararlardan Dolayı Nakit Çıkışları.....	83
3.1.3.6. Duran Varlık Yatırımlarına İlişkin Nakit Çıkışları.....	84
3.1.3.7. Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri.....	85

3.1.3.8. Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri.....	87
3.1.3.9. Ödenecek Vergi ve Benzerleri.....	89
3.1.3.10. Ödenecek Temettüleri.....	89
3.1.3.11 Diğer Nakit Çıktıları.....	90
3.1.4. DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU.....	91
3.1.5. NAKİT ARTIŞ VEYA AZALIŞI.....	91
3.2. SERMAYE PİYASASI KURULU'NUN ÖNGÖRDÜĞÜ NAKİT AKIM TABLOSU..	92

4. BÖLÜM

UYGULAMA

4.1. ESTON A.Ş.'NİN TANITIMI.....	95
4.2.İŞLETMENİN FAALİYETSEL NAT'LARININ HAZIRLANMASI.....	98
4.2.1. FAALİYETSEL NAT'LARIN HAZIRLANMASINDA YARARLANILACAK MALİ TABLOLAR.....	98
4.2.2. DOĞRUDAN YÖNTEME GÖRE FAALİYETSEL NAT HAZIRLANMASI.....	105
4.2.2.1. Tabloda Yer Alacak Kalemlerin Hesaplanması.....	105
4.2.2.2. NAT'ın Hazırlanması.....	111
4.2.3. DOLAYLI YÖNTEME GÖRE FAALİYETSEL NAT HAZIRLANMASI.....	114
4.2.3.1. Tabloda Yer Alacak Kalemlerin Hesaplanması.....	114
4.2.3.2. NAT'ın Hazırlanması.....	116
4.3. İŞLETMELERİN FİNANSAL BAŞARILARININ ÖLÇÜLMESİNDE NAR KULLANILMASI.....	119
4.3.1. FAALİYETSEL NAR HESAPLANMASI.....	119
4.3.1.1. Kazanç Kalitesi İle İlgili NAR.....	119
4.3.1.1.1. Faaliyetsel Nakit Endeksi.....	119
4.3.1.1.2. Yatırım Yenileme Oranı.....	119

4.3.1.1.3. Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Kaynak Başına Düşen	
Maddi Varlık Yatırımı.....	120
4.3.1.1.4. Nakit Akım Yeterlilik Oranı.....	120
4.3.1.2. Finansal Yönetimle İlgili NAR.....	121
4.3.1.2.1. Nakit Kaynak Dağılım Oranı.....	121
4.3.1.2.2. Yabancı Kaynaklar Finansman Endeksi.....	122
4.3.1.2.3. Produktivite Yeterlilik Oranı.....	123
4.3.1.3. Zorunlu Faaliyetlerle İlgili NAR.....	123
4.3.1.3.1. Zorunlu Nakitler Endeksi.....	123
4.3.1.3.2. Uzun Vadeli Borç Ödeme Oranı.....	123
4.3.1.3.3. Uzun Vadeli Borçlar İçin Gerekli Nakit Miktarının Toplam Kaynaklara	
Oranı.....	124
4.3.1.3.4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Toplam Yabancı Kaynaklara Oranı.....	124
4.3.1.4. Takdiri Faaliyetlerle İlgili NAR.....	124
4.3.1.4.1. Takdiri Toplam Nakit Kullanım Oranı.....	124
4.3.1.4.2. Takdiri Yatırımlarda Kullanılan Nakit Oranı.....	124
4.3.1.4.3. Diğer Takdiri Nakit Ödemeler Oranı.....	125
4.3.2. FAALİYETSEL NAR SONUÇLARININ YORUMU.....	126
4.4. İŞLETMENİN FİNANSAL BAŞARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	129
SONUÇ.....	132
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	134

GİRİŞ

Günümüzde bir işletmenin finansal başarısı, o işletmenin likiditesi, faaliyetlerinin verimliliği, işletme varlıklarının yarattığı nakit miktarı ile ölçülmektedir. Bu nedenle, işletmelerin finansal başarıları ölçülürken nakit miktarının tespitine yönelik tablolara daha fazla önem verilmesi beklenmektedir.

Gerçekten de faaliyet sonucu yaratılan nakit akımına ilişkin bilgiyi içeren mali tabloların, işletmelerin finansal başarısı değerlendirilirken, bilanço ve gelir tablosundan daha iyi bir gösterge olduğu mali analistler tarafından belirlenmiştir.

Bir işletmenin mali durumu finansal faaliyetleri ve ekonomik faaliyetleri nedeni ile değişime uğrar. Bu yönüyle geleneksel muhasebeye dayanan bilanço ve gelir tablosunun, tasarruf sahipleri ve kredi verenler açısından firmaların mali durumlarını göstermede sınırlı bir değere sahip olduğu görülmüştür. Çünkü geleneksel muhasebe verilerine dayanan mali tabloların, firmaların gerçek durumunu yansıtmadığı, işletmeyle ilgilenenler açısından işletme hakkında yeterli bilgiyi veremediği anlaşılmıştır.

Oysa yeterli net işletme sermayesine sahip, karlı görünen işletmelerin neden iflas ettiği, işletmenin likiditesinin değerlendirilmesinde karın neden kasaya yansımadığı; başka bir anlatımla dönem sonunda kasa ve banka hesabında, neden dönem karı kadar nakdin bulunmadığı gibi sorular, faaliyetssel nakit akım tablosu ile açıklama bulmuşlardır.

Bütün bu gelişmelerden sonra, nakit akımı ve likidite üzerindeki çalışmalar hızlandırılmış ve nakit akım tablosu temel finansal tablolar arasına girmiştir.

80'li yıllardan sonra ABD'de büyük ilgi gören nakit akım tablosu ile ilgili gelişmeler Türkiye'de çok yavaş olmaktadır. En önemli gelişme Sermaye Kurulu tarafından yayınlanan tebliğdir. Bu tebliğ ile, SPK'na tabi özel sektör işletmelerinden nakit akım tablosu hazırlamaları istenmektedir. SPK, kanuna bağlı işletmelerden nakit akım tablosu istese de, yayını zorunlu kılmamaktadır. Yine ülkemizdeki son Muhasebe Standartları Komisyonu'nun öngördüğü ve Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan Muhasebe Sistemi Genel Tebliği ile, düzenleme kapsamına giren tüm işletmelerin nakit akım tablosu hazırlamaları zorunlu hale getirilmiştir. Ancak gerek SPK, gerekse Muhasebe Standartları Komisyonu tarafından önerilen nakit akım tabloları, hazırlanacak olan faaliyetler nakit akım tablosunun fonksiyonlarını yerine getirebilecek nitelikte değildir.

Bu çalışmanın amacı; işletmelerin finansal başarılarının ölçülmesinde, faaliyetler yapıya göre hazırlanan nakit akım tablosunu ve nakit akım rasyolarını kullanmak ve bunların halen ülkemizde uygulanmakta olan nakit akım tablosu ile bir karşılaştırmasını yapmaktır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, faaliyetler nakit akım tablosu ve gelişimi hakkında bilgi verilmiş, faaliyetler nakit akım tablosunun diğer mali tablolarla karşılaştırılması yapılmış ve faaliyetler nakit akım tablosu hazırlama yöntemleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde faaliyetler yapıya göre hazırlanan nakit akım rasyoları ve bu rasyoların yorumlanma şekillerinden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde ülkemizde düzenlenen nakit akım tabloları üzerinde durularak, Maliye Bakanlığının ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun öngördükleri nakit akım tablosu formatlarından bahsedilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ele aldığımız konular bazında, bir işletme üzerinde uygulama yapılmıştır.

1. BÖLÜM

FAALİYETSEL NAKİT AKIM TABLOSU (NAT)

1.1. EK MALİ TABLO OLARAK FAALİYETSEL NAT'IN ÖNEMİ

1970'li yılların başlarından sonra, özellikle Batı ülkelerinde birçok firma çökmüştür. Bu durum, geleneksel tahakkuk muhasebesi esasına dayanan verilerin, birikim sahipleri ve finansman kurumlarına, işletmelerin finansal durumlarındaki değişiklikler hakkında gerekli olan uyarıyı veremediğini göstermiştir.

Gerçekten de geleneksel tahakkuk muhasebesi temeline göre hazırlanan finansal tablolara göre, faaliyetleri kârlı gözükken bir firma nakit sıkıntısı nedeniyle finansal strese düşebilmekte, hatta bu kârlı firma, nakit sıkıntısı nedeniyle iflas bile edebilmektedir. Bütün bu sorunlarla karşılaşmamak için işletme ile ilgilenen gurupların yapması gereken, kararlarında geleneksel tahakkuk muhasebesi bilgilerinin yanında, nakit muhasebesi temeline dayanan bilgilere de yer vermektir.

Günümüzde nakit akım kavramı, işletmelerin faaliyet süreci içerisinde belirli bir dönemde meydana gelen tüm nakit giriş ve çıkış hareketleri olarak kullanılmaktadır.

Nalan Akdoğan ve Nejat Tenker de nakit akım tablosunu, bir faaliyet dönemi içinde, ortaya çıkan nakit akışlarını, işletme faaliyetlerine ilişkin nakit akımları, yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akımları ve finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akımları olarak gösteren bir tablo şeklinde tanımlamışlardır¹. NAT'ın bir başka tanımı ise, "bilanço ve gelir tablosunda görülmeyen fon akımını ortaya çıkararak, yönetimin belli bir dönem içerisinde işletme fonlarını nasıl yönlendirdiğini gösteren bir tablo" olarak yapılmıştır².

Aslında 1950'li yıllara kadar genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre, finansal durumdaki değişimler tabloları içinde, özellikle herhangi bir nakit akımı verisi istenmemekteydi³. Ancak bu yıllardan sonra, nakit akımı finansal durumdaki değişimler tablolarından biri olan fonlar tablosu unsurlarından ayrı bir önemle ele alınarak, başlı başına inceleme konusu yapılmaya başlanmıştır⁴.

"Hatta ABD'de 1981 yılından beri, finans yöneticileri enstitüsü, firmaları gönüllü olarak fon akımı tabloları düzenlemeye ve açıklamaya özendirilmektedir. Ayrıca finansal muhasebe standartları kurulu da her firmanın, belirli bir döneme ilişkin nakit akımını gösteren tablolar

---

¹ Nalan AKDOĞAN- Nejat TENKER, **Tek Düzen Muhasebe Sistemi Mali Tablolar ve Oran Analizi**, İstanbul S.M.M.M.O. Yayını, İstanbul, 1994, s. 285.

² Bülent ÜSTÜNEL, **Mali Tablolar Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Genel Tebliği Açıklaması Uygulama Klavuzu**, İstanbul, Mart, 1995, s. 516.

³ Richard KOCHANEK- I. Nogard CORÏNE, **Funds Statement**, Financial Executive, C.3, S.1, Ocak, 1987, s. 27.

⁴ Özgül CEMALCILAR, **Fonların Kaynakları ve Uygulamaları Tablosu İle Para Akımı Analizleri**, E.İ.T.İ.A. Yayın No: 66/33, Başnur Matbaası, Ankara, 1965, s.142

düzenlemesi konusunda önerilerde bulunmaktadır”⁵.

Bütün bu gelişmelerden sonra, fonları nakit ve nakit benzeri olarak ayıranların sayısında bir artış gözlenmiştir. Bu artışın nedeni olarak da, yatırımcıların, analistlerin ve diğer bilgi kullanıcılarının, bir işletmenin likiditesini, finansal eksikliğini ve çalışma konusundaki başarısını değerlendirmede nakit akımı bilgisinin değerini anlamaları gösterilmiştir. Hatta daha da önemli olan NAT'ın, bilgi kullanıcılarına, bir işletmenin gelecekteki nakit akımlarının miktarı, zamanlaması ve belirsizliğini giderecek tahminlerde bulunmasına yardım edebilmesidir.

Nakit akımı, likidite yeteneğinin yanısıra büyüme ve gelişme olanağına ilişkin bilgi de vermektedir. Oysa geleneksel finansal başarı ölçümlene teknikleri, analiste işletmenin ödeme gücünü yansıtacak doyurucu bilgiyi sunamamaktadır.

NAT, işletme faaliyetleri, yatırım faaliyetleri, finansman faaliyetleri şeklinde üç ayrı bölüm olarak hazırlandığından, faaliyetler yapıya göre hazırlanan nakit akım tablosu olarak da bilinmektedir.

İşletmenin faaliyetler yapısına göre hazırlanan NAT, likidite ve kârlılık arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koyduğundan, işletmenin risklilik ve verimliliğini ölçmede, bilanço ve gelir tablosundan daha etkindir. Üç ayrı bölüm olarak hazırlanan NAT, işletme likiditesi, işletme kârlılığı ve işletme değeri arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koyduğu için, NAT ile işletmenin finansal stresi, kârlılığı ve değer yaratma potansiyeli daha kolay anlaşılabilir⁶.

---

⁵ Öztin AKGÜÇ, **Finansal Yönetim**, B 4, İstanbul, 1985, s. 167.

⁶ Cengiz EROL, **Nakit Yaklaşım Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi** “Mali Tablo Analizi”, T.B.B.Y. Yayın No: 167, B. 2, Ankara, 1991, s. 18.

1.2. FAALİYETSEL NAT'IN DİĞER MALİ TABLOLARDAN FARKI

1.2.1. FAALİYETSEL NAT'IN BİLANÇODAN FARKI

Bilanço, bir işletmenin belli bir tarihteki finansal yapısını özetler. Yani bilanço bir işletmenin, fonlarını hangi kaynaklardan sağladığını ve bunların nerede kullanıldığını bir anlık zaman dilimi içerisinde gösterir. Oysa bu gösterim statik bir görüntü arzederken, işletmenin doğasında bir süreklilik ve hareketlilik mevcuttur. Bu durum, bilançonun işletmenin finansal durumu üzerinde etkisi olan tüm finansal işlemleri, dinamik olarak görmeyi olanaksızlaştırmaktadır. Ancak işletme ile ilgilenenlerin de bu bilgilere ihtiyaç duyması, son yıllarda üzerinde önemle durulan tablonun, fon kavramını nakit olarak ele alan NAT olmasına neden olmuştur.

NAT ise bir faaliyet dönemi içinde işletmede ortaya çıkan para tahsilat ve ödemelerini, kaynak ve kullanım yerleri olarak göstermektedir. Böylece dönem içinde kasa ve banka hesabında oluşan artış ve azalışların nedenleri ile birlikte görülmesini sağlayıp, gelecekteki para ihtiyacını belirleyebilmemize yardımcı olmaktadır⁷.

1.2.2. FAALİYETSEL NAT'IN GELİR TABLOSUNDAN FARKI

NAT, bilgi kullanıcıları açısından önemli bir finansal tablo olan gelir tablosundan farklıdır. NAT, nakit girişleri ve nakit çıkışlarını gerektiren finansal nitelikteki işlemleri, bunların gelir sağlayan veya gidere yol açan faaliyetlerle olan ilişkilerini dikkate almadan, özetleyen bir tablodur.

---

⁷ Nalan AKDOĞAN- Nejat TENKER, **Finansal Tablolar ve Analizi**, Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, Ankara, 1992, B. 4, s. 223.

Gelir tablosu ise, işletmenin belli bir hesap dönemindeki net sonucunu brüt satış kârı, faaliyet kârı büyüklüklerine ve bunları oluşturan ana olaylara yer vererek gösteren bir tablo olup, özellikle kâr kalemine ilişkin bilgileri, bilançoya göre daha ayrıntılı biçimde veren bir rapordur⁸.

NAT'ın, konusunu nakit giriş ve çıkışları oluştururken, gelir tablosunun konusunu bir hesap döneminde elde edilen gelir ve yapılan giderler oluşturur. NAT, bir taraftan işletme ile ilgilenenlere nakit akışı hakkında bilgi verirken, diğer taraftan kasa ve banka hesabının kalanındaki değişimin dönem kârı tutarından neden farklı olduğunu da açıklar. Bu farklılık gelir tablosunun düzenlenmesine yön veren esasların, NAT'ın düzenlenmesine yön veren esaslardan farklı olmasından kaynaklanır.

Gerçekten de gelir tablosu, bir dönem içinde elde edilen gelire, yapılan giderleri para hareketine neden olsun veya olmasın dikkate alır. Bu da gelir tablosunun dönemin gelir ve gider unsurlarını hem tahakkuk, hem de nakit esasına göre dikkate aldığını gösterir. Oysa NAT'ın düzenlenmesinde nakit esası geçerlidir.

Yine gelir tablosunda yer alan bazı kalemler nakit hareketini gerektirmeyebilir. Buna karşılık, NAT'da yer alan bazı kalemler de gelir tablosunda görülmez.

1.2.3. FAALİYETSEL NAT'IN FON AKIM TABLOSUNDAN FARKI

Genel olarak uygulamada, net işletme sermayesi temelinde düzenlenmekte olan Fon Akım Tablosu, yaygın bir ilgi görmektedir. Oysa daha önce de bahsettiğimiz gibi net işletme sermayesi yeterli olan ve kârı

⁸ Nalan AKDOĞAN- Nejat TENKER, *Finansal Tablolar ve Analizi*, Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, B. 3, Ankara, 1988, s. 74.

pozitif olan işletmelerin de iflas ettiği, yapılan araştırmalarda da iflasa yol açan nedenlerin başında alacak ve stokların nakde dönüşmesindeki zaman farkının yol açtığı belirlenmiştir. Bu durum net işletme sermayesi analizlerinin yetersiz olduğunu göstermiş, ödeme gücünün ölçülmesinde işletmenin en likit varlığı olan naktin analizine yönelmeyi zorunlu hale getirmiştir.

NAT, net işletme sermayesi değişim tablosundan farklı olup, içeriği daha sınırlıdır. Bununla beraber, NAT'ın net işletme sermayesi temeline dayalı fon akım tablosuna göre önemli üstünlükleri de vardır⁹:

- 1- NAT; işletme kârının nakdi niteliğini sergiler.
- 2- İşletmenin likiditesi ve varlığını sürdürmede tahsilat ve ödeme zamanlarına ışık tutar.
- 3- Hiç bir tahakkuk ve dağıtım konu teşkil etmez .
- 4- Borç ödeme yeteneğinin en iyi ölçütüdür.
- 5- Kredi değerlemesinde endekstir.
- 6- Önemli bir likidite ölçütüdür.
- 7- İşletme faaliyetlerinin nakit yaratma yeteneğini ve nerelere nakit kullanıldığını gösterir.
- 8- Faaliyet likiditesinin yetersizliği konusunda uyarı görevi üstlenir.
- 9- Karşılaştırmalarda iyi bir bazdır.
- 10- Enflasyonist bir ortamda daha somut bir değerlendirme sağlar.
- 11- Net kâr ile işletme faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit akımının birlikte görülmesini sağlar.

NAT'ın net işletme sermayesi temeline dayalı FAT'dan üstün yönleri yanında, bazı sakıncaları da bulunmaktadır¹⁰:

⁹ Paul J.BEEHLER, **Cash Budgeting**, Hand Book of Budgeting, Edite By Sweeny and Raclin, John Wiley and Sons, New York, 1981, s.s. 440-441.

¹⁰ BEEHLER, a.g.e.,s.s. 440-441, Julie V. Bryant, "Proposed: A New Statement Of Changes", Management Accounting, March-April, 1984, s. 52.

- 1- NAT; işletme sermayesi hareketlerinin tümünü yansıtmaz.
- 2- Nakit dışındaki diğer başarı ölçütlerini(kâr gibi) dikkate almaz.
- 3- Genel kullanım için çok dardır.
- 4- Dönemler arasında büyük dalgalanmalar gösterir.
- 5- Yönetimin isteğine göre tutarında ayarlamalar yapılabilir.

NAT, birbirini izleyen iki dönem arasındaki kasa ve banka hesabındaki değişmeyi açıklamayı amaçlayan, dönem içinde işletmenin para tahsilat ve ödemelerini, kaynak ve kullanım yerleri olarak izlemeyi olanaklı kılan bir tablodur¹¹.

NAT'ın birinci amacı, finansal tabloları bilgi kaynağı olarak kullananlara bir işletmenin nakit girişleri ve çıkışları ile ilgili bilgi sağlamak, ikinci amacı ise yatırım ve finansman faaliyetleri hakkında veri sağlayarak, bilgi kullanıcılarına yardım etmektir¹².

Finansal bilgi kaynaklarından biri olan NAT, gerek işletme yöneticilerinin, gerek SP'na yatırım yapan veya yapmak isteyenlerin, gerekse kredi kuruluşlarının ilgi odağı konumunda olmalıdır. Çünkü bu tabloda yer alan bilgiler daha ziyade, işletmeye kaynak sağlayan işletme sahipleri açısından yapılan yatırımların ne kadar sürede ve nasıl geri döneceği, kredi verenler için verilen krediler ile bunların faizlerinin ne şekilde ve nasıl ödeneceği konusu bakımından oldukça önem taşımaktadır.

Gerçekten de bir işletmede önemli olan, ödeme gücünü sarsmadan en yüksek kazanç elde edilebilmesini sağlayacak bir sistemin kurulmasıdır.

Sonuç olarak NAT, para akışını özetleyerek, hem geçmişin finansman politikalarının değerlendirilmesinde hem de geleceğe yönelik

¹¹ AKDOĞAN-TENKER, **Tek Düzen**, s. 285.

¹² Ken M. BOZE, "Cash Flow Statements: Converting From Accrual Basis Financial Statements", National Public Accountant, C. 32, S. 6, June, 1987,s. 35.

nakit planlamasının yapılmasında, gerek yönetime gerek diğer işletme ilgililerine önemli bilgiler sunmaktadır¹³.

Nakit esaslı işlemler tablosu şeklinde kabul edebileceğimiz NAT, işletmenin likidite, verimlilik ve kıymet yaratma potansiyelini gösterme açısından analitik birleştirici bir özelliğe sahiptir. Yani NAT'daki bilgiler değerlendirilerek, işletmenin finansal başarımlar yapısı; likidite, karlılık, verimlilik ve kıymet yaratma potansiyeli bakımından birlikte analiz edilebilir. Bu nedenle NAT, FAT, İşletme Sermayesi Kaynak ve Kullanım Tablosu, Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu ve İşletme Sermayesi Analiz Tablosunun görevini birlikte ve daha etkin şekilde yapmış olur¹⁴.

1.3 .İŞLETMELERDE NAKİT YÖNETİMİ

İşletmelerin nakit bulundurma ihtiyacı, paranın mübadele aracı olarak kullanılmaya başladığı günden beri varolmuş ve bilimsel olarak ilk defa Ekonomist John M. Keynes tarafından ele alınmıştır. Keynes naktin elde bulunma gerekçelerini üç nedene bağlamıştır¹⁵:

1- Faaliyet nedeniyle nakit bulundurma

2- İhtiyat nedeniyle nakit bulundurma; Bu, işletmelerin nakit akımlarında, uzun vadede meydana gelebilecek olumsuzlukları giderme amacıyla elde tutulan nakittir.

3- Potansiyel yatırım fırsatları nedeniyle nakit bulundurma; Bunun

¹³ **TÜRMOB Seminer Notu**, Bolu Abant' da Düzenlenen Muhasebe Sistemi Genel Tebliği' ne Göre "Mali Tablo" Konulu Eğitim Semineri, 14-15-16, Haziran, 1994, s. 2.

¹⁴ EROL, a.g.e, s. 37.

¹⁵ Ali Osman TAŞLICA, **İşletmelerde Nakit Yönetimi ve Nakit Akımlarının Yönetimine Yönelik Yöntem Önerileri**, Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 1990, s. 24.

nedeni kardır. Bu amaçla tutulan fonlarla, kısa süreli ve büyük kârlar getirebilecek her türlü alana yatırım yapmak hedeflenir.

Bir işletmenin verimliliğinin ve işletme değerinin tespitinde her ne kadar net kâr etkin bir faktör olarak kabul görmüşse de, işletmenin kazanma gücü göstergesi olarak kâr değil, kârın nakdi niteliği daha önemlidir. Çünkü işletme değeri, hisse senetlerinin piyasa değerine göre ölçülmektedir. Piyasa değerini belirleyen etmen ise, işletmenin nakit akım potansiyelidir. Ayrıca net kâr tahakkuk muhasebesi temeline göre belirlendiğinden, amortisman, tükenme payı, gelir tahakkukları gibi bir çok suni dağıtımlar içermektedir.

Nakit kaynaklar hem yatırımcının beklentisine yanıt verecek temettü ödemeleri, hem de işletme faaliyetlerinin devamını gerektiren edinimler için gereklidir. Yatırımcının tatmini ve işletmenin sürekliliği yaratılan nakit kaynaklarla bağımlıdır¹⁶.

Günümüzde pek çok büyük kuruluş, özellikle de kamu kuruluşları, yanlış nakit yönetimi sonucu önemli miktarlarda fon kaybetmektedir. Bütün finansal sorunların kaynağında nakit yönetimi ile ilgili sorunlar yatmaktadır. Bu durum kuruluşların nakit yönetimine önem vermelerine neden olmuştur. Nakit ve nakit akımları, hemen hemen bütün finansal kararların hem başlangıcını hem de sonucunu oluşturmaktadır. Yani, başlangıçta yatırılan nakdin tatmin edici düzeyde çoğalmış olarak geri dönmesi, işletmenin temel işleyiştir. Finansal kararlar, nakdin yanında "zaman" ve "risk" etmenlerini de içermektedir. Bu üç etmen arasındaki denge ise nakit akım analizi bilgileri ile sağlanır.

İşletmelerin hayatta kalma ve büyüme amacını gerçekleştirebilmek, öncelikle kısa dönemli amaçların gerçekleştirilebilmesiyle olanaklıdır. Kısa dönemli amaçlarda ise, kârlılık temel amaç olmaktan çıkmış yerini

---

¹⁶ Bkz. E.F. BRIGHAM, "Fundamentals of Financial Management", 5th Ed The Dreyden Press, B. 2, New York, 1989, s.s. 37-38.

nakit yönetimine bırakmıştır. Gerçekten de, hiç bir işletme faturalarını yada ücretlerini kârla ödeyemez. Başka bir anlatımla, kâr ve nakit kavramları farklı şeylerdir. Bu farklılığı kârlı bir işletmenin yöneticisinin, işletmesinin kâr elde etmesine rağmen neden işletmede yeterli naktinin olmadığı sorusuna yanıt aramakla anlatabiliriz. Aslında bütün işletmelerin işletmede oluşan nakit çıkışlarını gerçekleştirebilmesi için, gerekli olan nakiti bulundurmaları yada bulma imkanına sahip olmaları zorunludur.

Kısacası nakit yönetimi; nakit giriş ve çıkışlarını tahmin ederek, elde tutulacak nakit miktarını saptamak, nakit giriş ve çıkışları arasında uyum sağlamak, gereksinim duyulan fonları uygun koşullarda elde etmek ve nakit mevcudunu en iyi şekilde değerlendirmektir.

“Nakit yönetiminin temel amaçları; nakit girişlerinin hızlandırılması, nakit çıkışlarının kontrol altına alınması, banka- işletme ilişkilerinin nakit yönetiminin amaçlarına uygun hale getirilerek, sağlıklı şekilde yürütülmesi ve fazla naktin değerlendirilmesi şeklinde sıralanabilir. İkincil amaçları ise; personel ücretlerinin ödenmesine ilişkin politikalar yada stoklara yatırılacak fonların optimal düzeye getirilmesine yönelik politikalar şeklinde sıralayabiliriz”¹⁷.

Nakit yönetiminin işletmelerin kârlılık ve süreklilik gibi iki amacını gerçekleştirebilmesi, likidite ve kârlılık amaçlarının bağdaşmasıyla mümkündür. Bu da nakit giriş ve çıkışlarını iyi tahmin ederek, hem işletmenin elinde atıl fon kalmasına engel olacak, hem de işletmenin finansal yükümlülüklerini yerine getirecek yeterli nakdi bulunduracak, gerekli düzenlemeleri yapmakla olanaklıdır.

“Nakit yönetimine ihtiyaç duyan işletmeler, çok değişik faktörlerin etkisi altındadırlar. Bu faktörler, işletmenin büyüklüğü, finansal yapısı, bulunduğu sektör, bankalarla ilişkiler, rekabet, işletmeye bağlı birim

¹⁷ Morris A. NUNES, **Operational Cash Flow Management and Control**, Prentice Hall Inc., Engle Wood Cliffs, N.J., 1982, s.10.

sayısı, piyasada geçerli olan faiz oranları, enflasyon oranı, ülke ekonomisindeki dalgalanmalardır. Bu faktörler değişik boyutlarda finansal yönetimi etkileyerek, işletmeleri nakit yönetimine yönelik organizasyon değişikliğine zorlarlar”¹⁸.

Uzun yıllardır ülkemizde yaşanan yüksek enflasyon sonucu, paranın hızla düşen alım gücü, işletmenin elde fazla nakit bulundurması, imkan varsa bu nakitleri alternatif kullanım yerlerinde değerlendirmesi, yüksek maliyetle borçlanmaması, temettü ödemelerini işletmenin mali durumunu bozmadan gerçekleştirilmesi gibi davranışlara itmektedir. Diğer taraftan enflasyonist ortamda tahakkuk muhasebesi temeline göre belirlenen kârın, vergi ve temettü ödemeleri sonucu oluşan değer kaybını da önlemesi gerekmektedir. Bütün bu etmenlerin arasında kurulması gereken denge ise nakit akım dengesidir.

Bugün, işletmelerin finansal başarılarının ölçülmesinde kullanılan net kâr miktarı, yerini işletmenin yaratacağı nakit miktarına bırakacaktır. Çünkü modern işletme yönetiminde, yatırımcıyı tatmin etmesi açısından, nakit maksimizasyonu, yönetici için net kârdan daha önemli bir neden olarak kabul edilmeye başlanmıştır¹⁹.

Bu nedenle de işletmelerin finansal başarılarının ölçülmesinde, nakit miktarının tespitine yönelik tablolara daha çok önem verilmelidir. Çünkü nakit akım tablosu, bir işletmenin performansını ve finansal gücünü değerlendirme yeteneğini arttırmada önemli bir rol oynamaktadır²⁰.

---

¹⁸ TAŞLICA, a.g.e, s. 33.

¹⁹ Bkz. George J. STABUS, “Cash Flow Accounting and Liquidity: Cash Flow Potential and Wealth”, Accounting and Business Research, Num: 74, Spring, 1989, s.s. 161-167.

²⁰ Bkz. Don E. GIACOMINO- David E. MIELKE, “Using The Statement of Cash Flow to Analyze Corporate Performance”, Management Accounting, Num: 11, May, 1988, s. 54.

1.4. KULLANICILARIN FAALİYETSEL NAT'A OLAN GEREKSİNİMİ

Günümüzde analistlerin, kreditorlerin ve yatırımcıların, borç ödeme yeteneğinin bir ölçüsü olarak, nakit bilgisini gördükleri bir gerçektir. Bütün temel finansal tablolar gibi, NAT'da yatırımcılara, kreditorlere ve diğer bilgi kullanıcılarına, bir işletmeyi değerlemede yardımcı olacak bilgileri verebilmelidir. Bir işletmenin değerlemesi ise, o işletmenin gelecekteki olumlu net nakit akımlarını yaratabilme, borçlarını karşılayabilme, kâr paylarını ödeyebilme ve dış finansman kaynaklarından yararlanabilme yeteneğini kapsar.

Nakit bilgilerinin konuyla fazla ilgilenmeyen, daha doğrusu uzman olmayan işletme dışı kişiler için, daha az karmaşık olduğu söylenmektedir²¹. Bununla beraber bu kişilere, çoğu zaman işletmenin dönemi kârlı bitirmesine rağmen, neden kasa ve banka hesabında az para bulunduğu ve neden temettü ödemelerinde sıkıntıya düşüldüğü gibi daha anlayamadıkları birçok noktayı nakit akım bilgilerinin açıkladığı gerçeği gözardı edilemez.

Gerçekten de finansal tablo ve raporlara ilişkin olan yasal düzenlemeler, öncelikle işletme dışı gruplar için, özellikle de mevcut potansiyel yatırımcıların korunması için, yatırımcıların alacakları yatırım kararlarını daha kesin bilgilere dayandırabilme amacına yöneliktir. Faaliyetsel yapıya göre düzenlenmekte olan geliştirilmiş NAT, işletmenin faaliyetleri ile yakından ilgilenen gruplara, diğer finansal tablolardan edinemeyecekleri bilgileri verebilmektedir.

---

²¹ Bkz. John G. HAMER- Linda H. KISTLER, "The Statement of Cash Flow: A User Oriented Approach", The National Public Accountant, C. 32, S. 9, September, 1987, s. 18.

Belli dönemler itibariyle hesaplardaki nakit hareketlerini kullanım ve kaynak yerleri biçiminde gösteren NAT, kısa ve uzun süreli olarak da düzenlenmektedir. “Uzun süre için düzenlenen NAT, bir işletmenin tesislerinin ekonomik ömrünü, yatırım ve tasfiye dönemlerini kapsayacak biçimde ve yatırım projelerinin değerlendirilmesinde araç olarak kullanılır. Kısa süre için düzenlenen NAT ise, dönen varlık gereksinmesinin ve dönemsel yatırım harcamalarının belirlenmesinde kullanılır. Genelde geleceğe yönelik olarak kullanılan NAT, geçmişe yönelik olarak da düzenlenip kullanılabilir”²². Çünkü geleceğin planlanması, önemli ölçüde geçmişin analizine dayanmaktadır. Böylece geçmiş dönemlerle ilgili tahlil ve değerlemelerin yapılmasında NAT, değerli bir tahlil aracı rolü oynar.

NAT'ı kullanacak olan ilk grup yöneticilerdir. Yöneticiler, işletmede yönetim işlevinin yerine getirilmesinde etkin bir araç olarak NAT'ı kullanabilirler. Yine bu tablo ile işletmenin nakit yapısını tahmin ederek, işletmenin nakit yönetimine yön verebilir, tablonun gösterdiği likidite yapısı dahilinde, temettü politikaları oluşturulabilir ve tablodan alınan bilgilerle işletme, temettü arttırımına veya azaltımına başvurabilir.

“NAT, diğer finansal tabloların analizinde kullanılmakta olan tekniklerle ayrıntılı olarak incelenebilir. Elde edilen analiz sonuçları, tablonun düzenlendiği dönemdeki nakit açığı veya nakit fazlasını göstererek, gelecekteki nakit ihtiyacını öngördüğünden kısa ve uzun vadeli finansal planlamada ve nakit bütçesinin hazırlanmasında kullanılabilir”²³.

İşletmenin yatırım ve finansman karar politikalarının değerlendirilmesinde yönetici NAT' dan yararlanır. Değerlendirmenin bir parçası olarak, kısa vadeli borçların ödenmesinde, kısa dönemli finansman ihtiyacının olup olmadığı kararlaştırılır²⁴. Uygulamada NAT daha çok

²² Bkz. Saim AKKAYA, **Sınai Yatırım Projelerinin Mali Yönden Tahlili ve Değerlendirilmesi**, İstanbul, 1988, s. 31.

²³ Bkz. Niyazi BERK, **Finansal Yönetim**, B. 2, İstanbul, Mayıs, 1995, s. 53. AKDOĞAN-TENKER, **Tek Düzen**, s. 285.

likidite konusuna açıklık getirdiğinden, net çalışma sermayesinin analizinde yararlanır. Büyük işletmeler de finansal denetim aracı olarak, NAT'ı kullanırlar²⁵.

Yatırımcılar, fiili nakit akım bilgileri ile işletmenin gelecekteki nakit akım potansiyelini, dolayısıyla da işletmenin değerini belirleyebilirler. Yatırımcılar, karar vermede NAT'dan yararlanır, çünkü NAT yatırımcılar için işletmenin temettü ödeme potansiyelinin tespitinde de önemlidir.

Kredi verenler, bir işletmenin krediyi geri ödeyip ödeyemeyeceğini, faaliyetssel esasa göre hazırlanan NAT ile tespit ederler. Kredi analizinde, faaliyetssel esasa göre hazırlanan NAT, işletmenin kazanma gücü ve borç ödeyebilme kapasitesini göstermesi açısından, etkin bir kullanıma sahiptir. Kredi analizinde, her ne kadar işletmenin karlılık yapısı ve krediden elde edilecek gelir önemliyse de, gerçekte, işletmenin krediyi geri ödeyip ödeyemeyeceği kredi kararını etkiler. Kredi kuruluşları için nakit akım analizleri, işletmenin anapara ve faiz ödeme gücünü saptamada , kârlılık ve cari orandan daha etkili bir ölçüttür.

Ekonomik koşulların değiştiği, geçmiş başarıların geleceğe ilişkin tahminler için yetersiz kaldığı, hatta aldatıcı olabileceği dönemlerde bankaların, firmaların geçmiş dönem mali tablolarını incelemek, oranlar analizi yapmak yerine nakit akım analizine daha fazla önem vermeleri gerekebilir²⁶. Bu nedenle de, banka kredi analistlerinin, kredi değerlemesini yaparken, anlamlı ve doğru karar almak için, işletmenin işlevlerine göre hazırlanan NAT'dan elde edecekleri bilgilere ihtiyaçları olacaktır²⁷.

---

²⁴ Bkz. EROL, a.g.e, s. 19.

²⁵ Bkz. BERK, a.g.e, .s. 53.

²⁶ Bkz. Öztin AKGÜÇ, **Kredi Taleblerinin Değerlendirilmesi**, Avcıol Basım Yayın, Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul, Aralık, 1991, s. 165.

²⁷ Bkz. Donna L. STREET- Keith G. STANGA, **"The Relevance of Segment Cash Flow Statement in Lending Decisions: An Empirical Study"**, Accounting and Business Research, Autumn, 1989, s.s. 354-355-361.

Kısacası nakit akım analizi firmanın yaratacağı nakit alacaklarının, kredinin geri ödenmesi için yeterli olup olmadığı konusuna ışık tutacağı gibi, verilecek kredinin vadesinin firmanın ilave fon gereksinimine uygun olarak saptanmasını da sağlar. Yani saptanan ilave fon gereksinimi ile kredi vadesinin uzatılması ve kredinin yenilenmesi gibi işlemlere gerek kalmadan, kredinin yürürlükte kalacağı süre başlangıçtan itibaren doğru şekilde belirlenecektir²⁸.

Özetleyecek olursak, NAT yatırım ve finansman faaliyetleri hakkında veri sağlayarak, bilgi kullanıcılarına aşağıda değindiğimiz konularda yardımcı olur²⁹:

1-Gelecekteki olumlu nakit akımlarını yaratabilme yeteneğini değerlemek, çalışmaların ödeme sıkışıklığı ile karşılaşmadan sürdürülmesini sağlamak ve böylece işletmenin büyümesine meydan vermek,

2-Borç almanın (kredi almanın) kolaylaşmasına ve işletmenin borçlarını karşılayabilmesine, kâr paylarını ödeyebilmesine ve dış finansman ihtiyaçlarını kararlaştırabilme yeteneğini değerlemesine,

3- Nakit giriş ve çıkışlarının denetlenerek, finansman maliyetinin düşürülmesine,

4- Gerçekleşen gelirler ile toplam nakit akımları arasındaki farklılıkların sonuçlarını değerlemeye,

5-Nakit fazlalığının en uygun biçimde kullanılmasına,

6- Bir dönem içinde bir işletmenin yatırım ve finansman işlemlerinin

---

²⁸ AKGÜÇ, **Kredi.**, s. 165.

²⁹ **GAAP.1994**, Interpretation and Application, 1994, s. 79., Oktay GÜVEMLİ, **Mali Tablolar Tahlili**, B. 2, İstanbul, 1979, s.s. 241-242-243.

gerektirdiği hem nakit, hem de nakit olmayan kalemleri değerlemeye,

7- İşletme çalışmalarıyla, nakit akımları arasında uyum sağlanmasına yardımcı olur.

Ayrıca NAT fiili nakit akımları sayesinde bir işletmedeki geri bildirim sisteminin çalışmasını sağlamaktadır.

1.5. FAALİYETSEL NAT'IN GELİŞİMİ

Günümüzde, fon akım tabloları içinde en çok kullanılan ve gerek uluslararası muhasebe standartlarında, gerekse birçok ülke standardında düzenlenmesi önerilen tablo NAT'dır. FAT ise uluslararası muhasebe standardı ile ilgili çevrelerde ve gelişmiş ülkelerdeki muhasebe standardı çevrelerinde son yıllarda önemini yitirmiş ve FAT'ın yerine tüm dikkatler NAT üzerinde yoğunlaşmıştır.

1963 yılında kurulan ve fon akım tablosunun hazırlanmasını geliştiren Muhasebe İlkeleri Kurulu'nun (Accounting Principles Board-APB) yerine, Temmuz 1973'de Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standarts Board-FASB) kurulmuştur. FASB, nakit akım ve likidite üzerindeki çalışmalarını hızlandırmış ve 1984 yılında yayınladığı önerilerinde kaynak ve kullanımı sınıflandırılmış nakit akım tablosunun, temel finansal tablolar arasına alınmasını şiddetle savunmuştur³⁰. Bütün bu gelişmeler Kasım 1987'de , 95 nolu bildirin (Statement of Financial Accounting Standarts No.95 -SFAS) yayınlanmasına sebep olmuştur.95 nolu bildiri 1971 yılında APB tarafından yayınlanan ve net işletme sermayesi temeline göre hazırlanan FAT'dan bahseden 19 nolu bildirin yerini almıştır³¹. Son olarak 15

³⁰ Remzi ÖRTEN, "Türkiye'de Muhasebenin Tarihi Gelişimi ve Uygulanışına Ait Bazı Öneriler", İşletme ve Muhasebe Bülteni, S. 25, 1988, s. 29.

³¹ STREET-STANGA, a.g.e.,s.s. 353-361.

Temmuz 1988 tarihinden itibaren NAT, finansal durumdaki değişiklikler tablosu (FAT) ile yer deęiřtirmiřtir³².

“SFAS 95, bütün finansal tablolar tamamlandığında NAT’ın yayınlanmasını da gerektirmektedir. SFAS 95’e göre hem finansal durum hem de faaliyet sonuçlarını raporlayan finansal tablolar setini sağlayan bir işletme kapanan her dönem için nakit akışları tablosu tanzim etmelidir. Aynı bildiriye göre NAT’ın amacı, bir işletmenin bir dönem zarfı boyunca nakit giriş ve ıkışları hakkında konuyla ilgili uygun bilgi sağlamaktır”³³, şeklinde açıklanmıştır.

Yine İngiltere’de 1977 yılında yayınlanan İngiltere Uzman Muhasebeciler Enstitüsü’nün bildirisinde, net işletme sermayesi veya nakit temeline göre FAT hazırlanabileceğinden bahsedilmiřtir³⁴. Daha sonra da belirli bir yapının ngrlmeyişi ve fon kavramının tanımlanmamış oluşu sebepleriyle, yetersiz olarak değerlendirilen SSAP 10 (Statement of Standart Accounting Practice) hükümlerine ek olarak, bu alandaki sorunların çözümü için, Temmuz 1990’da ED 54 (İngiltere ve Kuzey İrlanda Tablo Açıklayıcı Notları Standardı) Cash Flow Statements (NAT) isimli standart taslağı yayınlanmıřtır³⁵.

---

³² James D. EDWARDS- Cynthia D. HEAGY, “Relevance Gained: FASB Modifies Cash Flows Statement Requirements for Banks”, Journal of Accountancy, June, 1991, s. 79.

³³ James H. THOMPSON- Thomas E. BUTTROSS, “Return to Cash Flow”, The CPA Journal, March, 1988, s. 32.

³⁴ Bkz. The Institute of Chartered Accountants, In England and Wales: International Accounting Standards Extant at 1 January 1990, Staples Printers, 1989, St.Albans Limited Great Britain, s. 127.

³⁵ Ercan GRSEL, “Avrupa Topluluğu Finansal Raporlama Standartlarının ye ülkelerdeki Uyumlaştırma Düzeyi ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları İle Karşılaştırılması”, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1992, s. 390.

Ancak bütün bu düzenlemelere rağmen , ABD 'de hala FAT, NAT ile beraber yıllık faaliyet raporlarında yer almaktadır. Aynı şekilde, uluslararası platformda FAT, finansal durumda değişmeler tablosu şeklinde, 1.1.1979 tarihinden itibaren 7 nolu uluslararası muhasebe standardı ile uygulamaya girmiştir. Daha sonra Ekim 1992'de alınan ve Aralık 1992'de yayınlanan bir karar ile FAT'a ilişkin yürürlükteki 7 nolu standart revize edilmiş ve 1.1.1994 tarihinden itibaren, geçerli olmak üzere, IFAC tarafından belirlenen ve NAT'ın çıkarılmasına ilişkin olan 7 nolu standart kabul edilmiştir. (IFAC HANDBOOK 1994 Tecniccal Pronouncements)

95 nolu Finansal Muhasebe Standardı Bildirisi'nin oluşturulması NAT'ın kullanılabilirliğini arttırmıştır³⁶. Bununla beraber ABD 'de 1987 yılından sonra büyük kabul gören NAT ile ilgili gelişmeler, Türkiye'de 29.01.1989 tarihinde SPK tarafından yayınlanan tebliğ ile gerçekleşmiştir. XI seri nolu tebliğ ile SPK Kanunu'na bağlı özel şirket işletmelerine NAT hazırlamaları talebinde bulunulmakla birlikte yayını zorunlu kılınmamıştır. Ancak daha sonra Maliye Bakanlığı'nın yayınladığı Muhasebe Sistemi Genel Tebliği ile, 1.01.1994 tarihinden itibaren, düzenleme kapsamına giren işletmelerce, NAT düzenlenmesi zorunlu hale getirilmiştir. Muhasebe Sistemi Genel Tebliği ile uygulamaya giren NAT, SPK kapsamındaki NAT formatına uygun olmakla beraber, bu formata uluslararası standartta önceki dönemlerde 1970'li yıllarda rastlanıyordu³⁷. Üstelik ülkemizde hazırlanmakta olan NAT, faaliyetler esaslarına göre hazırlanmamaktadır.

---

³⁶ GIACOMINO- MIELKE, a.g.e.,s. 54.

³⁷ Recep PEKDEMİR, **Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Göre Mali Tablolar "El Kitabı"** İSMMMO Yayınları, Yayın No 9 İstanbul, 1994,s.157

1.6. FAALİYETSEL NAT'IN İŞLETMENİN İŞLEVLERİNE GÖRE HAZIRLANMASI

1.6.1. FAALİYETSEL NAT AÇISINDAN FON KAVRAMI

Nakit, faaliyet halindeki bir işletmede, satışlardan, borçlanmalardan, ve alacakların tahsilinden sağlanmaktadır. Nakit kavramı ise, nakit ve nakit benzeri varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle de nakit aynı zamanda bir tahsilat ve ödeme aracıdır.

"Likidite değerleri farklı olan para ve para benzeri varlıklar, literatürde şartlı ve şartsız nakit kavramları olarak da kullanılmaktadır. Şarta bağlı olmayan nakit, dönen varlık operasyonları için kullanılan ve tam anlamıyla likit varlık olarak tanımlanan nakit oluşturur. Şartlı nakit kavramı ise, özel fonlar, yabancı ülkelerin bankalarında bulunan ancak henüz ülkeye getirilmeyen döviz gibi şarta bağlı unsurlardan oluşur"³⁸

Nakit akımı kavramı iki yönlü nakit akışını, nakit girişlerini ve çıkışlarını birlikte kapsayan bir kavram olup, peşin satışlar, alacakların tahsili, borçlanmalar nakit girişlerini, giderlerin yapılması, hammadde alınması, ücret ödemesi, kâr dağıtımı, faiz ve vergi ödemeleri nakit çıkışlarını oluşturmaktadır³⁹. Nakit akımında süreç nakitle başlayıp, nakitle tamamlandığından nakit akım ve nakit kavramları birbirini yerine sıkça kullanılmaktadır.

Nakit kavramı içinde, kasadaki kağıt ve madeni paralar, henüz tahsil edilmemiş yada bankaya yatırılmamış çekler, dövizler, banka ve posta havaleleri ile pullar bulunmaktadır. Bankalar ise, derhal ve tamamen çekilebilecek vadesiz banka mevduatını ifade etmektedir⁴⁰.

³⁸ TAŞLICA, a.g.e.,s. 20.

³⁹ Türkan ARIKAN, *İşletmede Nakit Kontrolü*, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1978, s. 13., Salim ŞENGEL, s. 5.

⁴⁰ Oktay GÜVEMLİ, *İşletmelerde Nakit Akışı Planlaması*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1977, s.s. 1-2.

NAT'ın en önemli noktası, nakit kavramıdır. Çünkü kredi verenler, yatırımcılar ve diğer bilgi kullanıcıları genellikle gelecekteki nakit akımlarını değerlendirirken, bu kavram üzerinde dururlar. İşletme yöneticilerinin ellerindeki atıl fonları, getiri elde etme amacıyla yatırdıkları bir ile üç aylık vadeli ve her an nakde dönüşebilen likit yatırımlar ile faiz oranına karşı duyarlı olmayan yatırımlar "nakit benzeri varlıklar" olarak tanımlanmaktadır⁴¹.

NAT'daki nakit kavramı, FAT'daki fon kaynak ve kullanımı kavramından farklıdır. NAT, nakit ve nakit eşdeğerli kaynak ve kullanımlarını içerirken, FAT, işletmenin hem nakit hem de nakit olmayan kaynak ve kaynak kullanımlarını içermektedir. Sözgelimi, FAT'ın birinci kaynak kalemi olan net karın nakit şeklinde oluşmayan bölümü NAT'da yer almaz. Net kârın tamamı nakit olmayacağından, NAT hazırlanırken, net kârda değişiklikler yapılarak, nakit olarak elde edilen net kâr bulunur ve NAT kaynağına yazılır⁴².

Fon kavramını, FAT ve N.Ç.S.D.T.'na göre daha dar anlamda ele alan NAT, yalnızca nakdi değerlerdeki değişmeyi açıklamaktadır⁴³. NAT'daki fon kavramı kural olarak, kasa ve banka hesaplarında hareket gören nakit unsurlarını kapsar. "Ancak nakit gibi işlem gören vadesiz çekler ile kredi kartı slipleri gibi hazır değerler de bu fon kapsamındadır. Özetleyecek olursak, FAT'daki fon kavramı , dönen ve duran varlıklardaki tüm finansal araçları kapsarken, NAT'daki fon kavramı, her an paraya dönüşebilen hazır değerler olarak, kasa mevcudu ve bankadaki mevduatları kapsar"⁴⁴.

---

41 Cheryl Ann ZEGA, "The New Statement Of Cash Flows", Management Accounting, C. 70,S. 3, Eylül, 1988, s. 55.

42 EROL, a.g.e., s.19

43 AKDOĞAN-TENKER, a.g.e., s. 258.

44 ÜSTÜNEL, a.g.e., s.s. 516-579.

1.6.2. FAALİYETSEL NAT HAZIRLAMA YÖNTEMLERİ

Finansal analizin en önemli koşullarından birisi, analiz edilecek tabloların, istenilen bilgileri etkin bir şekilde verebilecek yapıda düzenlenmesi ve sunulmasıdır. NAT'ın sunulmasında kullanılan yapının, nakit akımlarını işletmenin faaliyetlerine göre ayıracak şekilde olması, analiste önemli yararlar sağlayacaktır.

95 nolu Finansal Muhasebe Standardı Bildirisi nakit akım tablosunun, işletme faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetleri şeklinde sınıflandırılarak, bu üç konuda bilgi verecek yapıda düzenlenmesini ve kaynak ile kullanımların bir arada gösterilmesini önermiştir. Üç bölümde toplanan ve nakit kaynakları ile nakdin kullanım alanını belirleyen sınıflandırma işleminde, temel kural şudur: Yatırım ya da finansman faaliyetleri olarak sınıflandırılmayan tüm işlem ve olaylar, işletme faaliyetleri konusu olarak raporlanmalıdır. Bu işlemler işletmenin normal faaliyet işlemlerini oluşturmaktadır⁴⁵.

Bir işletmenin ana faaliyet konusu, bir kalemin sınıflandırılmasında önemli bir faktördür. İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları, gelir tablosu kalemlerindeki nakdi tutarları yansıtır. Bu şekilde tablonun işletme faaliyetleri bölümü, nakit gelir tablosu niteliğinde olacaktır. NAT yatırım ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları bölümleri ise, yatırımlara yapılan ödemeler ile bu ödemelerin hangi kaynaklardan karşılandığını, borç ödemelerini ve bunların kaynaklarını gösterir. Bu şekliyle tablo, işletmelerin finansal durumundaki tüm nakdi değişimleri yansıtmış olacaktır.

Normal işletme faaliyetleri genellikle, malların üretiminden ve dağıtımından, çeşitli hizmetlerin sağlanmasından dolayı nakit giriş ve çıkışlarına neden olur. Yatırım faaliyetleri uzun vadeli kullanım ya da sahip olmak amacıyla duran varlık edinimlerini kapsar. Buna göre dönen

⁴⁵ GIOCOMINO- MIELKE, a.g.e.,s.55.

varlık kalemlerinde meydana gelen artışlar yatırım faaliyetleri olarak düşünülmemektedir. Çünkü bu tür kalemler işletme faaliyetleri arasında yer almaktadır. Finanslama faaliyetleri ise, bilançonun pasif bölümünü oluşturan kalemler arasında yer alan, kısa ve uzun vadeli kredi sağlama ile sermayenin arttırılması, sermayenin azaltılması ve nakden kâr payı ödenmesi işlemlerini kapsamaktadır. Bunların dışında kalan kısa vadeli yabancı kaynaklardaki değişimler ise işletme faaliyetleri arasında ele alınmaktadır⁴⁶.

İşletmenin faaliyetleri yapısına göre hazırlanan NAT, işletme likiditesi, işletme kârlılığı ve işletme değeri arasındaki ilişkiyi ve farkı açıkça ortaya koyduğundan, işletmenin risklilik ve verimliliğini ölçmede, hem bilanço ve gelir tablosundan daha etkin, hem de işletmenin finansal stresi, kârlılığı ve değer yaratma potansiyelini anlama açısından daha kolaydır. NAT bir işletmenin, belli bir dönemdeki yatırım ve finanslama faaliyetleri ile normal işletme faaliyetlerinde ortaya çıkan nakit akışları hakkında bilgi vererek, işletmenin finansal başarısının ölçülmesi ve işletmenin yönetim politikasının anlaşılması açısından önemli rol oynar. Dolayısıyla böyle bir tablo ile gelecekte kısa ve uzun vadede ortaya çıkabilecek nakit gereksinimleri ve nakit fazlalıkları da tahmin edilmeye çalışılacaktır⁴⁷.

Diğer taraftan son yıllarda yayınlanmış, muhasebe ve finans kitaplarına baktığımızda FAT, İşletme Sermayesi Kaynak ve Kullanım tablosu Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu, İşletme Sermayesi Analizi Tabloları yerlerini NAT'a bırakmış bulunmaktadırlar. Gerçekten de, işletmenin faaliyetleri yapısına göre hazırlanan NAT, dört ayrı şekilde sunulan tabloların bilgilerini birlikte sunabilme özelliğine sahiptir.

---

⁴⁶ PEKDEMİR, a.g.e.,s.s. 160-161.

⁴⁷ PEKDEMİR, a.g.e.,s. 161., EROL, a.g.e.,s. 18.

NAT hazırlanırken, karşılaştırmalı bilançoların, ilgili hesap dönemine ait gelir tablosunun ve kâr dağıtım tablosunun, aynı hesap döneminde nakit hareketi gerektirmeyen işlemlerin ve ek bilgilerin bulunması gerekir. Yine NAT hazırlanırken, para giriş ve çıkışlarının tutar ve zaman açısından belirlenmesi gerekir.

Normal işletme faaliyetleri ile ilgili nakit kaynak ve kullanımlarının hesaplanmasında iki yöntemden yararlanılmaktadır, doğrudan ve dolaylı yöntem. Doğrudan yöntem, dolaylı yöntemle göre daha basit olanıdır ve FASB Statement '95' de işletmelerin bu yöntemi kullanmaları tavsiye edilmiştir. Doğrudan yöntem hem basit, hemde uluslararası standartta tavsiye edilmesine rağmen, yinede ABD'de kullanımı fazla rağbet görmemiştir .Daha fazla tercih edilen ise, dolaylı yöntemdir.

1.6.2.1.Doğrudan Yönteme Göre Faaliyetsel NAT Hazırlanması

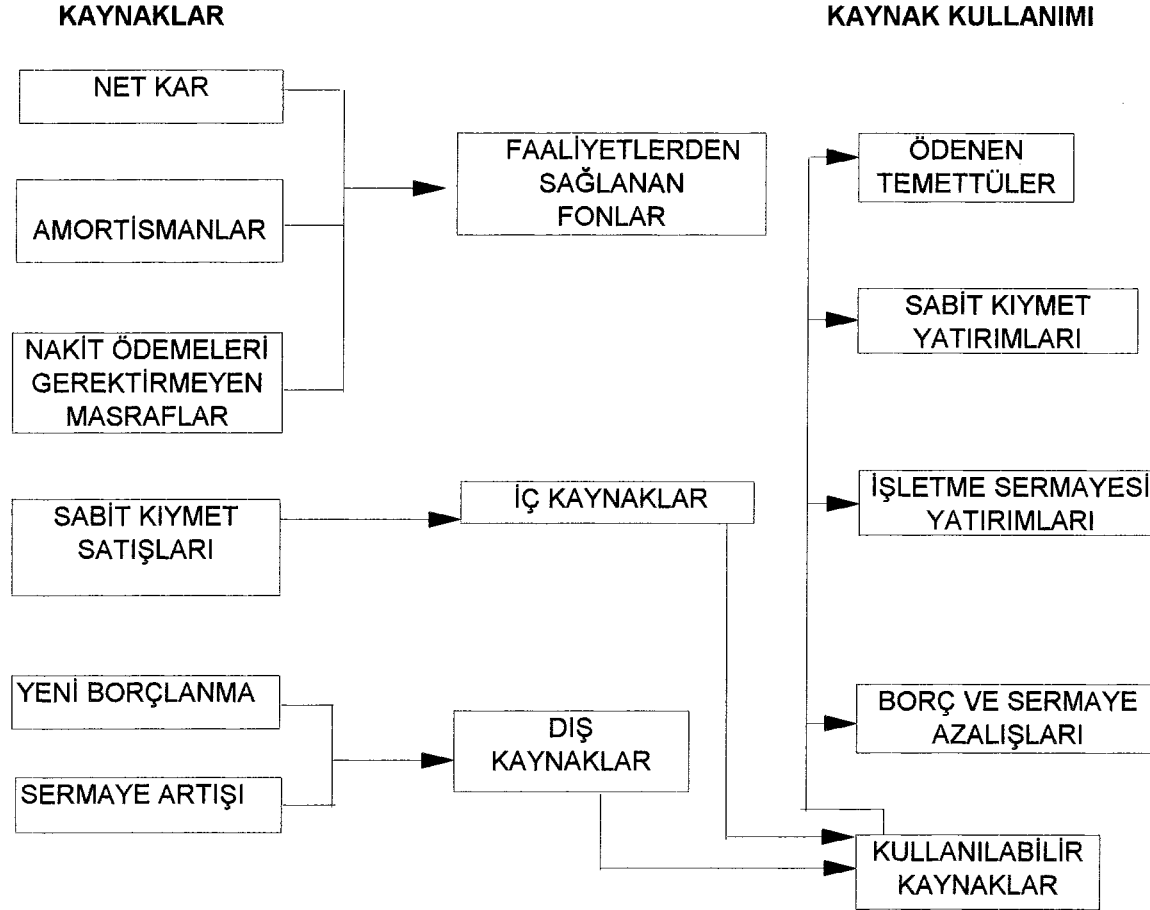
NAT tahakkuk esasına göre hazırlanan FAT'ın nakte dönüştürülmesi ile hazırlanmaktadır. Bu nedenle burada öncelikle biraz FAT'dan bahsetmek yararlı olacaktır. Bildiğimiz gibi FAT, gelir tablosu, bilanço ve dipnotlarında yer alan bilgilere dayanılarak oluşturulmaktadır. FAT işletmenin belli bir hesap döneminde sağlamış olduğu fonları ve bunların kullanımını gösteren bir tablodur. FAT hazırlanırken fon, kaynak ve kaynak kullanımları şeklinde iki kısma ayrılır. Bu ayrımı aşağıdaki gibi bir şekilde gösterebiliriz.

Şekil 1.1.'de anlatmaya çalıştığımız gibi fon akım hareketinin, işletmenin yalnızca nakit işlemlerinden oluşmadığı görülmektedir. “Sözgelimi yatırım artışları nakit olarak değilde, aynı kıymetler karşılığı elde edilmiş olabilir”⁴⁸.

---

⁴⁸ EROL, a.g.e.,s. 20.

ŞEKİL 1.1. İŞLETMELERDE FON AKIŞI

KAYNAK: Cengiz EROL, 1991, s.20'den alınmıştır.

FAT hazırlarken öncelikle bilançonun, fon akımı ile ilgili kalemleri arasındaki iki dönemin farklarını hesaplamalıyız. Bu hesaplamayı gelir tablosu ve diğer dipnotlardan elde ettiğimiz bilgilerin değerlendirilmesi izler. Bu işlemlerden sonra sıra FAT'ın hazırlanmasına gelir. Aşağıda Tablo 1.1 'de anlattığımız bilgiler doğrultusunda bir FAT örneği verilmiştir.

.NAT hazırlanmadan önce, işletmenin nakit giriş ve çıkışlarının sınıflandırılmasının yapılması ve FAT'da yer alan nakit niteliğinde olmayan kalemlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu aşamada herhangi bir işletmenin nakit giriş ve çıkış hareketlerini şöyle özetleyebiliriz: Olağan işletme faaliyetleri sırasında oluşan maaş ve ücret ödemeleri, nakit alımları, borç ve faiz ödemeleri, faaliyet giderleri, vergi ödemeleri nakit çıkışları bölümünde yer almalıdır.

İştiraklerden alınan temettü gelirleri, mal satışı ve müşteri hizmetlerinden alınan nakitler, işletmenin alacaklarının tahsili ve faiz tahsilatları, nakit girişlerini oluşturmaktadır.

Yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akımlarının hesabında, duran varlık grubundaki hareketler dikkate alınmıştır. Bu bölümde yatırım faaliyetleri sırasında; nakit eşdeğerli olmayan menkul değer yatırımı ve satışı, uzun süreli ve üretime faydalı varlıkların (maddi duran varlık araç-gereç makina, demirbaş v.b.) satın alınması ve elden çıkarılması, iştiraklere yatırım yapılması ve bu yatırıma yapılan giderler, nakit giriş ve çıkışlarını oluşturur. Eğer menkul kıymet alımı veya satımı işletmenin yan faaliyetlerinin bir unsuru ise, işletme faaliyetleri ile ilgili nakit akımları bölümünde yer alması daha uygun olur.

TABLO 1.1.
FON AKIM TABLOSU
(.....TL)

A- FON KAYNAKLARI	Önceki Dönem		Cari Dönem	
1- Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar				
a) Olağan Kar				
b) Amortismanlar (+)				
c) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Gider. (+)				
d) Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)				
2- Olağandışı Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar				
a) Olağandışı Kar				
b) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Gider. (+)				
c) Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)				
3- Dönen Varlıklar Tutarındaki Azalışlar				
4- Duran Varlıklar Tutarındaki Azalışlar				
5- Kısa vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar (Borç ve Gider Karşılıklarını Kapsamaz)				
6- Uzun vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar (Borç ve Gider Karşılıklarını Kapsamaz)				
7- Sermaye Artırımı (Nakit Karşılığı veya Dışarıdan Getirilen Diğer Varlıklar)				
8- Hisse Senetleri İhraç Primleri				
B- FON KULLANIMLARI				
1- Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar				
a) Olağan Zarar				
b) Amortismanlar (+)				
c) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Gider. (+)				
d) Fon Girişi Sağlamayan Diğer Gelirler (-)				
2- Olağandışı Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar				
a) Olağandışı zarar				
b) Fon Çıkışı Gerektirmeyen Gider. (+)				
c) Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)				
3- Ödenen Vergi ve Benzerleri				
4- Ödenen Temettüleri				
5- Dönen Varlıkların Tutarındaki Artışlar				
6- Duran Varlıkların Tutarındaki Artışlar (Yeniden değerlemeyi kapsamaz)				
7- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar				
8- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar				
9- Sermayedeki Azalışlar				

KAYNAK: Nalan AKDOĞAN - Nejat TENKER, 1994, s.213'den alınmıştır.

Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akımlarının hesaplanmasında ise, kısa ve uzun vadeli alımlarla ilgili olmayan diğer borçlardaki değişiklikler; sermaye arttırımı, ihraç primleri, ödenen temettüler gibi kalemler dikkate alınmaktadır. Finansman faaliyetlerinde nakit girişleri ve çıkışları ise; temettü ödemeleri yapılması, tahvil borçlarının ödenmesi, kredi sağlanması ve bunların ödenmesi, hisse senedi çıkarılması ve işletmenin kendine ait hisse senedini geri alması işlemlerini kapsar.

Bu anlattıklarımızı Şekil 1.2 'deki gibi gösterebiliriz.

Yukarıda belirttiğimiz nakit giriş ve çıkış kalemlerini, gelir tablosunun ilk rakamını oluşturan satış rakamından hareket ederek tespit edebiliriz. NAT'ın bu şekilde hazırlanmasına DOĞRUDAN YÖNTEM denilmektedir⁴⁹.

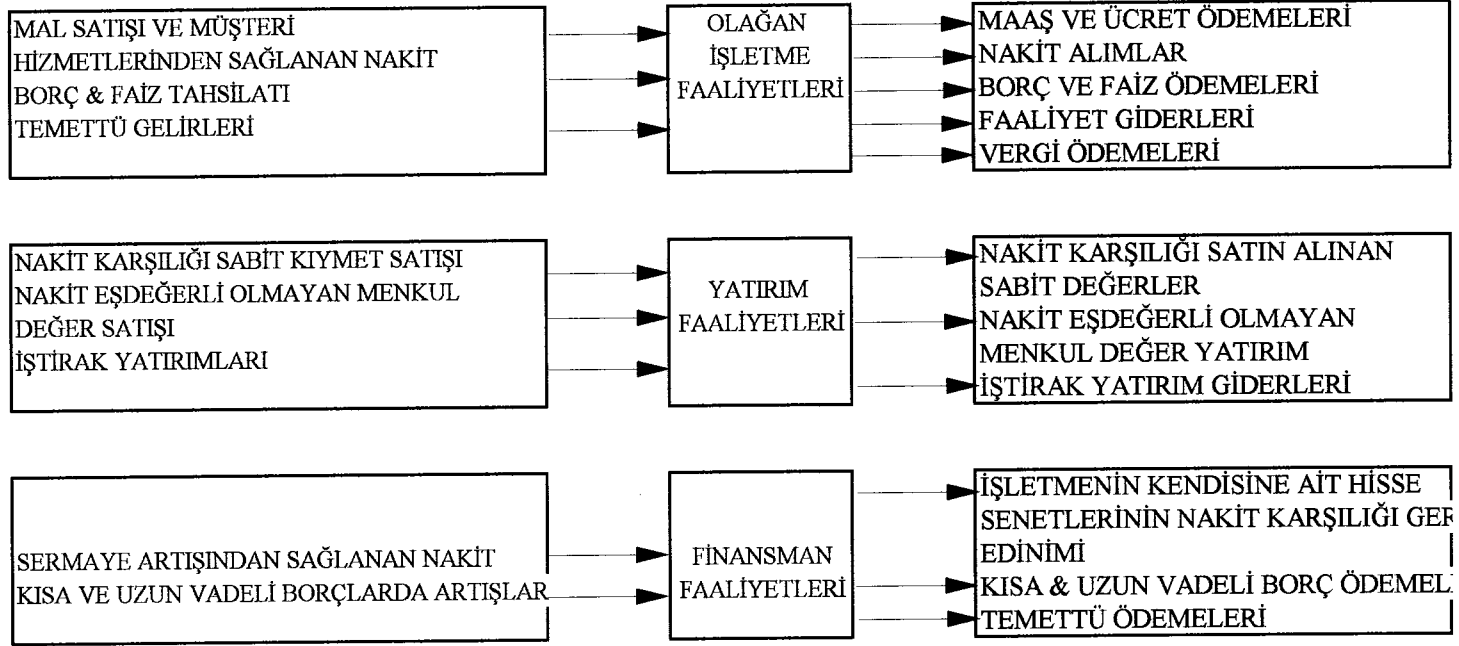
NAT'ı hazırlamaya yardımcı olması açısından, doğrudan yöntemle göre hazırlanan NAT içinde özellik gösteren bazı kalemleri açıklamak yerinde olacaktır.

Bilançodaki İştiraklerden Alacaklar ile Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar hesapları çoğunlukla temettü alacaklarını içermekte ise, bu hesaptaki artış tahakkuk edipte henüz tahsil edilmemiş olan temettü alacağını gösterir. Eğer iştiraklerden elde edilen nakit şeklindeki kazançlar nakit olarak tahsil edilmemişse faaliyet gelirlerinden çıkarılmalıdır. Yine iştiraklerden alacaklar ve bağlı ortaklıklardan alacaklar hesapları başkaca borç-alacak ilişkilerinde içermekte ise; bu hesaptaki artış istenen bilgiyi veremeyecek ve dolayısıyla NAT'ın hassasiyeti o ölçüde azalacaktır. Bu durumda iki hesabın altında açılmış olan temettü gelirleri ile ilgili yardımcı hesaplardaki artışın dikkate alınması gerekir. Temettü dışındaki yardımcı hesaplardaki artışa ise, diğer nakit çıkışları bölümünde yer verilir.

---

⁴⁹ EROL, a.g.e.,s. 27.

ŞEKİL 1.2 NAKİT GİRİŞ VE ÇIKIŞLARINI ETKİLEYEN FAALİYETLERİN GRUPLANDIRILMIŞI

KAYNAK: Cengiz EROL, 1991, s.28'den alınmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğ er konuda, işletmenin söz konusu şirketlere borçlu olması durumunda; temettünün nakden alınmayıp, borca mahsup edilmesi halidir. Bazen de, iştiraklerden alınacak temettüler; iştiraklerde yapılacak sermaye arttırmalarında sermaye taahhüt borcuna saydırılmış olabilir. Bu gibi durumlarda, her iki işlemin nakit girdi ve nakit çıktı olarak NAT'da ayrı ayrı yer alması gerekir.

Bilançodaki Gelir Tahakkukları hesaplarındaki artış tahakkuk edip de henüz tahsil edilmemiş olan faiz gelirlerini gösterir. Bu artış tutarı Diğ er Faaliyetlerden Olağ an Gelir ve Karlar toplamından düşülmelidir. Söz konusu Gelir Tahakkukları hesaplarında faiz dışında başkaca gelir unsurlarının tahakkuku yapılmış olabilir. Eğ er bu gelir tahakkukları Diğ er Faaliyetlerden Olağ an Gelir ve Karlar grubundaki bir gelir unsuru ile ilgili ise, ayırım yapmaksızın artışların tamamı indirimine konu edilir. Çünkü, bunlardaki artışda yine Diğ er Faaliyetlerden Olağ an Gelir ve Karlar toplamından dşlmek durumundadır.

Yine, mal ve hizmet satışlarıyla ilgili bir hesap olan "Alınan Sipariş Avansları" hesabındaki azalış, tahsilat nedeniyle "Alıcılar" hesabından yapılan tasilatları ifade ettiğ inden net satışlardan düşülmelidir. Çünkü müşteriden tahsil edilen para avanstan arta kalan miktar kadardır. Bu nedenle satışlardan elde edilen nakit girdinin hassas bir şekilde gösterilebilmesi için bu ayrıntıya girmekte yarar vardır.

Bilançoda bulunan, maddi duran varlık ve iştirak yatırım kalemlerinden kaynaklanan nakit hareketlerinin hesaplanmasında, yeniden değ erleme değ er artış fonu bilgilerine ihtiyacımız vardır. Bu nedenle, yeniden değ erleme değ er artışları, maddi duran varlıklarda meydana gelen artışlardan çıkarılmalıdır. Sermaye artışı nedeniyle ihraç edilen hisse senetleri karşılığ ında sağlanan nakit bu grupta yer alır. Yeniden değ erleme değ er artış fonlarının sermayeye ilave edilen tutarları herhangi bir nakit akımı doğurmadığ ından NAT'da yer almaz. Sermaye arttırmından

sağlanan nakit tutarının bulunmasında, hesap planında ki Sermaye hesabı artışlarından Ödenmemiş Sermaye hesaplarındaki artışlar düşüldükten sonra kalan tutardan, yeniden değerlendirme değer artış fonlarının veya yedeklerin sermayeye ilavesi suretiyle ortaya çıkan artışların düşülmesiyle bulunan tutar dikkate alınır. Yine Gayrimenkul ve iştirak satış karları ile ihtiyatlardan sermayeye yapılan ilaveler fiilen bir nakit girdi yaratmadığından dikkate alınmaz.

Hisse senedi ihraç primlerinden sağlanan nakit, piyasaya hisse senedi ihraç ederek sermaye arttırılmasında, hisselerin nominal değerlerinin üzerinde satılması durumunda ortaya çıkabilecek bir nakit giriş unsurudur. Bu kalem bilançodaki Hisse Senedi İhraç Primleri hesabındaki artış olarak hesaplanır.

Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım İşleri için özel not: Bu tür işletmelerde esas faaliyetlerden sağlanan nakit tutarını hesaplarırken olayı sadece satışlarla sınırlamak yanlış olur. Çünkü bu tür işletmelerde sadece biten işlerin sonuçları kümülatif rakamlarla gelir tablosuna yansımaktadır. Oysa geçmiş dönemlerde inşaatlar devam ederken, hakedişler ve inşaat giderlerinin neden olduğu nakit girdi ve çıktılar aktif ve pasifte buldukları konumda değerlendirmeye alınmış bulunmaktadır. Diğer bir deyişle bu hesaplarda meydana gelen azalışlar, geçici kabulü yapıp, satış hesaplarına hesaben devreden tutarları ifade eder. Bu durumda gelir hesaplarına yansıyan biten işler gelirinden önceki dönem hakedişleri net satışlardan indirilmelidir. Aynı şey, nakit çıkışlarında biten inşaatların maliyetleri içinde yapılmalıdır”⁵⁰.

“Tebliğ’de bu hususa yer verilmemiştir. SPK mevzuatında da bu konuda herhangi bir açıklık yoktur. Ülkemizde benimsenen, yıllara yaygın inşaat işleri kazancının tespit yöntemi paralelinde, biten inşaatlarla ilgili “Net Satışlar” kaleminin NAT’da aşağıdaki şekilde gösterilmesi uygun

⁵⁰ ÜSTÜNEL , a.g.e.,s.583, AKDOĞAN-TENKER.a.g.e.,s.292

olacaktır”⁵¹:

a- NET SATIŞLAR (Biten işlerin hakediş tutarı):= .....TL
(Gelir Tablosundan)

BİTEN İŞLERİN ÖNCEKİ DÖNEMLERDEKİ HAKEDİŞLERİ (-) : ....TL.
(Önceki dönem bilançosundan)

Diğer taraftan yurtdışı satışlar münasebetiyle yıl sonu değerlemeleri sonucunda yurtdışı alıcılar hesabında oluşan kur farkları KAMBİYO KARLARI hesabına gelir yazılmış olmalıdır. Bu nedenle alıcılar hesabında kur farkı değerlemesinden meydana gelen artış burada değil,.NAT Diğer faaliyetlerden olağan gelirler ve karlardan dolayı sağlanan nakit bölümünde indirim konusu yapılır. (tutar önemli değilse bu işlem ihmal edilebilir).

Doğrudan hesaplama yönteminde, maddi duran varlık satış kârları, herhangi bir işleme tabi tutulmaz. “Yine maddi duran varlıklarla ilgili amortisman miktarı üretim maliyeti içinde yer almakla birlikte aslında nakit çıkışı doğurmaz. Diğer bir deyişle, esas üretim gider yeri, yardımcı üretim ve hizmet gider yerlerine ait amortisman giderleri tutarları nakit çıkışına neden olmazlar”⁵². Bu nedenle doğrudan yöntemde maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışını bulabilmek için, maddi duran varlıklarla ilgili amortisman miktarı satılan malın maliyetinden çıkarılmalıdır.

Yine doğrudan yöntemle NAT hazırlanırken, vergi kalemlerinin hesaplanmalarına dikkat edilmelidir. İşletme ödeyeceği vergiyi, borç kalemi olarak değil de, vergi karşılığı olarak işleme koymuşsa, vergi karşılığı doğrudan yöntemde dikkate alınmamalıdır.

İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit kaynakları bölümünün hesaplanmasında, gerekli bazı noktalar vardır. Örneğin; İşletmenin ticari

⁵¹ ÜSTÜNEL ,a.g.e.,s.584,

⁵² AKDOĞAN -TENKER, s.305

alacakları işletmenin ticari ilişkisi nedeniyle ortaya çıkan senetli veya senetsiz alacakları kapsar. NAT’da ticari alacakların artış veya azalış tutarlarını hesaplarken, mal ve hizmet satışından doğan alacakları dikkate alması gerekir. Bu nedenle “Alıcılar”, “Alacak Senetleri” “Diğer Ticari Alacaklar” (mal ve hizmet satışından doğması, vadeli çekleri kapsamı durumunda), ve ”Şüpheli Ticari Alacaklar” hesaplarının toplamının, cari dönem tutarları ile önceki dönem tutarları arasında azalış var ise bu fark net satışlara ilave edilir. Çünkü ticari alacaklardaki azalış tahsilatı ifade eder. Ticari alacaklardaki artışlar ise kredili satışları ifade etmektedir ve net satışlardan sağlanan tahsilat tutarını bulmak için net satışlardan düşülmesi gerekir.

Ticari alacaklardaki artış ve azalışlar hesaplanırken “Verilen Depozito ve Teminatlar” tutarlarının dikkate alınmaması gerekir. Çünkü Verilen Depozito ve Teminatların satışlarla ilgisi yoktur. Aynı şekilde ticari alacaklar grubundaki “Alacak Senetleri Reeskont” hesapları ile “Şüpheli Alacak Karşılığı” hesapları toplama alınmamalıdır. Çünkü bu hesaplar düzeltim hesaplarıdır. Bu hesaplardaki artışlar kredili satışları yansıtmadığı gibi, azalışlar da tahsilatı ifade etmez. Bu hesaplar nakit hareketine neden olmadıklarından NAT’da yer almaz.

Bilançoda yer alan ticari borçlar hesabından alışların ne kadarlık kısmının peşin, ne kadarlık kısmının veresiye olarak yapıldığını saptayabiliriz. Satıcılar ve borç senetleri hesaplarının dönem sonu ile dönem başı değerleri arasındaki fark, artış olması halinde, o dönemde yapılan kredili alışları vermektedir. Bu tutarın gelir tablosundaki net alışlar tutarından çıkarılması suretiyle, o dönemde alışlara ödenen tutarlar saptanabilir. Dönem sonu ticari borçlar dönem başı ticari borçlardan az ise, aradaki fark, o dönemde ödenmiş ayrıca net alışlar tutarının tamamı da peşin olarak alınmış demektir. Diğer bir anlatımla işletme faaliyetleri ile ilgili alımlardan kaynaklanan ticari borçlar kalemindeki azalışlar, ticari borçlar hesabından kısa vadeli olan Satıcılar, Borç Senetleri ve Diğer

Ticari Borçlar hesaplarının, cari dönem ve önceki dönem verilerinin karşılaştırılması suretiyle bulunan azalışları kapsar.

Uzun vadeli ticari borçlar hesabında da meydana gelen azalışlar normal koşullarda kısa vadeli ticari borçlar hesabına yapılan aktarmalardan kaynaklandığı için ticari borçlarda ki artışlarla karşılıklı olarak elimine edilir. Kısa vadeli borçlarda meydana gelen artışlar, kısmen veya tamamen vadeleri bir yılın altına düştüğü için uzun vadeli borçlardan yapılan aktarmalardan kaynaklanmış olabilir. Dolayısıyla, kısa vadeli borçlarda meydana gelen ve nakit çıktıya neden olmayan bu tür artışlar dikkate alınmaz. Diğer bir anlatımla Ticari Borçlarda ki azalışlar, kısa vadeli olan Satıcılar, Borç Senetleri, Diğer Ticari Borçlar hesaplarında meydana gelen artışlardan; uzun vadeli Satıcılar Borç Senetleri, Diğer Ticari Borçlar hesaplarındaki azalışlar düşüldükten sonra kalan artış tutarları dikkate alınarak bulunmalıdır.

Yine doğrudan yöntemde satışlardan elde edilen naktin gösterimi önemli olduğundan, şüpheli alacaklar karşılığındaki artışlar, netleştirme işleminde veya gider kalemleri arasında yer almayacaktır. Doğrudan yöntemde alacak azalışını satış hasılatına eklerken, şüpheli alacak karşılığındaki azalışı, nakit çıkışına dahil etmemek ve bundan sağlanan geliri de nakit girişi olarak işleme tabi tutmamak gerekir. Alacağın tahsili imkansız hale gelmişse ayrılan karşılıklar netleştirilerek, netleşen alacak miktarı NAT hazırlamasında kullanılır. Karşılık ayrılmayan değersiz alacaklar için, alacaklarda meydana gelen azalışlar, nakit hesabında dikkate alınmamalı ve bundan doğan zararları da giderlere eklememelidir.

Finansman faaliyetlerinden elde edilen nakit miktarı bölümünde alımlarla ilgili olmayan kısa vadeli yabancı kaynak artışları kalemi hesaplanırken önemli noktalara dikkat edilmelidir. İşletmenin finansman bonusu ve banka bonusu gibi kısa vadeli Menkul Kıymet İhraçlarından sağladığı nakit girdileri; Çıkarılmış Bonolar ve Senetler, Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymet hesaplarında iki dönem arasında meydana gelen

artışlardan, Menkul Kıymet İhraç Farkı hesabındaki artışların indirilmesi suretiyle bulunan tutarlar bu başlıkta raporlanmaktadır. Bu gruptaki tutarlar iki dönemin hesaplarının karşılaştırılması suretiyle bulunan artışlara göre düzenlenir. Bu durumda, dönem içinde çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan kaynak tutarları ile geri ödemeler birbirini mahsup etmekte ve kalan sonuca göre artış tutarları hesaplanmaktadır. Gerek finansman kaynağı bulmak, gerekse bunu geri ödemek finansman faaliyetlerinin bir parçası olduğu için kendi içinde netleşerek raporlanmasında sakınca görülmemekte, aksine hesap kalanlarından hareket ettiği için bilanço verilerini kullanma olanağı yaratarak pratiklik sağladığından tercih edilmektedir.

İşletmenin kısa vadeli banka kredilerinden sağladığı nakit girişleri, yurtiçi ve yurtdışı banka kredilerinden sağladığı nakit girişlerini içerir. Banka Kredileri hesabı ile Diğer Mali Borçlar hesabındaki artış tutarı, NAT'da kredilerden sağlanan nakit olarak gösterilir. Ancak bu hesaplardaki artış, uzun vadeli Banka Kredileri hesabı ile Diğer Mali Borçlar hesaplarından yapılan aktarmalardan kaynaklanmış olabilir. Nakit girdi yaratmayan bu artışların dikkate alınmaması gerekir. Diğer taraftan, finans kurumlarından sağlanan aynı nitelikteki kredilerde fiili bir nakit girişi olmamakla birlikte, borçlardaki artış nakit girdi; bu krediler karşılığında alınan mallar, nakit çıktı kabul edilir.

Alımlarla ilgili olmayan uzun vadeli yabancı kaynaklardaki artışlardan sağlanan nakit, işletmenin tahvil ihracı gibi uzun vadeli yabancı kaynaklardan sağladığı nakit girdileri ifade eder. Kısa vadeli yabancı kaynaklardaki artışlardan sağlanan kaynak tutarının hesabında belirtilen hususlar bu grup içinde geçerlidir.

Uzun vadeli krediler karşılığında her zaman nakit alınmayabilir. Diğer bir deyişle kredi temini dolayısıyla işletmenin kasa ve banka hesaplarına para girdisi olmayabilir. Bunun yerine maddi duran varlıklar

veya stoklar alınabilir. Durum böyle olunca sözkonusu kredi hesabındaki artışlar nakit kaynakları arasında, duran varlık alışları da nakit kullanımları arasında gösterilecektir.

NAT hazırlarken işletmeler, dövizle ilgili işlemlere dikkat etmelidir. Kur farkları bir finansman gideri olduğu için işletme faaliyetleri ile ilgili bir kullanımdır. Duran varlık maliyetlerine yüklenen kur farkları yatırım faaliyetleri ile ilgilidir. Alınan krediler hesaplarındaki kur farkları ise finansman faaliyetleri ile ilgilidir. Her faaliyetin kaynak ve kullanımının ayrı ayrı görülmesi ilke olarak benimsendiğinden, kur farklarından dolayı alınan kredilerde meydana gelen artışların kaynaklarda, kur farkı giderlerinin de kullanımlarda gösterilmesi uygun olacaktır. “Sözkonusu artış içinde ne kadarlık kısmının kur farkından, ne kadarlık kısmının ise nakit hareketinden doğduğunu belirlemek için katlanılacak maliyet sağlanacak yarardan fazla olmaktadır”⁵³. Döviz işlemleri nedeniyle oluşan kur farklarından dolayı, işletmenin herhangi bir NAT kaleminde değer azalması varsa, doğrudan yöntemle hazırlanan NAT'da bu durum herhangi bir işleme tabi tutulmamalıdır⁵⁴.

Temettü ödemeleri ve kıdem tazminatı karşılığı hesaplarına, NAT hazırlanırken özen gösterilmelidir. Bilanço tarihinden sonra temettü ödemeleri sözkonusudur. Temettü ödemelerini kâr dağıtım tablosundan öğrenebiliriz. Temettü ödemeleri önemi nedeniyle finansman bölümünde ayrı bir kalem olarak yazılmalıdır. Bilançoda yer alan ortaklar temettü hesabındaki değişmeyi dikkate alarak, ödenmeyen temettüleri düzeltmeliyiz. Ödenmeyen temettüler ortaklardan sağlanan bir nakit kaynağı olarak kabul edilerek, kısa vadeli yabancı kaynak artışları bölümünde raporlanmalıdır. Hisse senetleri veya aynı mal olarak dağıtılan temettü, nakit çıkışı işlemi görmemelidir. Çünkü işletmeden herhangi bir nakit çıkışı olmamıştır. NAT hazırlanmasında önemli özellik arz eden

⁵³ AKDOĞAN-TENKER, s.299

⁵⁴ EROL, a.g.e.,s. 36.

kıdem tazminatı karşılığı, işletmede herhangi bir nakit hareketi yaratmaz⁵⁵. Bu nedenle kıdem tazminatı karşılığı doğrudan yöntemde gider gösterilmemelidir⁵⁶.

Bilançonun, faaliyetler nedeniyle ortaya çıkan ticari borçlanmalar dışındaki, kısa vadeli borç kalemlerinde ödemeler nedeniyle ortaya çıkan azalmaları ifade eder. Menkul kıymetler anapara ödemeleri, alınan kredilerin anapara ödemeleri ve diğer ödemeler ayrı ayrı gösterilir. Dönem karı ile ilgili vergi ve temettü ödemeleri bu başlıkta gösterilmez. İşletmenin kısa vadeli finansman kaynağı bulmak üzere ihraç etmiş olduğu menkul kıymetlerinin geri ödemeleri bu başlıkta raporlanır. Bu tutarın hesaplanmasında Tahvil Anapara Borç, Taksit ve Faizleri hesabındaki azalışlar, Çıkarılmış Bonolar ve Senetler hesabındaki azalışlar, Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler hesabındaki azalışlar dikkate alınır.

Alınan Kredilerin Anapara Ödemeleri, alınan krediler için net olarak dönem sonunda meydana gelen azalışları kapsar. Nakit kaynak bölümünde de açıklandığı üzere, net yöntemin uygulanması durumunda dönem içindeki nakit kredi hareketleri ayrı ayrı dikkate alınmaz. Sonuçta hesap kalanı bakımından, dönem sonu tutarı ile dönem başı tutarının karşılaştırılması suretiyle bulunan azalışlar tabloya yansıtılır. Bu tutarın hesaplanmasında kısa vadeli Banka Kredileri hesabındaki azalışlar, Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri hesabındaki azalışlar ve kısa vadeli Diğer Mali Borçlar hesabındaki azalışlar dikkate alınır.

Alımlarla İlgili Olmayan Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri, bilançoda yer alan faaliyetler nedeniyle ortaya çıkan ticari borçlanmalar dışındaki uzun vadeli yabancı kaynak ödemeleri sonucu meydana gelen azalmalar bu grupta gösterilir. Menkul kıymetler anapara ödemeleri alınan krediler anapara ödemeleri ve diğer ödemeler ayrı ayrı gösterilir. Menkul kıymetler anapara ödemeleri uzun vadeli olarak ihraç edilen menkul kıymet

⁵⁵ News Report, "FASB", Journal of Accountancy, Şubat, 1989, s. 20.

⁵⁶ Hüseyin GÜRSOY, s.s. 81-92.

anapara ödemelerini kapsar. Bu tutarın hesaplanmasında Çıkarılmış Tahviller hesabındaki azalış tutarı Tahvil Anapara Borç, Taksit ve Faizleri hesabında meydana gelen artışlardan mahsup edilir. Kalan tutar bu başlıkta raporlanır. Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler hesabındaki azalışlar, vadeleri bir yılın altına indiği için kısa vadeli Tahvil Anapara Borç, Taksit ve Faizleri ve Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler hesabına yapılan aktarmadan kaynaklanmış, dolayısıyla bir nakit çıktıya sebebiyet vermemiş olabilir. Yukarıdaki azalışların hesaplanmasında, kısa vadeli Tahvil Anapara Borç, Taksit ve Faizleri ve Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler hesabına yapılan aktarmalar hariç tutulmalıdır.

Uzun vadeli olarak alınan krediler için yapılan anapara ödemeleri bu kalemde raporlanır. Bu tutarın hesaplanmasında uzun vadeli Banka Kredileri ve Diğer Mali Borçlar kalemlerindeki azalışlar, vadeleri bir yılın altına düştüğü için kısa vadeli Banka Kredileri ve Diğer Mali Borçlar hesaplarına aktarmadan kaynaklanmış olabilir. Bu durum kısa vadeli Banka Kredileri ve Diğer Mali Borçlar hesaplarındaki artışları olumsuz yönde etkiler.

FASB doğrudan yöntemin kullanılmasında, ayrı bir mutabakat çizelgesi (bir tür dolaylı yöntem) düzenlenerek, alacakların, stok ve borç kalemlerinin, nakit etkilerinin gösterilmesini de istemektedir. Doğrudan gösterme yönteminde, satışlardan yapılan tahsilatın hesaplanmasında ticari alacaklardaki değişimler, alımlara ödemelerin hesaplanmasında da stok ve ticari borçlardaki değişimler tablo dışında dikkate alındığından, tabloda bu hesaplardaki değişimler ayrıca görülmemektedir⁵⁷.

Doğrudan yöntemle hazırlanan NAT'ın, birinci bölümünü oluşturan, işletme faaliyetlerinin en önemli kalemi olan "SATIŞLARDAN ELDE EDİLEN NAKİT MİKTARINI (SEENM)" bilanço kalemlerini kullanarak şöyle hesaplayabiliriz⁵⁸:

⁵⁷ GÜR SOY, a.g.e.,s. 57.

⁵⁸ EROL, a.g.e.,s. 28.

$$SEENM = \text{Toplam Satışlar} \left[\begin{array}{l} + \text{ Satışlarla İlgili Alacaklarda Azalış} \\ - \text{ Satışlarla İlgili Alacaklarda Artış} \end{array} \right.$$

VEYA

$$SEENM = \text{Toplam satışlar} + \text{ Satışlarla ilgili Dönem Başı Alacaklar Toplamı} \\ - \text{ Satışlarla İlgili Dönem Sonu Alacaklar Toplamı}$$

Faiz ve temettü geliri doğrudan hesaplanırken, faaliyetlerden elde edilen net nakit miktarını bulabilmek için, "MALİYETLERDEN KAYNAKLANAN NAKİT ÇIKIŞINI (MKNÇ)" ve "DÖNEM GİDERLERİNDEN KAYNAKLANAN NAKİT ÇIKIŞINI (DGKNÇ) bilanço ve gelir tablosu yardımıyla aşağıdaki gibi hesaplayabiliriz⁵⁹.

MALİYETLERDEN KAYNAKLANAN NAKİT ÇIKIŞI (MKNÇ):

$$MKNÇ = \text{Satılan Malların Maliyeti} \rightarrow \left[\begin{array}{l} > + \text{ Stok Artışı} \\ > - \text{ Stok Azalışı} \end{array} \right] \left[\begin{array}{l} > + \text{ Alımlarla İlgili Borçlarda Azalış} \\ > - \text{ Amortismanlar} \\ > - \text{ Alımlarla İlgili Borçlarda Artış} \end{array} \right.$$

VEYA

MALİYETLERDEN KAYNAKLANAN NAKİT ÇIKIŞI (MKÇN):

Dönem Sonu Stok Toplamı	TLX
+ Satılan Malların Maliyeti	X
= Dönem İçinde Satılabilir Stok Miktarı	TLX
-Dönem Başı Stok Toplamı	X
=Dönem içinde Satın Alınan Stok Miktarı	TLX
+Alımlarla İlgili Dönem başı Borç Miktarı	X
=Maliyetlerle İlgili Ödenecek Toplam Miktar	TLX
-Alımlarla İlgili Dönem Sonu Miktarı	X
=Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışı	TLX

⁵⁹ EROL, a.g.e.,s. 29.

Maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışlarının hesaplanmasından sonra sıra faaliyet veya dönem giderlerinin tespitine gelir. Bunları da aşağıdaki eşitlik yardımıyla hesaplayabiliriz⁶⁰.

DÖNEM GİDERLERİNDEN DOLAYI NAKİT ÇIKIŞI (DGDNÇ)

$$\begin{array}{r}
 \text{DGDNÇ} = \text{Dönem Faaliyet Giderleri} \\
 \left[\begin{array}{l}
 + \text{Ödenmiş Giderlerde Artış} \\
 \text{PEŞİN} \\
 - \text{Ödenmiş Giderlerde Azalış}
 \end{array} \right. \\
 \left. \begin{array}{l}
 + \text{Ödenecek Maaş ve Ücret Borçlarında Artış} \\
 - \text{Ödenecek Maaş ve Ücret Borçlarında Azalış} \\
 - \text{Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Dönem Giderleri}
 \end{array} \right.
 \end{array}$$

$$\text{Dönem Faaliyet Giderleri} = \text{Satış ve Dağıtım giderleri} + \text{Genel Yönetim Giderleri} + \text{Araştırma Geliştirme Giderleri}$$

Ödenecek vergi dönem faaliyetleri bölümünde bulunur. Döneme ait ödenecek vergi varsa vergi borçlarındaki azalışı ilave ederek, verginin nakit olarak ödenen miktarını hesaplarız. Eğer gelir vergisi borçlarında artış varsa, bu artış dönem vergi miktarından çıkarılmalıdır.

$$\begin{array}{r}
 \text{Ödenen Vergi Miktarı} = \text{Dönem Vergi Miktarı} \\
 \left[\begin{array}{l}
 + \text{Vergi Borçlarında Azalış} \\
 - \text{Vergi Borçlarında Artış}
 \end{array} \right.
 \end{array}$$

Bilanço ve dipnotları kullanarak, gelir tablosu satış rakamından hareketle, doğrudan yöntemle göre hazırlanan NAT örneği Tablo 1.2.'de verilmiştir.

⁶⁰ EROL, a.g.e.,s. 29.

1.6.2.2. DOLAYLI YÖNTEME GÖRE NAT HAZIRLANMASI

NAT düzenlenmesi gelir tablosunun son kalemi olan net kârla başlanarak yapılırsa, bu tür NAT'a DOLAYLI YÖNTEM 'le hazırlanmış NAT denir. Dolaylı yöntemde hareket noktası, vergiden sonraki net kârdır. Net kâr, üzerinde nakit etkisi olmayan kalemler; nakit kullanımını gerektirmeyen ve nakit girişini sağlamayan tüm gelirler, kârlar, giderler ve zararlardır. Bunlar, düzeltilerek işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit akımına ulaşılmaktadır. Bu düzeltme işlemi tablonun içinde yapılabileceği gibi, faaliyetlerden sağlanan nakit girişleri ve nakit kullanımları şeklinde sınıflandırılmış ek bir bilgi olarak da verilebilir.

Dolaylı yöntem, çalışma konusundan doğan nakit girişlerinin temel kaynakları ve nakit kullanımı konusunda ayrıntılı sayılmayacak bilgiler sağlar. Çünkü, bu yaklaşım belirli nakit girişlerini ve kullanımlarını net şekilde ortaya koyar. Bu nedenle de dolaylı yaklaşımın tablo düzenlenmesinde, başlangıç noktası net kârdır. Dolaylı yöntem "uzlaşma (mutabakat) yöntemi "veya "net kâr yöntemi "de denilmektedir. FASB dolaylı yöntemin kullanılmasında faiz ve vergi ödemelerinin de rapor edilmesini önermektedir⁶¹

Maddi duran varlık satışları sonucunda oluşan bir satış karı veya satış zararı söz konusu ise, satış karı olağandışı gelir ve karlarda, satış zararı ise olağandışı gider ve zararlarda gösterildiğinden, dönem sonucunu olumlu veya olumsuz yönden etkilemektedir. Duran varlık satışlarından sağlanan nakit tutarları satış fiyatı üzerinden Sabit Yatırım Faaliyetleri Nakit Akımı bölümünde "Nakit Karşılığı Maddi Duran Varlık Satışı". kalemi adı altında raporlanır. Satış fiyatı içinde satış karları da olduğundan, mükerrerliği önlemek için söz konusu duran varlık satış karları bu bölümde raporlanmaz. Duran varlık hareketleri bir şirketin yatırım faaliyetlerini oluşturduğundan, duran varlık satışlarının ve yapılan

⁶¹ GÜRSOY, a.g.e.,s. 57., ZEGA, a.g.e.,s. 59.

yatırımların ayrı ayrı raporlanması uluslararası standartlarda benimsenen bir uygulama biçimidir.

Bu nedenle dolaylı yöntemde maddi duran varlık satış kârları net kârdan düşülür. Eğer maddi duran varlık satışından zarar edilmişse, bu miktar net kâra ilave edilerek, net kâr nakit düzeltimine gidilir. Maddi duran varlıklarla ilgili amortisman miktarı dolaylı yöntemde, net kâra eklenen düzeltme kalemi olarak işlem görmektedir. Yine yatırım faaliyetlerinde yer alan, iştiraklerden elde edilen nakit şeklindeki kazançlar, daha önce net kâra eklendiğinden ayrıca bir düzeltme işlemi yapılmamalıdır. Nakit olarak tahsil edilmeyen iştirak kazançları faaliyet gelirlerinden çıkarılmalıdır.

Bilançoda yer alan iştiraklerden alacaklar hesabından tahsil edilmemiş miktar hesaplanabilir. İştiraklerden temettü karşılığı hisse senedi alınmışsa, bu miktar nakit işlemi görmemelidir. Dolaylı yöntemde buna benzer artışlar net kârdan düşülmelidir. İşletmenin ödeyeceği vergi borç kalemi olarak değil de vergi karşılığı olarak işleme konmuşsa dolaylı yöntemde net kâra ilave edilmelidir.

Şüpheli alacaklar karşılığı ticari alacaklarla ilgili nakit hareketi yaratmayan ikinci kalemdir. Nakit hareketi yaratmamasına karşın şüpheli alacaklar karşılığı, net kârı azaltan bir etkiye sahiptir. Şüpheli alacaklar karşılığındaki artış, bu nedenle, dolaylı yöntemde, ya net kâra eklenen bir düzeltme kalemi olarak ya da alacaklardaki değişimin netleştirilmesi suretiyle gösterilebilir. Netleştirilen alacak artışı, düzeltme kalemi olarak net kârdan düşülecektir.

Şüpheli alacağın tahsilatı veya değersiz hale gelmesi durumu şüpheli alacaklar karşılığında bir azalmaya neden olabilir. Azalma, tahsilat nedeniyle olmuşsa net kâra daha önce yansımış olacağından, dolaylı yöntemde net kâr düzeltmesinde tekrar kullanılmaz. Böyle olmayıp da, net kâra eklenmesi durumunda, mükerrerlik yaratır

Karşılık ayrılmayan alacaklar için, değersiz hale gelme nedeniyle alacaklarda meydana gelen azalışlar, nakit hesabında dikkate alınmamalı ve doğan zararları da giderlere eklememelidir. Bu tür alacak azalışları dolaylı yöntemde net kâra eklenmelidir. Değersiz alacak zararlarını ise hiç dikkate almamak gerekir.

Döviz işlemleri nedeniyle oluşan kur farklarından dolayı işletmenin her hangi bir NAT kaleminde değer azalması varsa, dolaylı yöntemde oluşan değer azalmasının net kâra eklenmesi, aynı şekilde borçlarda bundan dolayı ortaya çıkan artışları da düzeltmesi gerekir. Eğer kur farkları gider olarak kabul edilmeyip aktifleştirilmişse net kâra eklenmemelidir. Ancak maddi duran varlıklardaki ve borçlardaki artışın düzeltilmesi gerekir .

.NAT hazırlanmasında önemli özellik arz eden kıdem tazminatı karşılığı, işletmede herhangi bir nakit hareketi yaratmaz. Bu nedenle kıdem tazminatı karşılığı dolaylı yöntemde net kâr düzeltme kalemi olarak işlem görmelidir .Buraya kadar anlattıklarımızı gösteren dolaylı yönteme göre düzenlenmiş faaliyetler NAT'ı Tablo 1.3.' de görelim.

Burada bir ayrıntıya değinmemiz yararlı olacaktır. Bildiğimiz gibi dolaylı yönteme göre NAT düzenlenirken, düzenlemeye gelir tablosunun son kalemi olan net karla başlanmaktadır. Ancak işletme, dönemi net zararla kapatırsa o zaman dolaylı yönteme göre NAT nasıl düzenlenir?. Bu konuda Giacomino ve Mielke 'nin hazırlamış oldukları tabloda yola çıkabiliriz. Giacomino ve Mielke, işletmelerin dönemi net zararla kapattıkları zaman tabloyu net zarar kaleminden başlayarak hazırlamışlardır. Bu durumda net kar nakit düzeltme kalemleri yerine net zarar nakit düzeltme kalemleri ele alınarak net zarara eklenmelidir. Bütün bu anlattıklarımızı Giacomino ve Mielke 'nin dolaylı yönteme göre hazırlamış oldukları net kar ve net zarar esas alınarak düzenlenen faaliyetler nakit akımı tablosu formatlarını Tablo 1.4' te görebiliriz.

TABLO 1.3

X ANONİM ŞİRKETİNİN

1.1.19.. - 31.12.19.. DÖNEMİ

FAALİYETSEL NAKİT AKIM TABLOSU

(DOLAYLI YÖNTEME GÖRE)

A.İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT KAYNAK (KULLANIM)

1.Dönem Net Karı (Tahakkuk Esası)

2.Net Dönem Karının Nakit Esasına Dönüştürülmesi İçin Gerekli Düzeltmeler

- a)Amortisman ve tükenme payları (+)
- b)Şüpheli alacaklar karşılığında artış(azalış)(+)
- c)Kıdem tazminatı karşılığındaki artış(azalış)(+)
- d)Reeskont faiz gelirleri
- e) Reeskont faiz giderleri
- f)Mali Duran Varlık Satış (karları) zararları
- g)Maddi Duran Varlık Satış (karları) zararları
- h)Gelecek aylara ait giderlerin döneme ilişkin payları (+)
- ı) Gelecek aylara ait gelirlerin döneme ilişkin payları (-)
- j)Gider tahakkukları hs. artışlar (+)
- k)Gelir tahakkukları hs. artışlar (-)

3.Faaliyetlerle ilgili dönen varlık ve kısa vadeli yabancı kaynakardaki değişiklikler

- a)Menkul kıymetlerdeki artışlar
- b)Ticari alacaklardaki (artış)azalış
- c)Diğer alacaklardaki (artış)azalış
- d)Stoklardaki (artış)azalış
- e)Gelecek aylara ait giderler hs. artış (-)
- f) Gelir tahakkukları hs. azalış (+)
- g)Diğer dönen varlık (artış)azalış
- h)Ticari borçlar (net) artış (azalış)
- ı)Diğer borçlar (net) artış (azalış)
- j)Alınan avanslar artış (azalış)
- k)Ödenecek vergi ve yükümlülüklerdeki artış (azalış)
- l)Borç ve gider karşılıkları ver. artış (azalış)
- m)Cari dönemde ödenen peşin vergi
- n) Gelecek aylara ait gelirler hs. artış (+)
- o) Gider tahakkukları hs. azalış

B.YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT KAYNAK (KULLANIMLARI)

1.Mali duran varlıklara ilişkin nakit kaynak (kullanımlar)

- a) Mali duran varlık satışları (+)

- b) Mali duran varlık alışları (-)
- 2. Maddi duran varlıklara ilişkin nakit kaynak (kullanımlar)
  - a) Maddi duran varlık satışları (+)
  - b) Maddi duran varlık alışları (-)
- 3. Maddi olmayan duran varlıklarla ilişkili nakit kaynak (kullanımlar)
- 4. Özel tükenmeye tabi varlıklarla ilişkili nakit kaynak (kullanımlar)
- 5. Diğer duran varlıklarla ilişkili nakit kaynak (kullanımlar)
  - a) Uzun vadeli alacaklardaki artışlar
  - b) Diğer duran varlık artışları (-)

C. FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT KAYNAK (KULLANIMLARI)

- 1. Kısa vadeli mali borçlardaki artış (azalış)
- 2. Uzun vadeli mali borçlardaki artış (azalış)
- 3. Kısa vadeli diğer borçlardaki artış (azalış)
- 4. Uzun vadeli diğer borçlardaki artış (azalış)
- 5. Sermaye artırımı (+)
- 6. Hisse senedi ihraç primleri (+)
- 7. Ödenen temettüleri (-)

D. NAKİT ARTIŞI (AZALIŞ)

E. DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU

F. DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU

KAYNAK: Nalan AKDOĞAN - Nejat TENKER, 1994, s. 348 - 349 'dan alınmıştır.

TABLO 1.4

FAALİYETSEL NAKİT AKIM TABLOSU

(DOLAYLI YÖNTEME GÖRE)

1.DÖNEM FAALİYETLERİ NAKİT AKIMI

Net Kar

Net Kar Nakit Düzeltme Kalemleri

Amortismanlar

Maddi Duran Varlık Satış Zararı

Ticari Alacaklarda Net Azalış

Ticari Borçlarda Net Artış

Stoklarda Azalış

Peşin Ödenmiş Giderlerde Azalış

Vergi Karşılığı Artışı

Kredili Müşterilerden Satış Fazlası Alınan Avanslar

Faaliyetlerle İlgili Diğer Borçlarda Artış

DÖNEM FAALİYETLERİNDEN ELDE EDİLEN NAKİT AKIMI

II.SABİT YATIRIM FAALİYETLERİ NAKİT AKIMI

Nakit Karşılığı Maddi Duran Varlık Satışı

Nakit Eşdeğerli Olmayan Menkul Değer Satışı

İştirak Yatırımlarının Nakit Karşılığı Satışı

YATIRIM FAALİYETLERDEN SAĞLANILAN NAKİT

III.FİNANSMAN FAALİYETLERİ NAKİT AKIMI :

Alımlar Dışı Kısa Vadeli Borçlarda Artış

Satışlar Dışı Kısa Vadeli Alacaklarda Azalış

Kısa Vadeli Finansman Faaliyetleri Nakit Miktarı

Alımlar Dışı Uzun Vadeli Borçlarda Artış

Satışlar Dışı Uzun Vadeli Alacaklarda Azalış

Diğer Uzun Vadeli Alacaklarda Azalış

Finansal Duran Varlıklarda Azalış

Uzun Vadeli Finansman Faaliyetleri Nakit Miktarı

Sermaye Artışından Sağlanan Nakit

Emisyon Priminde Nakit Karşılığı Artış

FİNANSMAN FAALİYETLERİNDEN SAĞLANAN NAKİT

VI. FAALİYET DIŞI DİĞER NAKİT GİRİŞLERİ

TOPLAM NAKİT KAYNAKLARI

NAKİT KAYNAK KULLANIMI

I. DÖNEM FAALİYETLERİ İÇİN KULLANILAN NAKİT

Net Zarar

Net Zarar Nakit Düzeltme Kalemleri

Amortismanlar

Maddi Duran Varlık Satış Karı

Ticari Alacaklarda Net Artış

Ticari Borçlarda Net Azalış

Stoklarda Artış

Peşin Ödenmiş Giderlerde Artış

Vergi Karşılığı Azalışı

Peşin Ödenen Vergilerde Artış

Önceki Yıl Vergilerinin Ödenmesi

Faaliyetlerle İlgili Diğer Borçlarda Azalış

DÖNEM FAALİYETLERİ İÇİN KULLANILAN NAKİT

II. SABİT YATIRIM FAALİYETLERİ İÇİN KULLANILAN NAKİT

Nakit Karşılığı Maddi Duran Varlık Alımı

Nakit Eşdeğerli Olmayan Menkul Değer Alımı

Nakit Karşılığı İştirak Yatırımları

YATIRIM FAALİYETLERİ İÇİN KULLANILAN NAKİT

III. FİNANSMAN FAALİYETLERİ İÇİN KULLANILAN NAKİT

Alımlar Dışı Kısa Vadeli Borçlarda Azalış

Satıcılara Kredi Alım Fazlası Yapılan Ödemeler

Satışlar Dışı Kısa Vadeli Alacaklarda Artış

Kısa Vadeli Finansman Faaliyetleri İçin Kullanılan Nakit

Alımlar Dışı Uzun Vadeli Borçlarda Azalış

Satışlar Dışı Uzun Vadeli Alacaklarda Artış

Diğer Uzun Vadeli Alacaklarda Artış

Finansal Duran Varlıklarda Artış

Uzun Vadeli Finansman Faaliyetleri İçin Kullanılan Nakit

İşletmeye Ait Geri Alınan Hisse Senetleri Nakit çıkışı

Diğer Finansman Giderleri

Temettü Ödemeleri

FİNANSMAN FAALİYETLERİ İÇİN KULLANILAN NAKİT

IV. FAALİYET DIŞI DİĞER NAKİT ÇIKIŞLARI

TOPLAM NAKİT KULLANIMI

NAKİT AKIŞINDA ARTIŞ(AZALIŞ)*

+DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU (NAKİT VE NAKİT EŞDEĞERLİ)

=DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU (NAKİT VE NAKİT EŞDEĞERLİ)

*: TOPLAM KAYNAKLAR - TOPLAM KAYNAK KULLANIMI = NAKİT ARTIŞI (AZALIŞI)

KAYNAK: Tablo 1.4. Cengiz EROL, 1991, s. 32-33'den alınmıştır.

1.6.2.3. Doğrudan Yöntemin Üstünlükleri

Dolaylı yöntem ve doğrudan yönteme göre hazırlanan tabloların tek farkı "Dönem Faaliyetleri Nakit Akımının" hesaplanmasından gelmektedir. Yatırım ve finansman faaliyetleri nakit akım bölümleri her iki yöntemde de aynıdır. Aradaki farkı daha yakından görebilmek için, dolaylı yöntem ve doğrudan yöntemi karşılaştırmamız gerekir.

"Doğrudan yöntemin dolaylı yönteme göre temel üstünlüğü, işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan nakit giriş ve çıkışlarını, diğer bir anlatımla dönem içinde satışlardan ne kadar tahsilat, alımlara ne kadar ödeme yapıldığını tam olarak göstermesidir. Bu yönüyle doğrudan yöntem, NAT'ın giriş ve çıkışları hakkında bilgi verme amacına dolaylı yöntemden daha uygundur. Çünkü dolaylı yöntem işletmenin normal faaliyetlerinden kaynaklanan nakit giriş ve çıkışlarını tam olarak raporlamaz"⁶².

İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımlarını, dolaylı ve doğrudan yönteme göre göstermedeki farklılıklar, aşağıdaki Şekil 1.3' de daha net görülebilir⁶³.

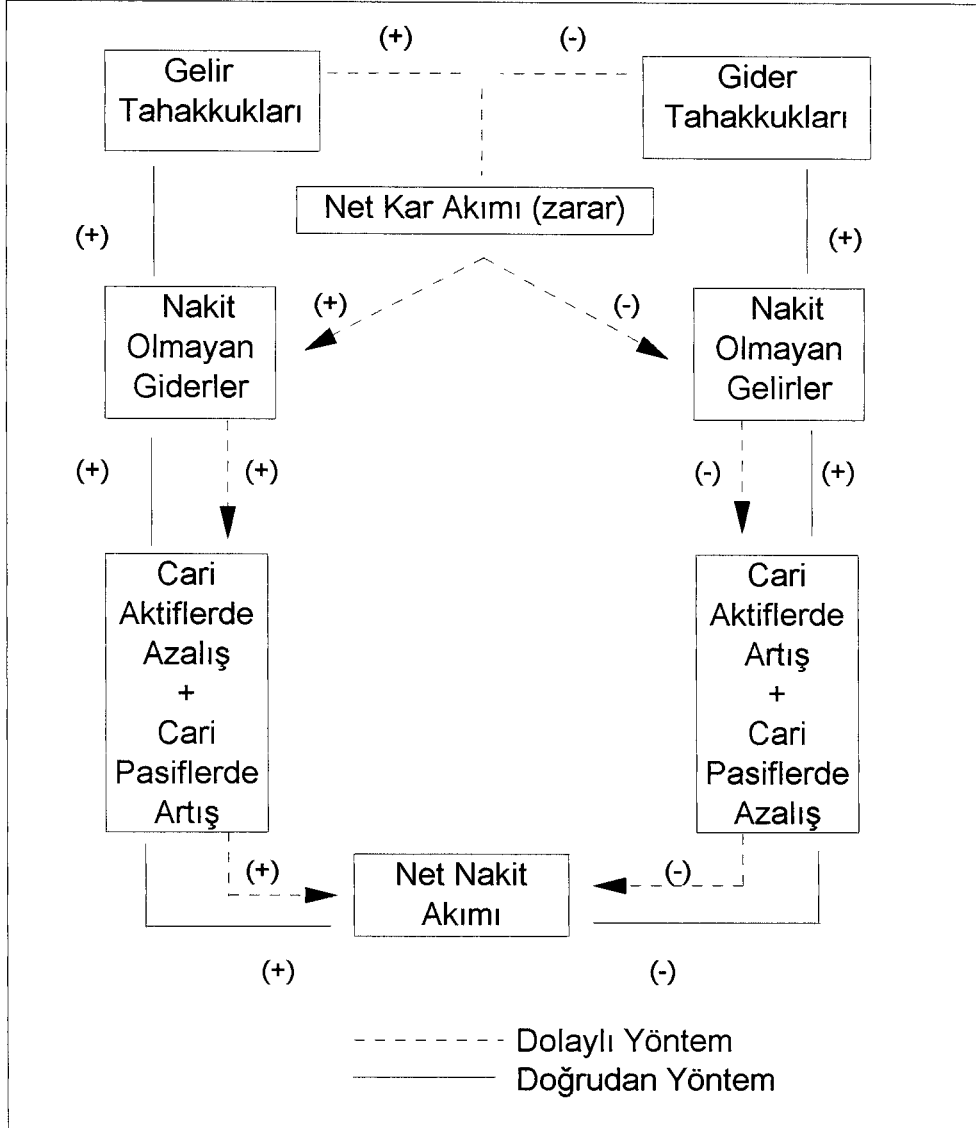
Doğrudan yöntem, dolaylı yönteme göre daha geniş bilgi verme özelliğinden dolayı kredi kuruluşlarına cazip gelmektedir. Çünkü kreditorler ve yatırımcılar sağlanan ek bilgilerin işletmenin değerlendirilmesini kolaylaştıracağına inanmaktadır.

---

⁶² GÜR SOY, a.g.e.,s.58.

⁶³ GÜR SOY, a.g.e.,s.59.

Şekil 1.3. Doğrudan ve Dolaylı Yöntemler

KAYNAK:Hüseyin GÜRSOY, 1990, s.59'dan alınmıştır.

Doğrudan yöntem, çalışma konusu faaliyetlerden doğan nakit girişleri ve bu alanda yapılan nakit kullanımları ile, bir işletmenin borçlarını geri ödeme yeteneğini saptamada büyük önem taşır. Ancak sanayi kuruluşları, bu yöntemi çok fazla zaman kaybettirici bulmakta ve dolaylı yöntemi tercih etmektedirler. İşletmelerin bu yöntemi tercih etmelerinin nedeni "kâr ile nakit arasında bir ilişkinin kurulması konusundaki eğilim olarak kabul edilmektedir"⁶⁴.

Yine de işletmeler hangi yöntemi kullanacaklarına ilişkin karar vermeden önce NAT'ı kullanacakları alanı gözönünde tutmalıdırlar. Bununla birlikte işletmelerin doğrudan yöntemi kullanmaları teşvik edilmelidir. Çünkü bu yöntem dolaylı yöntemden, hem daha basit, hemde daha fazla yarar sağlamaktadır.

1.7.FAALİYETSEL NAT YORUMU

FAT'daki, nakit içerikli olmayan işlemlerde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, gerek doğrudan yöntemle, gerekse dolaylı yöntemle hazırlanan NAT ,işletmenin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirdiği işlemleri nakit esasına dönüştürür. NAT düzenlendikten sonra, sıra söz konusu tablonun incelenerek yorumlanması aşamasına gelir.

NAT'ın birinci ana kalemini oluşturan dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit, işletmenin olağan faaliyetlerinin devamı için gereklidir. Aynı zamanda, bu kalem gelecek dönemlerde işletmenin gelir (kaynak) yaratma potansiyelini yansıttığı için, tablonun en önemli kalemi olarak yorumlanabilir. Önce tablodan, dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit miktarına bakılır ve bu miktarın toplam nakit kaynaklarının yüzde kaçını temsil ettiği bulunur. Daha sonra karşıt kalem olarak kabul edebileceğimiz dönem faaliyetleri kaynak kullanım rakamına bakılır ve işletmenin dönem

---

⁶⁴ Robert N. ANTHONY- James S. REECE, **Accounting: Text and Cases**, 8th Ed, Richard D, Irwin, Inc., Homewood, IL, 1991, s. 371.

faaliyetlerinden elde ettiği nakit kaynak ile kaynak kullanımları karşılaştırılır. Eğer nakit kaynakları, kaynak kullanımlarından daha fazlaysa, bu , işletmenin kullanımdan çok kaynak yarattığını gösterir.

Yatırım faaliyetleri nakit hareketi, nakit akım analizlerinde önemli olup, ayrı şekilde değerlendirilmesi gereken diğer bir faaliyet grubudur. “Yatırım faaliyetlerinin ayrı olarak analiziyle, minimum maddi varlık yatırımlarının cari dönem amortisman masraflarına eşit olup olmadığını tespit ederiz. Maddi varlık yatırım finansmanının, faaliyetlerden elde edilen kaynaklarla mı, yoksa borç kaynaklarıyla mı sağlandığını, yatırım gruplaması ile ortaya koyabiliriz”⁶⁵. Örneğin, bir işletmenin cari dönem amortisman miktarının büyük bir kısmı yeniden değerlendirme değer artış fonundan kaynaklanmış olabilir. Yeniden değerlendirme fonu dışında oluşan, maddi varlıklar dönem amortismanı ise ve işletmenin dönem içi maddi varlık artış miktarı, maddi varlık dönem amortismanından fazla ise bu, işletmenin dönem amortismanından çok yatırımda bulunduğunu gösterir.

NAT 'daki üçüncü bölüm, finansman faaliyetleri nakit hareketine ayrılmıştır. Bu bölümde göze çarpan kalem, temettü ödemeleridir. Çünkü yatırımcılar temettü ödemeleriyle ilgilenmektedirler. Temettü ödemeleri ile ödemelerin istikrarı için gerekli olan nakit kaynaklar hakkında bilgiyi ise NAT vermektedir.

Kısacası NAT yorumu ile, o dönemde hangi kaynaklardan nakit sağlandığını, bunların nerelere kullanıldığını değerlendirerek, gelecekte bekleyişleri yapılan bu değerlendirmeye birleştirmek ve nakit bütçeleri yapmak, işletmenin finansman politikasını yönlendirmek mümkündür. Yine geçmişteki para yönetimleri de NAT yorumu ile değerlendirilebilmektedir. Böylece NAT, geleneksel finansal tablolarla birlikte hazırlanarak, işletme likiditesini, verimlilik ve varlık değerini işletme hissedarlarına sunma açısından etkin bir şekilde görevini yerine getirmektedir.

---

⁶⁵ EROL, a.g.e.,s. 73.

2.BÖLÜM

FAALİYETSEL YAPIYA GÖRE HAZIRLANAN NAKİT AKIM RASYOLARI (NAR)

2.1. İŞLETMENİN FİNANSAL BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİNDE NAR KULLANIMI

Bir işletmenin likiditesini, karlılığını ve kıymet yaratma potansiyelini birlikte gösteren, işletmenin faaliyet yapısına göre hazırlanmış NAT bilgileriyle, işletmenin finansal başarısı ölçülmektedir. Ancak etkin bir finansal analiz, firmanın endüstri standartları ve firmanın değişik dönemler arasındaki verilerinin karşılaştırılmasıyla mümkün olacağından, finansal başarısı sadece NAT bilgileriyle ölçülmeye çalışılan bir firmanın endüstri standartları ile karşılaştırılması olanaklı değildir⁶⁶. Bu nedenle NAT rakamlarının içeriğine bakarak ölçmeye çalıştığımız işletme başarısını, yine bu rakamları kullanarak geliştirilen rasyoları değerlendirerek de yapabiliriz. Burada ilk olarak bahsettiğimiz yöntem, mutlak bir değer analizidir ve biz bu yöntemi birinci bölümde anlatmıştık, bu bölümde ise sadece NAR'a değineceğiz.

NAR ile açıklamaya çalışacağımız, dört boyutlu analiz, geleneksel finansal rasyolardan farklı bir özellik arz eder. NAR'la işletmenin ödeme, verimlilik ve kaynak yaratma potansiyelini değişik açıdan görme olanağına

---

⁶⁶ EROL,a.g.e.,s.71

sahibiz.İşletme ile ilgilenen gruplar; yatırımcı, kreditor ve diğerleri bu rasyolar yardımıyla tahakkuk esasına dayanan karlılık oranlarından daha kapsamlı ve etkin bilgiler edinebilir. Çünkü, nakit kar tahakkuk eden kardan daha somut bir şekilde işletmenin başarısını yansıtır. Bu nedenle, tahakkuk esasına dayanan analizlerin, nakit akım bilgilerine dayanan analizlerle birlikte, verimsel işletmenin finansal başarısının ölçülmesinde kullanılması çok önemlidir.

2.2. NAT BİLGİLERİNİN KULLANILACAĞI NAR GRUPLARI

NAR'ı hesaplayabilmek için öncelikle dolaylı yöntemle göre hazırlanmış olan bir NAT'a ihtiyacımız olacaktır. Daha sonra bu tablodan alacağımız veriler dahilinde bu rasyoları hesaplayabiliriz.

NAT bilgilerini kullanarak sunacağımız on dört rasyo şu gruplar altında toplanır;

Kazanç Kalitesi İle İlgili NAR,

Finansal Yönetimle İlgili NAR,

Zorunlu Faaliyetlerle İlgili NAR

Takdiri Faaliyetlerle İlgili NAR.

2.2.1. KAZANÇ KALİTESİ İLE İLGİLİ NAR

Kazanç kalitesi ile ilgili dört NAR bulunmaktadır. Bu rasyolar faaliyet nakit endeksi, yatırım yenileme oranı, dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit kaynak başına düşen maddi varlık yatırım oranı ve nakit akım yeterlilik oranıdır.

2.2.1.1 Faaliyet Nakit Endeksi

Kazanç kalitesi ile ilgili hesaplanan NAR'dan birincisi faaliyet nakit endeksidir. Faaliyet nakit endeksi hesaplanırken, öncelikle dolaylı yöntemle göre düzenlenmiş NAT'dan net kar kalemi alınır. (Hatırlayacak olursak bu kalem, gelir tablosunun son kalemi olan vergiden sonraki net karı ifade etmekteydi.)Yine dolaylı yöntemle göre düzenlenmiş olan NAT'dan dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit miktarı bulunur ve bu iki kalem oranlanır. Elde edilen oran net karın faaliyetlerden elde edilen nakitler içindeki önemini belirtir. Diğer bir deyişle faaliyet nakit endeksi, işletme net karının faaliyetlerden elde edilen nakitin yüzde kaçını oluşturduğunu gösterir.

Faaliyet Nakit Endeksi (FNE) :⁶⁷

Net Kar

$$\text{FNE} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Miktarı}}$$

2.2.1.2. Yatırım Yenileme Oranı

Kazanç kalitesi ile ilgili hesaplanan NAR'dan ikincisi yatırım yenileme oranı, yine tablodan elde edeceğimiz maddi duran varlık yatırımlarının, maddi duran varlık amortismanlarına oranlanması ile bulunur. Bu oran işletmenin kendisini yenileyip yenilemediğini göstermesi açısından önemlidir. İşletmenin kendisini yenilemesi uzun dönem nakit yaratması ve nakit yeterliliği açısından zorunludur. İşletme sürekli olarak maddi duran varlık yatırımları ile kendisini yenileyerek, uzun dönem nakit yaratma potansiyelini arttırmalıdır.

Bununla beraber bir işletmenin devamlı olarak maddi duran varlık yatırımında bulunması o işletmenin yatırım gücü ile bağlantılıdır. Eğer

⁶⁷ EROL, a.g.e.,s.73, GIOCOMINO ,MIELKE , s.56

işletmenin yatırım gücü iyiye, kar da oluşur. Kar ise amortisman giderlerini karşılayarak bir anlamda işletmenin yatırımlarının geri dönmesine katkıda bulunur. İşletmenin yıllık ayırmış olduğu sabit yatırımlarının kaç katı yeni yatırımda bulunduğunu yatırım yenileme oranı verir.

Yatırım Yenileme Oranı (YYO)⁶⁸ :

$$YYO = \frac{\text{Maddi Duran Varlık Yatırımları, Brüt}}{\text{Maddi Duran Varlık Amortismanları, Net (Değer Artış Fonu Hariç)}}$$

2.2.1.3.Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Kaynak Başına Düşen Maddi Varlık Yatırımı

Bu rasyo dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit kaynak başına düşen maddi varlık yatırımı, brüt maddi duran varlık yatırımlarının dönem faaliyetlerinden elde edilen nakite oranlanması ile bulunur. Yine bu rasyo yaratılan toplam nakit kaynakların ne kadarının maddi duran (sabit) varlıklara ayrıldığını, gösterir. Diğer bir anlatımla işletmenin dönemde yaratmış olduğu toplam kaynakların yüzde kaçını maddi duran varlıklara ayırdığını Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Kaynak Başına Düşen Maddi Varlık Yatırımı oranı ile bulunur.

Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Kaynak Başına Düşen Maddi Varlık Yatırımı(KBDMVY)⁶⁹

$$KBDMVY = \frac{\text{Maddi Duran Varlık Yatırımları, Brüt}}{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}$$

⁶⁸ EROL, a.g.e., s.73, GIOCOMINO , MIELKE , s.56

⁶⁹ EROL, a.g.e., s.74, GIOCOMINO, MIELKE , s.57

2.2.1.4. Nakit Akım Yeterlilik Oranı

Nakit akım yeterlilik oranı, dönem faaliyetlerinden elde edilen nakdin, maddi duran varlık yatırımları, temettüler, toplam borç ödemeleri ve stok artışları toplamına oranlanmasıyla bulunur. Bu rasyo ile işletmenin, dönem faaliyetlerinden elde etmiş olduğu nakit miktarının ne kadarını stratejik nakit faaliyetlerine yatırdığını anlayabiliriz⁷⁰. Başka bir anlatımla, bu rasyo dönem faaliyetlerinden elde edilen nakdin işletmenin maddi duran varlık yatırımları, stok artışları, temettü ve borç ödemeleri için yeterli olup olmadığını gösterir. Nakit akım yeterlilik oranı aynı zamanda işletmenin, sözü geçen faaliyetlerinin kaç katı kadar kaynak yarattığını gösterir.

Nakit Akım Yeterlilik Oranı (NAYO)⁷¹

Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit

$$\text{NAYO} = \frac{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}{\text{Maddi Duran Varlık Yatırımları + Temettüler + Toplam Borç Ödemeleri + Stok Artışları}}$$

2.2.2. FİNANSAL YÖNETİMLE İLGİLİ NAR

Daha önce nakit akım yeterlilik oranında bir ölçüde değinmeye çalıştığımız yabancı kaynak ödemeleri ile nakit akımı arasındaki ilişkinin nakit akım tablosunda gösterimi önemli bir konudur. Birinci bölümde değindiğimiz NAT, işletmenin finansman politikalarını ve işletmenin faaliyetlerini finanse edebilmek için yabancı kaynaklardan ne kadar yararlandığını açık şekilde göstermektedir. Bu bakımdan işletmenin borçlarını azaltıp azaltmadığını, özsermayesini arttırıp arttırmadığını; yatırımlarda artış yada azalma olup olmadığını ve yeni yatırımlarının

⁷⁰ R., G., CLARK, B, WILSON, R., H., DAINES, S., D., NADAULD, **Strategic Financial Management**, Homewood , I11.: , Irwin , 1988, Bölüm 4., s168

⁷¹ EROL, a.g.e., s.74, GIOCOMINO, MIELKE, s. 57

retkenliğini NAT'ın sağladığı bilgilerin ışığında değerlendirebiliriz. Nakit akım bilgileri ve rasyoları ile, faaliyetlerden elde edilen nakit miktarında bir değişiklik olup olmadığını, yatırımların kendilerini geriye ödeyip ödemediğini, üretkenlik yeteneklerini gösterebiliriz.

Bir işletmenin finans piyasasındaki kabul edilirliliğini ve işletme yönetiminin becerisini, yabancı finansman kaynaklarının varlığı ve çeşitliliği gösterir. Örneğin " İşletme, piyasa koşullarına bağlı olmaksızın, sadece tek bir yabancı finansman metoduna mı başvurmuştur?", bu ve buna benzer soruları nakit kaynaklar dağılım oranı,yabancı kaynaklar finansman endeksi ve prodüktivite yeterlilik oranı yardımıyla yanıtlayabiliriz.

2.2.2.1. Nakit Kaynaklar Dağılım Oranı

Nakit kaynaklar dağılım oranını veren rasyo, bireysel nakit kaynak kalemlerinin, toplam nakit kaynaklara oranlanması ile bulunur. Bu rasyo toplam nakit kaynaklarının yüzde kaçının bireysel kaynaklardan geldiğini gösterir. Aynı zamanda bu rasyo ile, fonların diğer kaynaklara göre bileşiminin yapısını öğrenebiliriz.

Nakit Kaynaklar Dağılım Oranı (NKDO)⁷²:

$$\text{NKDO} = \frac{\text{Bireysel Nakit Kaynak Kalemleri}}{\text{Toplam Nakit Kaynaklar}}$$

Nakit kaynaklar dağılım oranı her bir nakit kalemi için ayrı ayrı hesaplanacağı gibi, üç ana bölüm için de ayrı ayrı hesaplanabilir. Sözgelimi net kar, amortismanlar ve nakit kaynak dağılım oranı; dönem

⁷² EROL, a.g.e.,s.74, GIOCOMINO, MIELKE, s.57

faaliyetlerinden sağlanan nakit, yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit, finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit, nakit kaynak kullanımının dağılım oranı; dönem faaliyetleri için kullanılan nakit, yatırım faaliyetleri için kullanılan nakit, finansman faaliyetleri için kullanılan nakit ve nakit artışı gibi ana bölümler için oranlar hesaplanabilir.

Net karın toplam kaynağa oranı nakit kaynaklar dağılım oranı grubunda hesaplanır. Yani işletmenin toplam kaynağın yüzde kaçını net kardan sağladığını görebiliriz.

2.2.2.2. Yabancı Kaynaklar Finansman Endeksi

Yabancı kaynaklar finansman endeksini veren rasyo, dönem faaliyetlerinden elde edilen nakdin, yabancı kaynaklardan elde edilen nakte oranı ile bulunur. İşletmenin finansmanının sağlanmasında, faaliyetlerle yabancı kaynakları karşılaştıran, yine bu rasyodur. Benzer bir karşılaştırma, "diğer kaynaklar" ile faaliyetlerden sağlanan kaynaklar ve yabancı finansman kaynakları arasında yapılabilir. Yabancı kaynaklar finansman endeksi işletmenin faaliyetlerden elde ettiği nakit miktarının, yabancı kaynağa oranının kaç katı olduğunu gösterir.

Yabancı Kaynaklar Finansman Endeksi (YKFE)⁷³:

$$\text{YKFE} = \frac{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}{\text{Yabancı Kaynaklardan Elde Edilen Nakit}}$$

⁷³ EROL, a.g.e.,s.75, GIOCOMINO, MIELKE, s.57

2.2.2.3. Prodüktivite Yeterlilik Oranı

Prodüktivite yeterlilik oranını veren rasyo, dönem faaliyetlerinden elde edilen nakdin, maddi duran varlık yatırımlarına oranı ile bulunur. Yine işletmenin uzun dönem sıhhatini tahminlemede prodüktivite yeterlilik oranı kullanılabilir. Bu rasyo işletmenin faaliyetlerden sağladığı kaynakların yatırımların kaç katı olduğunu gösterir.

Prodüktivite Yeterlilik Oranı (PYO)⁷⁴:

$$\text{PYO} = \frac{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}{\text{Maddi Duran Varlık Yatırımları}}$$

Bu rasyonun küçük olması durumunda, işletme kaynaklarının yatırımlara kanalize edildiği anlaşılır. Rasyonun büyük olması ise, tam tersi bir yorumu gerektirir. Ancak bu tür bir yoruma gitmeden önce, işletmenin büyüme sürecini ve içinde bulunduğu endüstriye bakmamız gerekir. Eğer işletme yeni kurulmuş ise, bu oranın, doğal olarak küçük olması beklenir. Çünkü, yeni kurulan, büyüme aşamasındaki bir işletmenin yatırım miktarı yarattığı kaynağa oranla büyük olacaktır. Dolayısıyla rasyo rakamı küçük olabilir. Diğer taraftan işletme olgunlaşmamış bir kuruluş ise, durum tam tersi olur. İşletme nakit yaratma aşamasında olup, yaratmış olduğu kaynağa oranla fazla yatırım yapması gerekmeyebilir. Bu bir noktada işletmenin kullandığı teknoloji ile ilintilidir. İşletme sürekli değişime uğrayan hassas bir teknolojik yapıya sahipse, pazar rekabet yapısını koruyabilmek için, sürekli yüksek yatırımlarda bulunmak zorunda kalabilir. Bu nedenle, işletmenin prodüktivite yeterlilik rasyosu küçük olabilir.

⁷⁴ EROL, a.g.e.,s.75, GIOCOMINO, MIELKE, s.57

2.2.3. ZORUNLU FAALİYETLERLE İLGİLİ NAR

Faaliyetsel yapıda hazırlanmış NAT işletmenin, temettü, faiz ve anapara geri ödemeleri için ne kadar nakit ayırdığı hakkında bilgi verir. Her ne kadar cari oran ve borç özsermaye oranı işletmenin likiditesi hakkında bir bilgi verse de, faaliyetsel yapıda hazırlanmış NAT; işletmenin yükümlülüklerini yerine getirme ve yatırımcılarına gelir sağlayabilme yeteneği konusunda ek bilgiler sunacaktır.

Bir işletme, uzun vadede, yükümlülüklerini yerine getirebilmek için, gerekli nakit kaynakları faaliyetlerden elde edebilmelidir. İşletmenin kaynakları her zaman, kullanımlarından fazla olmalıdır. “Uzun vadede borç geri ödemeleri, faaliyetlerden sağlanan kaynaklarla mı, yoksa yeniden borçlanmayla mı karşılanmaktadır?” Bu gibi soruları, zorunlu nakitler endeksi.,uzun vadeli borç ödeme oranı,uzun vadeli borçlar için gerekli nakit miktarının toplam kaynaklara oranını.ve Uzun vadeli yabancı kaynakların toplam yabancı kaynaklara oranı yardımıyla cevaplayabiliriz.

2.2.3.1. Zorunlu Nakitler Endeksi

Zorunlu nakitler endeksini veren rasyo dönem faaliyetleri için kullanılan nakit ile uzun vade borç ödemelerinin toplamının toplam nakit kaynaklara oranlanması ile bulunur. Yine bir işletmenin elde ettiği kaynakların hangi yüzdesinin zorunlu kullanımlara ayrıldığını zorunlu nakitler endeksi ile görebiliriz. Bu rasyo ile zorunlu kullanımların toplam kaynaklara oranını yani işletmenin yüzde kaçlık kaynakla, zorunlu kullanımlara yanıt verdiğini görürüz.

Zorunlu Nakitler Endeksi (ZNE)⁷⁵:

Dönem Faaliyetleri İçin Kullanılan Nakit +Uzun Vade
Borç Ödemeleri

$$\text{ZNE} = \frac{\text{Dönem Faaliyetleri İçin Kullanılan Nakit + Uzun Vade Borç Ödemeleri}}{\text{Toplam Nakit Kaynaklar}}$$

⁷⁵ EROL, a.g.e.,s.75, GIOCOMINO, MIELKE,s.57

2.2.3.2. Uzun Vadeli Borç Ödeme Oranı

Uzun vadeli borç ödeme oranını veren rasyo, uzun vadeli borç ödemelerinde kullanılan nakit, yine uzun vadeli borçlarla elde edilen nakte oranlanması ile bulunur. Bu demektir ki uzun vadeli borçları, kaynak kullanım bazında uzun vadeli borç ödeme oranı, analiz eder. Bu rasyo uzun vadeli borçlarla elde edilen nakit, kaç katı kadar uzun vadeli borç ödemesinde nakit kullanıldığını gösterir.

Uzun Vadeli Borç Ödeme Oranı (UVBÖO)⁷⁶:

$$\text{UVBÖO} = \frac{\text{Uzun Vadeli Borç Ödemelerinde Kullanılan Nakit}}{\text{Uzun Vadeli Borçlarla Elde Edilen Nakit}}$$

2.2.3.3. Uzun Vadeli Borçlar İçin Gerekli Nakit Miktarının Toplam Kaynaklara Oranı

Bu rasyo uzun vadeli borçlar için gerekli nakit miktarının toplam kaynaklara oranını verir. Zorunlu kullanımların bir kısmı uzun vadeli borç ödemeleridir .Bu nedenle,uzun vadeli borçlar için gerekli nakit miktarının toplam kaynaklara oranı bu grup rasyolara dahil edilmiştir. Aynı zamanda bu rasyo, sağlanan kaynakların hangi yüzdesinin uzun vadeli borç ödemesi için kullanıldığını gösterir.

Uzun Vadeli Borçlar İçin Gerekli Nakit Miktarının Toplam Kaynaklara Oranı (UVBTKO)⁷⁷:

$$\text{UVBTKO} = \frac{\text{Uzun Vadeli Borç Ödemelerinde Kullanılan Nakit}}{\text{Nakit Kaynaklar Toplamı}}$$

⁷⁶ EROL, a.g.e.,s.75, GIACOMINO, MIELKE,s. 57

⁷⁷ EROL, a.ge.,s.76, GIACOMINO, MIELKE, s.57

2.2.3.4.Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Toplam Yabancı Kaynaklara Oranı

Uzun vadeli yabancı kaynakların toplam yabancı kaynaklara oranını veren rasyo, uzun vadeli borçlardan elde edilen nakitin yabancı kaynaklardan elde edilen nakte oranlanması ile bulunur. Kısaca kısa vade / uzun vade oranını, uzun vadeli yabancı kaynakların toplam yabancı kaynaklara oranı verir. Bu rasyo ile toplam borç kaynaklarının, hangi yüzdelerle kısa ve uzun vadeli borçlardan oluştuğunu anlarız. Bu ilişki, bir başka şekilde, kısa vadeli ve uzun vadeli kaynakları oranlayarak da görülebilir. Uzun vadeli borç kaynakların, toplam borç kaynaklarına oranı, diğer yabancı kaynak finanslamasının, toplam kaynak içindeki oranı ile birleştirildiğindeki rakama bakılmalıdır. Bir dönemden fazla süreyi kapsayacak şekilde bu rasyonun trend analizi, özellikle zorunlu NAR' ın incelenmesinde önemli olacaktır.

.Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Toplam Yabancı Kaynaklara Oranı (UVYKO)⁷⁸:

$$UVYKO = \frac{\text{Uzun Vadeli Borçlardan Elde Edilen Nakit}}{\text{Yabancı Kaynaklardan Elde Edilen Nakit}}$$

2.2.4. TAKDİRİ FAALİYETLERLE İLGİLİ NAR

Nakit kaynaklarını, bir işletme değişik alternatiflerde kullanabilir. İşletme, kaynaklarını kullanırken, işletmenin likiditesinin korunmasına, verimliliğine, pazar rekabet yapısının korunmasına ve kaynak yaratma potansiyelinin korunmasına çok dikkat eder. Elde etmiş olduğu kaynaklarını işletme, önce faaliyetinin sürekliliği için değerlendirir. Daha sonra elde edilen kaynaklar, işletmenin zorunlu borç ödemelerinde

⁷⁸ EROL, a.g.e.,s.76, GIOCOMINO, MIELKE, s.57

kullanılır. Bir işletme faaliyetleri ve borç geri ödemeleri için gerekli kaynaklardan fazlasını elde edebilir. Bu fazlalık zorunlu olmayan (takdiri) amaçlarla kullanılabilir. Örneğin işletme temettü dağıtabilir, fazla kaynaklarla başka işletmeler satın alabilir, faaliyetlerini veya kapasitesini genişletebilir yada gelecekteki giderlerini karşılamak için kısa vadeli menkul değerler yatırımında bulunabilir.

Temettü ödemeleriyle, yatırımcılar ilgilenirler. Net gelirle temettü arasındaki ilişkiyi, temettü ödeme oranı gösterir. NAT ile bu ilişki daha zenginleştirilir. Çünkü NAT, ödemeler ve ödemelerin istikrarı için gerekli olan nakit kaynaklar hakkında bilgi verir. Bir yatırımcı "Faaliyetlerden zarar edildiği bir dönemde nasıl temettü ödenebilir?" şeklinde bir soru sorduğunda, takdiri NAR bu soruyu yanıtlamaya çalışır.

2.2.4.1. Takdiri Toplam Nakit Kullanım Oranı

Takdiri toplam nakit kullanım oranını veren rasyo, takdiri nakit çıkışlarının dönem faaliyetlerinden elde edilen nakte oranlanmasıyla bulunur. Yine bu rasyoya baktığımızda, işletmenin, dönem faaliyetlerinden elde ettiği nakit kaynakların, yüzde kaçını takdiri nakit kullanımlarında kullandığını görebiliriz.

Takdiri Toplam Nakit Kullanım Oranı (TNKO)⁷⁹:

$$\text{TNKO} = \frac{\text{Takdiri Nakit Çıkışları} \\ \text{(Menkul Değer Yatırımları + Temettü Ödemeleri)}}{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}$$

⁷⁹ EROL,a.g.e.,s.76, GIOCOMINO, MIELKE, s.57

2.2.4.2. Takdiri Yatırımlarda Kullanılan Nakit Oranı

Takdiri yatırımlarda kullanılan nakit oranını veren rasyo, dönem içi menkul değer yatırımlarının dönem faaliyetlerinden elde edilen nakte oranlanmasıyla bulunur. Takdiri Toplam Nakit Kullanım oranının yüzde kaçının menkul değerler yatırımı için kullanıldığını yine bu rasyo ile görebiliriz.

Takdiri Yatırımlarda Kullanılan Nakit Oranı (TYKNO)⁸⁰:

$$\text{TYKNO} = \frac{\text{Dönem İçi Menkul Değer Yatırımlar}}{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}$$

2.2.4.3. Diğer Takdiri Nakit Ödemeler Oranı

Diğer takdiri nakit ödemeler oranını veren rasyo, nakit temettü ödemelerinin dönem faaliyetlerinden elde edilen nakte oranlanmasıyla bulunur. Yine Takdiri Toplam Kullanım Oranının yüzde kaçının temettü ödemelerinde kullanıldığını bu rasyo ile öğreniriz.

Diğer Takdiri Nakit Ödemeler Oranı (DTNÖO)⁸¹:

$$\text{DTNÖO} = \frac{\text{Nakit Temettü Ödemeleri}}{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}$$

---

⁸⁰ EROL, a.g.e., s.76, GIACOMINO, MIELKE, s.57

⁸¹ EROL, a.g.e., s.77, GIACOMINO, MIELKE, s.57

“Bugün ülkemizde, işletmenin toplam varlıklarının ve verimliliklerinin arttırımında, hazine tahvilleri şeklindeki yatırımlar rağbet görmektedir. Bu sonuç, bazı işletme yöneticileri ile yapılan tartışmalardan çıkarılmıştır. Bu tür yatırımların, yöneticileri cezbeden yönü ise, bu yatırımlardan elde edilen faiz gelirlerinin düşük vergiye tabi olmasıdır. Aslında aktif bir yöneticinin, özellikle de üretim işletmesi yöneticisinin böyle bir alternatifi seçmesi finansal açıdan rasyonel olmayabilir. Çünkü yatırımcı, hisse senedi aracılığı ile işletmeye sunmuş olduğu yatırımı için, tahvil gelirinden daha fazlasını bekler. Tersi bir durumda yatırımcı da aynı tahvili alabilir. Bu nedenle de parasını herhangi bir işletmenin hisse senedine bağlaması anlamsız gelebilir”⁸².

Buraya kadar açıklamaya çalıştığımız dört boyutlu analizle; işletmeyle ilgilenen gruplara, hem geleneksel finansal rasyoların vereceği bilgilerden daha kapsamlı ve etkin bilgiler verme olanağını, hemde verimsel işletmenin finansal başarımının ölçümlenmesinde yardımcı olacak nakit akım rasyolarını vermiş olduk.

---

82 EROL, a.g.e., s.80

3. BÖLÜM

ÜLKEMİZDE DÜZENLENEN NAKİT AKIM TABLOLARI

3.1. MALİYE BAKANLIĞI'NIN ÖNGÖRDÜĞÜ NAKİT AKIM TABLOSU (NAT)

Ülkemizde düzenlenmesi zorunlu olan NAT'ın formatı, yurtdışında düzenlenmekte olan faaliyetli NAT formatından farklıdır. Uygulamada Nat'ın değişik biçimlerde düzenlendiği görölmektedir. Ülkemizde ise Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile benimsenen Şekil, son yıllarda uygulanmakta olan SPK (Sermaye Piyasası Kurulu) standartlarındaki NAT ile aynı içeriktedir. Bu nedenle de SPK kapsamındaki işletmeler için fazla bir değişiklik söz konusu olmayacaktır.

Ancak gerek SPK'nın öngördüğü NAT formatı, gerekse Maliye Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin öngördüğü NAT formatında, faaliyetli NAT'ta yapılan bölümlenin dışında bir grüplamanın yapıldığı nakit kaynak ve kullanımlarının ayrı bölüm halinde sunulmasının tercih edildiği görölmektedir⁸³.

---

⁸³ AKDOĞAN-TENKER,a.g.e ,s.288

Tebliğ'de öngörülen NAT unsurları faaliyetssel NAT'daki gibi işletme yatırım ve finanslama faaliyetleri şeklinde sınıflandırılmamış, tam tersine daha da detaylandırılmıştır. Yine Tebliğ'de düzenlenecek olan NAT'ta bir örnekliğin sağlanması, karşılaştırmalarda kolaylık olması ve anlam birliğı oluşturması açısından, tek tip NAT öngörölmüştür. Ancak faaliyetlerle ilgili nakit kaynak ve kullanım unsurlarının hesaplanmasında, faaliyetssel NAT'da kullanılan doğrudan yöntemle benzerliklerin olduğunu söylememizde mümkündür. Bütün bunlarla birlikte Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğı ile düzenlenmesi öngörölen NAT'a uluslararası formatta önceki dönemlerde, 1970'li yıllarda rastlanıyordu.

3 Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğı hükümlerine göre 1.1.1994 tarihinden itibaren aşağıdaki şartları taşıyan işletmeler temel mali tablolara ilaveten ek mali tabloları da düzenlemekle yükümlüdürler⁸⁴,

*Bilanço esasına göre defter tutan işletmeler,

*Bir önceki yıl aktif toplamı 25 milyar lirayı veya net satışlar toplamı 50 milyar lirayı aşan işletmeler.

Bu işletmeler; Anonim, Limited, Kollektif ve Komandit şirket, Kooperatifler, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler, Adi Ortaklık veya şahsi işletmeler şeklinde kurulmuş olabilirler.

Banka ve Sigorta şirketleri., özel finans kurumları, finansal kiralama şirketleri, factoring ve benzeri alanlarda faaliyet gösteren işletmeler, menkul kıymet yatırım fonları, aracı kurumlar ve yatırım ortaklıkları Tebliğ kapsamı dışında bulunmaktadır.

---

⁸⁴ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

Tebliğ’de NAT brüt yöntemle göre düzenlenir. Yani düzenlemeye kardan değil, hasıllattan başlanır.ve dönem içinde fon sağlayan gelirler ayrı, fon hareketine neden olan maliyet ve gider unsurları ayrı gösterilir.

Brüt yöntemde faaliyetlerden sağlanan nakit girişleri kaynaklar arasında, faaliyetlerin neden olduğu nakit çıkışları ise, ayrı olarak kullanımlar arasında yer almaktadır. Başka bir anlatımla, gelir tablosunda yer alan kalemler nakit girişi sağlamışlarsa, kaynaklar arasında, nakit çıkışına neden olmuşlarsa, kullanımlar arasında yer almaktadır.

NAT hazırlanırken ne kadar detaya inilirse, tablo o kadar hassas olur; ancak, işlem sayısı da o ölçüde artar. Bunun için önemli ölçüde olmayan bazı işlemler ihmal edilebilir. Bu ölçü işletmeden işletmeye değişir⁸⁵

3.1.1. DÖNEMBAŞI NAKİT MEVCUDU:

“Dönem başı nakit mevcudu (D.B.N.M.), işletmenin dönem başında kasa ve bankalarda bulunan nakit mevcudunu ifade eder. Tebliğ’de yapılan açıklamaya göre; herhangi bir vade taşımayan ve ibraz edildiklerinde tahsili mümkün olan çekler, nakit mevcudu içinde değerlendirilir. NAT düzenlenirken D.B.N.M. önceki dönem bilançosundan hazır değerler yekünü olarak alınır”⁸⁶.

3.1.2. DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞLERİ

3.1.2.1. Satışlardan Elde Edilen Nakit

“İşletmenin esas faaliyetleri ile ilgili mal ve hizmet satışlarından sağlanan nakit girişlerini gösterir. Bu tutarın bulunması için, cari dönem net satış hasıllatına satışlardan doğan alacaklardaki azalışlar eklenir,

⁸⁵ ÜSTÜNEL ,a.g.e.,s.580

⁸⁶ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

artışlar ise indirilir”⁸⁷.

Ticari Alacaklardaki azalış veya artışların hesaplanması ise birinci bölümde doğrudan yöntemle göre düzenlenen NAT’da ki gibidir. Bu tutarla ilgili hesaplamalar birinci bölümde anlatılan faaiyetsel NAT’daki ticari alacaklardaki artış ve azalışlarla aynı olduğundan burada tekrar anlatılmayacaktır. Sadece bir hatırlatma olması açısından bu tutarın hangi kalemler esas alınarak hesaplandığını görelim:

120 ALICILAR

121 ALACAK SENETLERİ

127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR (Mal ve hizmet satışından doğması, vadeli çekleri kapsamı durumunda)

128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR

220 ALICILAR

221 ALACAK SENETLERİ

227 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR

Bu hesapların toplam cari dönem tutarları ile önceki dönem tutarları arasında azalış varsa “b” başlığında net satışlara ilave edilir. Çünkü ticari alacaklardaki azalış tahsilatı ifade eder. Artış var ise “c” başlığında gösterilir ve net satışlardan düşülür. Çünkü ticari alacaklarda ki artışlar kredili satışları ifade ettiğinden net satışlardan sağlanan tahsilat tutarını bulmak için toplamdan düşülmesi gerekir⁸⁸.

“Buna rağmen, doğrudan yöntemde anlatıldığı gibi ticari alacaklarda ki azalışlar hesaplanırken bir nakit hareketine neden olmayan aşağıdaki değer düzeltici nitelikteki hesaplar dikkate alınmaz”⁸⁹.

---

⁸⁷ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

⁸⁸ AKDOĞAN -TENKER,a.g.e.,s.291

⁸⁹ B. ÜSTÜNEL ,a.g.e.,s.584

- 122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU
- 129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI
- 222 ALACAK SENETLERİ REESKONTU
- 229 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI

Alınan sipariş avanslarındaki azalışlar kalemine, Tebliğ'deki NAT formatında yer verilmemiştir. Ancak, satışlardan elde edilen nakit girdinin hassas bir şekilde NAT'da gösterilebilmesi için, bu ayrıntıya girilmesinde fayda vardır. Bu konuda doğrudan yöntemde bilgi verildiğinden, ayrıca bir açıklama yapılmayacaktır.

3.1.2.2 Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlardan Dolayı Sağlanan Nakit

“Gelir tablosunda diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karlar olarak tanımlanan kalemlerden sağlanan nakit girişleri bu grupta yer alır. Bu tutarın bulunabilmesi için, diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karlar olarak tanımlanan kalemler toplamından henüz nakit girişi sağlamayan ve tahakkuk esasına göre doğmuş bulunan gelirler ile daha önceki dönemlerde peşin tahsil edilmiş olup da bu döneme yansıyan gelecek aylara ait gelirler hesabında ki azalışlar indirilir. Ayrıca konusu kalmayan karşılıklar gibi nakit girişi sağlamayan kalemler toplamdan çıkarılır”⁹⁰

Diğer faaliyetlerden olağan gelir ve karlardan dolayı sağlanan nakit tutarını bulmak için aşağıdaki hesaplardan yararlanılır. 64. grubun toplamı olan ve gelir tablosunda “F Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar”olarak raporlanan tutar alınır. Bu tutardan aşağıdaki hesaplardaki kalemler çıkartılır:

---

⁹⁰ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

- 132 İŞTİRAKLERDEN OLAN TEMETTÜ ALACAKLARINDAKİ ARTIŞLAR
- 133 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN OLAN TEMETTÜ ALACAKLARINDAKİ ARTIŞLAR
- 181 GELİR TAHAKKUKLARI HESABINDAKİ ARTIŞLAR
- 281 GELİR TAHAKKUKLARI HESABINDAKİ ARTIŞLAR
- 380 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HESABINDAKİ AZALIŞLAR
- 480 GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HESABINDAKİ AZALIŞLAR(380 nolu hesaptaki artışlar mahsup edildikten sonra kalan tutar.)
- 644 KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR
- 647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ

3.1.2.3. Olağandışı Gelir ve Kârlardan Sağlanan Nakit

Tebliğ’de “Gelir tablosunda olağandışı gelir ve kar kalemleri olarak tanımlanan faaliyetlerden sağlanan nakit girişlerini içerir. Bu tutarın bulunmasında, toplamdan tahakkuk esasına göre doğmuş henüz tahsil edilmemiş gelirler ile önceki dönemlerde tahsil edilip bu döneme yansıyan tutarlar veya hiçbir zaman nakit hareketi doğurmayacak kalemler indirilir”⁹¹.

679 DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR içinde raporlanan Duran Varlık Satış Karları bu grupta raporlanmaz. (Bu konuyla ilgili açıklama birinci bölümde yapıldığından, burada tekrar değinmeyeceğiz.)

3.1.2.4. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit

“Esas faaliyet konusunu ilgilendiren mal ve hizmet alımlarından doğan ticari borçlar dışında kalan kısa vadeli borçlanmalar nedeniyle

⁹¹ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

sağlanan nakit girişlerini ifade eder. Bunlardan menkul kıymet ihracı nedeniyle sağlanan nakit girişleri, banka kredileri ve diğer kısa vadeli yabancı kaynak artışları ayrı ayrı gösterilir”⁹²

Menkul kıymet ihraçlarından

İşletmenin, menkul kıymet ihraçlarından sağladığı girdiler finansman bonusu ve banka bonusu gibi kısa vadeli menkul kıymet ihracından sağladığı nakit girdileri ifade eder. Bu bilgiler, bilançodaki şu hesaplardan alınır:

305 ÇIKARILMIş BONOLAR VE SENETLER

306 ÇIKARILMIş DİĞER MENKUL KIYMETLER (Hesaplarında iki dönem arasında meydana gelen artışlar)

308 MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKI hesabındaki artışların indirilmesi suretiyle bulunan tutarlar bu başlıkta raporlanır.

Alınan Krediler

Hesap planınının 300 numaralı “Banka Kredileri” hesabı ve 309 numaralı “Diğer Mali Borçlar” hesapları verileri kullanılarak burada raporlanacak tutar hesap edilir.

Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardan Sağlanan Nakit

Diğer kısa vadeli yabancı kaynak hesaplarında meydana gelen artışlar bu başlıkta raporlanır. Bu tutarın hesabında aşağıdaki hesap kalanları dikkate alınır:

326 ALINAN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR hesabındaki artışlar

331 ORTAKLARA BORÇLAR hesabındaki artışlar

---

⁹² MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

332 İŞTİRAKLERE BORÇLAR hesabındaki artışlar

333 BAĞLI ORTAKLIKLARA BORÇLAR hesabındaki artışla

336 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR hesabındaki artışlar Giderin veya zararın henüz ödenmemesinden kaynaklanmamış, nakit girişi doğuran olaylardan doğan borçlar

340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI Bu hesaptaki artışlar bu bölümde yer alırken azalışlar satışlardan elde edilen nakit tutarının hesabında, net satışlardan indirim unsuru olarak dikkate alınmalıdır.

360 ÖDENECEK VERGİ VE YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER hesaplarındaki artışlar (gider olarak kaydedilenler hariç) nakit girişi olarak dikkate alınır.

380 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER hesabındaki artışlar bu bölümde raporlanır.

391 HESAPLANAN KDV hesabı,dönem sonunda 191 ve 190 nolu indirilecek ve devreden KDV hesapları ile mahsup edilerek kalanını 360 ödenecek vergi ve fonlara devrettiğinden bilançoda yer almaz. Böylece KDV tahsilatları 36. grup içinde raporlanmış olur.

392 DİĞER KDV hesabı ile 192 DİĞER KDV hesabı karşılıklı olarak elimine edildiğinden tabloda yer almazlar.

397 SAYIM VE TESELLÜM FAZLALARI hesabındaki artışlar

399 DİĞER ÇEŞİTLİ YABANCI KAYNAK hesabındaki artışlar nolu hesapların kalanları dikkate alınır.

3.1.2.5. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit (Alımlarla İlgili Olmayan)

“Esas faaliyet konusunu ilgilendiren mal ve hizmet alımlarından doğan ticari borçlar dışında kalan uzun vadeli borçlanmalar nedeniyle sağlanan nakit girişlerini ifade eder. Uzun vadeli menkul kıymet ihracı nedeniyle ortaya çıkan nakit girişleri ile alınan krediler ve diğer uzun vadeli yabancı kaynak artışları ayrı ayrı gösterilir”⁹³.

Uzun vadeli yabancı kaynak artışları da, aynen kısa vadeli yabancı kaynak artışlarında olduğu gibi raporlanır.

3.1.2.6. Sermaye Arttırımından Sağlanan Nakit

Sermaye arttırımından sağlanan nakit tutarının bulunmasında, hesap planının aşağıdaki hesapları gözönünde bulundurulur.

500 SERMAYE hesabındaki artışlardan

501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE hesabındaki artışlar düşüldükten sonra kalan tutardan, yeniden değer artış fonlarının veya yedeklerin sermayeye ilavesi suretiyle ortaya çıkan artışların düşülmesiyle bulunan tutar dikkate alınır.

3.1.2.7. Hisse Senedi İhraç Primlerinden Sağlanan Nakit

Hisse senedi ihraç primlerinden sağlanan nakti içerir. Hesap planının 520 nolu hesabındaki artışlar bu başlıkta raporlanır.

3.1.2.8. Diğer Nakit Girişleri

“Menkul kıymetlerde esas faaliyet konusu satışlardan kaynaklananlar dışındaki alacaklarda, diğer dönen varlıklarda ve duran varlıklarda

---

⁹³ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

meydana gelen azalışlar gibi nakit girişi sağlayan unsurları içerir”⁹⁴
Bunlardan satış bedeli ile gösterilmesi gerekenler karşılarında belirtilmiştir.

Bazı uzun vadeli alacak kalemlerindeki azalışlarda, vadelerinin bir yılın altına düşmesinden dolayı kısa vadeli yabancı kaynaklara aktarılmış olmasından ileri gelir. Bunlar bir nakit girdisi yaratmadığından nakit girişleri toplamı dışında tutulmalıdır.

Hesap planında aşağıda belirtilen hesaplarda meydana gelen azalışlar bu başlıkta raporlanır.

110 HİSSE SENETLERİ hesaplarındaki azalışlar

111 ÖZEL KESİM TAHVİL SENET ve BONOLARI hesaplarındaki azalışlar

112 KAMU KESİMİ TAHVİL SENET ve BONOLARI hesaplarındaki azalışlar

118 DİĞER MENKUL KIYMETLER hesaplarındaki azalışlar

126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR hesabındaki azalışlar

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR hesabındaki azalışlar

132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR hesabındaki azalışlar

135 PERSONELDEN ALACAKLAR hesabındaki azalışlar

138 ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR hesabındaki azalışlar

181 GELİR TAHAKKUKLARI hesabındaki azalışlar

226 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR hesabındaki azalışlar

(126 devredilenler hariç)

230-230 DİĞER ALACAKLAR daki azalışlar

(13’e devredilenler hariç)

240 BAĞLI MENKUL KIYMET SATIŞLARI (Satış fiyatı ile)

242 İŞTİRAKLER SATIŞLARI (Satış fiyatı ile)

---

⁹⁴ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

245 BAĞLI ORTAKLIKLAR SATIŞLARI (Satış fiyatı ile)
248 DİĞER MALİ DURAN VARLIK SATIŞLARI (Satış fiyatı ile)
25 MADDİ DURAN VARLIK SATIŞLARI (Satış fiyatı ile)

29.DİĞER DURAN VARLIK SATIŞLARI

293 GELECEK YILLAR İHTİYACI STOKLARDAN SATIŞLAR
294 ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR ve MADDİ DURAN
VARLIK SATIŞLARI
297 DİĞER ÇEŞİTLİ DURAN VARLIK SATIŞLARI nolu hesaplarda
meydana gelen azalışlar bu başlıkta raporlanır.

3.1.3-DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI

Kasa ve banka hesabında azalışlar başka bir anlatımla işletmeden para çıkışına neden olan işlemler NAT'ta dönem içi nakit çıkışlarını oluşturmaktadır. Bu kalemlerin bölümlenmesi şöyledir.

3.1.3.1. Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışları

Mal ve hizmet üretim maliyeti ile ticari mal maliyetinin oluşumundan kaynaklanan nakit çıkışına ulaşılabilmesi için aşağıdaki işlemler yapılır.

Satışların Maliyeti

Bu veri 62 grubunun toplam tutarıdır. Diğer bir deyişle gelir tablosunun "D" kaleminde gösterilen Satışların Maliyeti tutarıdır.

Stoklardaki Artışlar

Bu tutar 15 grubunun "158 Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı" hesabı hariç diğer stok hesaplarının cari ve önceki dönem verilerinin karşılaştırılması sonucunda hesaplanan artışlardır. İki dönemin

karşılaştırılması sonucunda stoklarda meydana azalışlar ise bu kaleme değil "F" kaleminde gösterilir. 293 Diğer duran varlıklar grubunda yer alan gelecek yıllar ihtiyacı stoklar hesabındaki artışlar ve azalışlar da hesaplamlarda dikkate alınır.

Ticari Borçlardaki (Alımlardan Kaynaklanan) Azalışlar

Bu tutar, 32. grupta yer alan Ticari Borçlar hesaplarından;
320 SATICILAR
321 BORÇ SENETLERİ
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR hesaplarının,

Cari dönem ve önceki dönem verilerinin karşılaştırılması suretiyle bulunan azalışları kapsar. 42. grupta yer alan Uzun Vadeli Ticari Borçlar hesaplarında da meydana gelen azalışlar normal koşullarda Kısa Vadeli Ticari Borçlar hesaplarına yapılan aktarmalardan kaynaklandığı için Ticari Borçlardaki Artışlarla karşılıklı olarak elimine edilir.

Ticari Borçlardaki (Alımlardan Kaynaklanan) Artışlar

Cari dönem ve önceki dönem verilerinin karşılaştırılması suretiyle bulunan Ticari Borç artışları bu kaleme raporlanır. Ticari Borçlardaki artışlar, veresiye alışları yansıttığından o dönemin harcama toplamından çıkartılır. Bu tutarın hesaplanmasında,32.,42.gruplarında yer alan;

320-420 SATICILAR
321-421 BORÇ SENETLERİ
329-429 DİĞER TİCARİ BORÇLAR hesaplarında meydana gelen
artışlardan
420 SATICILAR
421 BORÇ SENETLERİ
429 DİĞER TİCARİ BORÇLAR hesaplarındaki azalışlar düşüldükten

sonra kalan artış tutarları dikkate alınır.

Amortisman ve Nakit Çıkışını Gerektirmeyen Giderler

Amortisman ve nakit çıkışını gerektirmeyen giderlerin tutarları aşağıdaki hesaplardan elde edilir.

730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ içindeki amortisman giderleri hesabında yer alan amortisman giderleri tutarı,(680 Çalışmayan Kısım Giderlerine devredilenler toplama dahil edilmez)

Nakit çıkışını gerektirmeyen kalemlere örnek olarak 180 ve 280 hesaplarındaki azalışlar dikkate alınır.

Stoklardaki Azalışlar

Bu kalem 15 grubundaki stok kalemlerinin (158 Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı hesabı hariç) cari dönem ve önceki dönem tutarlarının karşılaştırılması suretiyle bulunan azalışları kapsar.

3.1.3.2. Faaliyet Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları

“Araştırma ve geliştirme giderleri, pazarlama, satış ve dağıtım giderleri ile genel yönetim giderleri nedeniyle yapılan nakit çıkışlarını ifade eder. Amortismanlar ve karşılıklar gibi nakit çıkışı gerektirmeyen kalemler ile tahakkuk esasına göre doğmuş ancak henüz ödenmemiş giderler ve geçmiş dönemlerde ödenmiş gelecek aylara ait giderlerin bu döneme ilişkin payları faaliyet giderlerinin altında bir indirim kalemi olarak yer alır. Faaliyet giderlerine ilişkin nakit çıkışları, NAT’da aşağıdaki kalemlerden oluşur;

630 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ
631 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ
632 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ

Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Giderler

Faaliyet giderleri içerisinde yer alan fakat nakit çıktı gerektirmeyen kalemler 750 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ, 760 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ, 770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ hesaplardır. Faaliyet giderleri içinde yer alan kıdem tazminatı karşılık giderleri (472 Kıdem Tazminatı Karşılık hesabındaki artışlar ile 372 nolu hesaba aktarılan tutar genellikle cari dönem tutarıdır.)Bu tutardan faaliyet döneminde ödenenler düşüldükten sonra kalan kısım nakit çıkışlarını gerektirmeyen kalem olarak dikkate alınır.

180 Gelecek aylara ait giderler hesabındaki azalışlardan faaliyet giderlerine ait olan tutarlar, nakit çıkışını gerektirmediğinden burada düzeltme maddesi olarak dikkate alınır.

280 Gelecek yıllara ait giderler hesabındaki azalışlar (faaliyet giderleri ile ilgili olan) 180 Nolu hesaptaki artışlardan düşülür, azalışlara ilave edilir.

373 Maliyet giderleri karşılığı hesabındaki artışlar, (faaliyet giderleri ile ilgili olanlar).

381 Gider Tahakkukları hesabındaki artışlar (481 Gider Tahakkukları hesabındaki azalışlar, 381 Gider tahakkukları hesaplarındaki artışlardan mahsup edilir.)

481 Gider tahakkukları hesabındaki artışlar, (faaliyet giderleri ile ilgili olanlar)

360 Ödenecek Vergi ve Fonlar hesabında artış yaratan faaliyet giderleri içeriğinde yer alan gider niteliğinde ki vergi ve fonlar

361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri hesabındaki artışlar(faaliyet giderleri içeriğinde yer alan tutarlar)

3.1.3.3.Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlara İlişkin Nakit Çıkışları

Bu kalem diğer faaliyetlerle ilgili olağan gider ve zararlar nedeniyle yapılan ödemeleri içerir. Bu tutarın bulunmasında, diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlardan amortisman, ve nakit çıkışı gerektirmeyen diğer gider ve zararlar ve tahakkuku yapılmış ancak henüz ödenmemiş veya geçmiş dönemlerde peşin ödenmiş gelecek aylara ait giderlerin bu döneme ilişkin payları indirilir.

Diğer Faaliyetlerle İlgili Olağan Gider ve Zararlar

Bu başlıkta hesap planınının 65 grubunda yer alan hasepların toplam tutarı yer alır. Diğer bir deyişle gelir tablosunun “G” harfi ile gösterilen tutarı alınır.

Amortisman ve Nakit Çıkışını Gerektirmeyen Gider ve Zararlar

“Bu kalemde yer alan Amortisman sözcüğü, kanaatimize göre yanlış yazılmıştır. Çünkü bu grupta amortisman gideri bulunmamaktadır. Dolayısıyla kalemin “Nakit Çıkışını Gerektirmeyen Gider ve Zararlar” şeklinde ifadesi daha doğru olur. Bu grupta yer alan nakit çıkışını gerektirmeyen başlıca gider ve zararlar aşağıdaki gibidir”⁹⁵.

---

⁹⁵ AKDOĞAN -TENKER,s.311

654 KARŞILIK GİDERLERİ

657 REESKONT FAİZ GİDERLERİ

656 KAMBİYO ZARARLARI

Bu hesabın içeriğinde bulunan evaluasyon zararları, ilgili olan hesapların alacağına, sonuç hesaplarının borcuna yazılır. Gerçek anlamda bir ödeme olmamış olsa bile, bu tutarların elimine edilecek tutar içinde yer almayıp, kaynak ve kullanım olarak tabloda yer alması pratiklik açısından daha uygun olur düşüncesi ile burada söz konusu kaleme yer verilmemiştir.

3.1.3.4. Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışları

“Maliyetlere yüklenemeyen finansman giderlerinden dolayı ortaya çıkan nakit çıkışını ifade eder”⁹⁶. Finansman giderleri gelir tablosundan alınır. 66. grubun toplamı olan kısa ve uzun vadeli borçlanma giderleri toplamını içerir.

Finansman giderlerinde de nakit çıktı yaratmayanlar vardır. Nakit çıktıya neden olmayan faiz giderlerinin aşağıdaki hesaplardan saptanarak indirim konusu yapılması gerekir.

308. MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKI

408. MENKUL KIYMET İHRAÇ FARKI

381. GİDER TAHAKKUKLARI (Faiz tahakkuklarından artışlar)

Bu hesapta “Faiz Giderleri Tahakkukları” olarak veya 373 Maliyet Giderleri Karşılık hesapları içinde finansman giderleri karşılığı olarak yer alan tutarlarda meydana gelen artışlar, finansman giderleri toplamından çıkarılır.

---

⁹⁶ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

Diğer taraftan “308 ve 408 numaralı Menkul Kıymetler İhraç Farkı” hesaplarından Finansman Giderlerine aktarılan tutarlar herhangi bir nakit çıkışını gerektiren işlemde kaynaklanmadığından, bu hesaplarda ki azalışların da Finansman Giderleri tutarından düşülmesi gerekir.

3.1.3.5. Olağandışı Gider ve Zararlardan Dolayı Nakit Çıkışı

“Gelir tablosunda olağandışı gider ve zarar kalemleri olarak tanımlanan faaliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışlarını ifade eder”⁹⁷. Bu tutarın bulunmasında, olağandışı gider ve zarar tutarından amortisman ve nakit çıkışı gerektirmeyen diğer gider ve zararlar ile tahakkuku yapılmış ancak henüz ödenmemiş veya geçmiş dönemlerde peşin ödenmiş gelecek aylara ait olağandışı giderler bu döneme ilişkin payları indirilir.

Olağandışı Gider ve Zararlar

Bu kalem sonuç hesabı içerisinde yer alan 68. grubun toplamından oluşur. Diğer bir deyişle, gelir tablosundan “J” harfi ile raporlanan “Olağandışı Gider ve Zararlar” kaleminin tutarındadır.

Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Giderler

Bu kalemde, Olağandışı Gider ve Zararlar içeriğinde yer alan ancak nakit hareketi doğurmayan kalemler yer alır. 68 grup içeriğinde yer alan ancak nakit çıkışına neden olmayan veya iki defa yazılmaması için dikkate alınmayan başlıca hesaplar:

680 Çalışmayan Kısım Giderleri içeriğinde yer alan amortisman giderleri ,

---

⁹⁷ MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ

681 Önceki Dönem Gider ve Zararlar içinde yer alan, Önceki Dönem verilerinin düzeltilmesinden doğan Kıdem Tazminatı karşılık giderleri,

689 Diğer Olağandışı gider ve zararlar içeriğinde yer alan duran varlık satış zararları

Söz konusu hesaplar çıkarıldıktan sonra bulunan tutar, olağandışı gider ve zararlardan dolayı nakit çıkış tutarını verir.

3.1.3.6. Duran Varlık Yatırımlarına İlişkin Nakit Çıkışları

Duran varlık yatırımları nedeniyle yapılan nakit harcama tutarını içerir. Duran varlık yatırımlarına ilişkin nakit çıkışları tutarının hesabında aşağıdaki hesaplardaki artışlar dikkate alınır.

24 .Mali Duran Varlık hesaplarındaki artışlar (karşılık hesapları hariç)

240 Bağlı Menkul Kıymetler hesabındaki artışlar,

242 İştirakler hesabındaki artışlardan 243 İştirakler Sermaye Taahhütleri hesabındaki artışlar düşüldükten sonra kalan tutar.

243 İştirakler Sermaye Taahhütleri hesabındaki azalışlar

245 Bağlı Ortaklıklar hesabındaki artışlar, (245 Bağlı Ortaklıklar hesabındaki artışlardan 246 Bağlı Ortaklıklar Sermaye Taahhütleri hesabındaki artışlar düşüldükten sonra kalan tutar.)

246 Bağlı Ortaklıklar Sermaye Taahhütleri hesabındaki azalışlar,

248 Diğer Mali Duran Varlık hesabındaki artışlar

25.Grupta yer alan Maddi Duran Varlık Hesaplarındaki artışlar, (yeniden değerlendirme farkları ve birikmiş amortismanlar hariç)

250-256 nolu hesaplardaki artışlar

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabındaki artışlar, (258

Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabındaki azalışlar toplamdan indirilir)

259.Verilen Avanslardaki artışlar, (259 Verilen Avanslardaki azalışlar toplamdan indirilir)

26.Grupta yer alan Maddi Olmayan Duran Varlıklar hesaplarındaki artışlar

260-267 nolu hesaplardaki artışlar toplamından 269 verilen avanslardaki azalışlar çıkarılır, 269 verilen avanslardaki artışlar toplama ilave edilir. Hesaplamalarda 268 Birikmiş Amortismanlar hesabı dikkate alınmaz.

27. Grupta yer alan Özel Tükenmeye Tabi Varlık hesaplarındaki artışlar

270-277 nolu hesaplardaki artışlar tutarına 279 Verilen Avanslar hesabındaki artışlar ilave edilir, azalışlar ise toplamdan çıkarılır.

278 Birikmiş Amortisman hesabı dikkate alınmaz.

3.1.3.7.Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olmayan)

Menkul Kıymet Ana Para Ödemeleri

Bu tutarın hesaplanmasında aşağıdaki hesaplar dikkate alınır.

304 TAHVİL ANA PARA BORÇ, TAKSİT ve FAİZLERİ hesabındaki azalışlar,

305 ÇIKARILMIŞ BONOLAR ve SENETLER hesabındaki azalışlar,

306 ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER hesabındaki azalışlar

Alınan Krediler Ana Para Ödemeleri

Bu tutarın hesaplanmasında aşağıda belirtilen hesaplardaki azalış tutarları dikkate alınır.

300 BANKA KREDİLERİ hesabındaki azalışlar

303 UZUN VADELİ KREDİLERİN ANA PARA TAKSİTLERİ ve
FAİZLERİ hesabındaki azalışlar

309 DİĞER MALİ BORÇLAR hesabındaki azalışlar

Diğer Ödemeler

Dönem karı ile ilgili olarak ödenen vergiler ve dağıtılan temettü payları hariç, yukarıda tanımlanmamış diğer kısa vadeli yabancı kaynak azalışları bu kalemde raporlanır. Bu kalem tutarının hesaplanmasında, aşağıdaki hesaplardaki değişiklikler dikkate alınır.

33 Grubunda yer alan diğer borçlar hesaplarındaki azalışlar (337 Borç senetleri reeskontu hesabındaki azalış hariç)

331 Ortaklara Borçlar hesabındaki azalışlar,

332 İştiraklere Borçlar hesabındaki azalışlar,

333 Bağlı Ortaklıklara Borçlar hesabındaki azalışlar,

335 Personele Borçlar hesabındaki azalışlar,

336 Diğer Çeşitli Borçlar hesabındaki azalışlar,

36 Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler grubunda yer alan hesaplardaki azalışlar,

360 Ödenecek vergi ve fonlardaki azalışlar,(Dönem karı ile ilgili vergiler ve fonlar dahil değildir.)

361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri hesabındaki azalışlar,

368 Vadesi geçmiş, ertelenmiş veya taksitlendirilmiş vergi ve diğer yükümlülükler hesabındaki azalışlar,

369 Ödenecek Diğer Yükümlülükler hesabındaki azalışlar

37.Borç ve Gider karşılıklarındaki azalışlar. (Vergi karşılığı hariç)

- 372 Kıdem Tazminatı karşılığı hesabındaki azalış,
- 373 Maliyet Giderleri karşılık hesabındaki azalış,
- 379 Diğer Borç ve Gider karşılıkları hesabındaki azalışlar
- 381 Gider Tahakkukları hesabındaki azalışlar
- 397 Sayım ve Tesellüm fazlalarındaki azalışlar (Ödemelerle ilgili olan),
- 399 Diğer Çeşitli Yabancı Kaynak azalışları

3.1.3.8. Uzun Vadeli Kaynak Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olmayan)

Menkul Kıymet Ana Para Ödemeleri

Bu tutarın hesaplanmasında aşağıdaki hesaplardaki değişimler göz önünde bulundurulur:

405 ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER hesabındaki azalışlar
(Bu hesaptaki azalış tutarı 304 Tahvil Ana Para borç, taksit ve faizleri hesabında meydana gelen artıştan mahsup edilir. Kalan tutar bu başlıkta raporlanır.

407. ÇIKARILMIŞ DİĞER MENKUL KIYMETLER hesabındaki azalışlar

Alınan Krediler Ana Para Ödemeleri

Bu tutarın hesaplanmasında aşağıdaki hesaplardaki değişiklikler göz önünde bulundurulur.

- 400 BANKA KREDİLERİ hesabındaki azalışlar
- 409 DİĞER MALİ BORÇLAR hesabındaki azalışlar

Ancak bu hesaplarda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan 300 ve 309 nolu hesaplara aktarılan tutarlar, söz konusu hesaplardaki artışlardan mahsup edilir.

Diğer Ödemeler

Daha önce başka kalemlerde yer almayan uzun vadeli yabancı kaynak hesaplarında meydana gelen azalışlar bu kalemde raporlanır. Bu tutarın hesaplanmasında, aşağıdaki hesaplardaki değişimler göz önünde bulundurulur.

43 Diğer Borçlar grubundaki azalışlar (Hesaplamalarda 437 Diğer Borç Senetleri Reeskont hesabı dikkate alınmaz.)

Bu grupta meydana gelen azalışlar, kısa vadeli yabancı kaynaklara aktarılmasından kaynaklanmış ise, azalışlar kısa vadeli yabancı kaynak tutarındaki artışlardan mahsup edilir,

472 Kıdem Tazminatı karşılığı hesabında ödemelerden kaynaklanan azalışlar. (472 nolu hesaptan 372 nolu hesaba aktarılan tutarlar, 372 nolu hesapta meydana gelen artışlardan mahsup edilir.)

479 Diğer Borç ve gider karşılıkları hesabında ödemelerden kaynaklanan azalışlar.

481 Gider Tahakkukları hesabındaki azalışlar. (481 nolu hesaptan 381 nolu Gider Tahakkuklarına aktarılan tutarlardan dolayı 381 nolu hesapta meydana gelen artıştan, mahsup edilir.)

49 Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar grubunda meydana gelen azalışlar.

3.1.3.9.Ödenen Vergi ve Benzerleri

Dönem içinde ödenen kurumlar ve gelir vergileri ile diğer kesinti kalemlerini içerir. Dönem karı ile ilgili olarak ödenen vergi ve fonlar bu kalemde raporlanır.

Bu bilgiler, aşağıdaki hesapların bilançodaki önceki dönem ve cari dönem rakamlarından alınır.

370 Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük karşılıkları hesabı ile,

371 Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri hesabı tutarı arasındaki fark

Cari dönem bilançosunda yer alan;

371 Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri hesabındaki tutar

3.1.3.10. Ödenen Temettüleri

Dönem içindeki temettü ödemeleri nedeniyle ortaya çıkan nakit çıkışlarını içerir. Önceki dönemin kar dağıtım tablosu verileri kullanılarak ilgili tutar saptanır.

Tekdüzen Hesap Planında kar dağıtımını ile ilgili kayıtların hangi hesaplarda ve ne şekilde izleneceğine dair bir yönlendirme yapılmamıştır. “SPK mevzuatındaki standart genel hesap planında, 350 Ortaklara Borçlar hesabının altında münhasıran ödenecek temettülerin izleneceği bir yardımcı hesap öngörülmüştür. (Seri XI Tebliğ no:2, ek:2)

3.1.3.11. Diğer Nakit Çıktıları

Menkul kıymetlerde, satışlardan doğanlar hariç olmak üzere alacaklarda ve diğer dönen varlıklarda ortaya çıkan artışlar nedeniyle nakit çıkışına yol açan unsurları ifade eder.

11. Grup Menkul Kıymetler hesaplarındaki artışlar, (Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı hesabı hariç)

126 Verilen Depozito ve Teminatlar hesabındaki artışlar,

13. Grup Diğer Alacaklar hesaplarındaki artışlar, (İlgili nakit girişleri tutarının hesabında, gelirlerden mahsup edilmemiş olanlar, 137 Alacak Senetleri Reeskontu ve 139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı hesabı dikkate alınmaz.)

180 Gelecek Aylara ait Giderler hesabındaki artışlar, (280 Gelecek Yıllara ait Giderler hesabındaki azalışlar, 180 nolu hesap artışlarından mahsup edildikten sonra kalan tutar)

19 Diğer Dönen Varlık hesaplarındaki artışlar, (199 Diğer Dönen Varlıklar Karşılığı hesabı hariç.)

23. Gruptaki Diğer Alacaklardaki artışlar, (Diğer Alacak Senetleri Reeskontu ve 239 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı hesabı hariç)

280 Gelecek Yıllara ait Giderler hesabındaki artışlar,

29 Grupta yer alan Diğer Duran Varlık hesaplarındaki artışlar (294 nolu Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar hesabındaki artışlar, 15. gruptaki Stoklar hesabından veya Maddi Duran Varlıklar hesaplarından devren geldiğinden NAT'da gösterilmez. Karşılıklı olarak elimine edilir.)

(29 Grupta ki değer düzeltme hesapları olan 298 Stok Değer Dklğ Karşılığı ve 299 Birikmiş Amortisman hesapları dikkate alınmaz.)

3.1.4 Dönem Sonu Nakit Mevcudu

İşletmenin dönem sonunda kasa ve bankalarda bulunan nakit mevcudunu ifade eder. Herhangi bir vade taşımayan, ibraz edildiklerinde tahsili mümkün bulunan ekler de nakit mevcudu içinde yer alır. NAT'da bu tutarın hesaplanması için dönem başı nakit mevcuduna, dönem içi nakit girişlerinin ilave edilmesi ve dönem içi nakit çıkışlarının dlmesi gerekir.

Aslında nakit mevcudu kavramından her an paraya dnebilen ve para gibi kullanılabilen hazır değerlerin anlaşılması gerekir. Bu da Tekdüzen Hesap Planındaki 10- HAZIR DEğERLER grubunda yer alan aşağıdaki hesapların net bakiyesidir.

- 100 Kasa
- 101. Alınan ekler (vadeliler hariç)
- 102. Bankalar
- 103. Verilen ekler ve deme Emirleri (-)
- 108 Diğer Hazır Değerler (kredi kartı silpleri, temettü kuponları ve tahvil faiz kuponları gibi)

NAT'ın düzenlenmesinde; dönem sonu nakit mevcudu cari dönem bilançosundan alınır. (DÖNEN VARLIKLAR I-A)

3.1.5 Nakit Artış veya Azalıı

İşletmenin dönem içi nakit girişleri ile dönem içi nakit ıkıları arasındaki fark nakit artış veya azalılarını gösterir. Diğer bir anlatımla dönem içi nakit girişlerinin, dönem içi nakit çıkışlarından fazla olması

durumunda aradaki fark nakit artışını; az olması durumunda ise nakit azalışını ifade eder. Dönem sonu nakit mevcudu ile dönem başı nakit mevcudu arasındaki fark, nakit artış ve azalışını gösterir.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde öngörülen NAT formatı aşağıda Tablo 1.5'teki gibidir.

3.2. SERMAYE PİYASASI KURULU'NUN ÖNGÖRDÜĞÜ NAT

Sermaye Piyasası Kurulu'nun, Sermaye Piyasası Kanunu 29.01.1989 tarihli XI seri 1 nolu tebliği, Menkul Kıymetlerini halka arz etmiş veya arzetmiş sayılan anonim ortaklıkları, borsa bankerliği belgesine sahip kuruluşları, ortaklık ve aracı kurumları dipnotları ile birlikte bilanço ve gelir tablolarını ve bu tabloların eki mali tabloları, tebliğdeki esaslara ve ekteki açıklamalar ile belirlenen tiplerine uygun olarak düzenlenmesini ifade eder.

Ek mali tablolar, tebliğde belirtilen özelliklere sahip ortaklıklar ve aracı kurumların, ayrıntılı bilanço ve gelir tablolarına ek olarak düzenleyecekleri ve Kanun'a tabi ortaklıkların ve aracı kurumların diğer bildirimde kullanılan "Fon Akım Tablosu", "Nakit Akım Tablosu", "Satışların Maliyeti Tablosu" ile "Kar Dağıtım Tablosu"dan oluşmaktadır. (EK:3./.. (21)-(6))

Sermaye Piyasası Kurulu'nun öngördüğü NAT formatı Tablo 1.6'daki gibidir.

TABLO 1.5. NAKİT AKIM TABLOSU

	ÖNCEKİ DÖNEM	
	12/31/93	12/31/94
A- DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU		
B- DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞLERİ		
1- Satışlardan Elde Edilen Nakit		
a) Net Satış Hasılatı		
b) Ticari Alacaklardaki Azalışlar		
c) Ticari Alacaklardaki Artışlar (-)		
2- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelirler ve Karlardan Dolayı Sağlanan Nakit		
3- Olağanüstü Gelir ve Karlardan Sağlanan Nakit		
4- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan sağlanan Nakit (Alımlarla İlgili Olmayan)		
a) Menkul kıymet ihraçlarından		
b) Alınan Krediler		
c) Diğer artışlar		
5- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artış		
a) Menkul kıymet ihraçlarından		
b) Alınan Krediler		
c) Diğer artışlar		
6- Sermaye Artırımından Sağlanan Nakit		
7- Diğer Nakit Girişleri		
C- DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI		
1- Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışı		
a) Satışların maliyeti		
b) Stoklardaki artış		
c) Ticari Borçlardaki (Alımlardan kaynaklanan) Azalış		
d) Ticari Borçlardaki (Alımlardan kaynaklanan) Artış		
e) Amortisman ve Nakit çıkışı Gerektirmeyen giderler (-)		
f) Stoklardaki azalış (-)		
2- Faaliyet Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışı		
a) Araştırma ve Geliştirme Giderleri		
b) Pazarlama, Satış ve dağıtım giderleri		
c) Genel yönetim giderleri		
d) Nakit çıkışı gerektirmeyen giderler (-)		
3- Diğer faaliyetlerden Giderler ve Zararlardan Dolayı Nakit çıkışı		
a) Diğer faaliyetlerle ilgili olağan giderler ve zararlar		
b) Amortisman ve Nakit çıkışı gerektirmeyen giderler ve zararlar (-)		
4- Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışı		
5- Olağanüstü Gider ve Zararlardan Dolayı Nakit Çıkışı		
a) Olağanüstü Giderler ve Zararlar		
b) Amortisman ve Nakit çıkışı gerektirmeyen giderler ve zararlar (-)		
6- Duran Varlık Yatırımları Nedeniyle Nakit Çıkışı		
7- Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olmayan)		
a) Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri		
b) Alınan krediler anapara ödemeleri		
c) Diğer ödemeler		
8- Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri (Alımlarla ilgili olmayan)		
a) Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri		
b) Alınan krediler anapara ödemeleri		
c) Diğer ödemeler		
9- Ödenen Vergi ve Benzerleri		
10- Ödenen Temettüeller		
11- Diğer Nakit Çıkışları		
D- DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU (A+B-C)		
E- NAKİT ARTIŞ veya AZALIŞI (B-C)		

KAYNAK: Bülent ÜSTÜNEL, 1995, s.631'den alınmıştır.

TABLO 1.6.
KANUNA TABİ ORTAKLIKLARCA (ARACI KURUMLAR DAHİL)
DÜZENLENECEK NAKİT AKIM TABLOSU (1000.-TL)

	Cari Dönem		Cari Dönem	
	'-/-/19--	---	'-/-/19--	---
A- DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU		---		---
B- DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞLERİ		---		---
1- Satışlardan Elde Edilen Nakit		---		---
a) Net Satış Hasılatı	---		---	
b) Alacaklardaki (Satışlardan Kaynaklanan) Azalışlar	---		---	
c) Alacaklardaki (Satışlardan Kaynaklanan) Artışlar (-)	(---)		(---)	
2- Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlardan Dolayı Sağlanan Nakit		---		---
3- Olağanüstü Gelir ve Karlardan Sağlanan Nakit		---		---
4- Kısa Vadeli Borçlardaki Artış (Alımlarla İlgili Olmayan)		---		---
a) Menkul kıymet ihraçlarından	---		---	
b) Diğer artışlar	---		---	
5- Uzun Vadeli Borçlardaki Artış (Alımlarla İlgili Olmayan)		---		---
a) Menkul kıymet ihraçlarından	---		---	
b) Diğer artışlar	---		---	
6- Sermaye Artırımından Sağlanan Nakit		---		---
7- Diğer Nakit Girişleri		---		---
C- DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI		---		---
1- Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışı		---		---
a) Satışların maliyeti	---		---	
b) Stoklardaki artış	---		---	
c) Borçlardaki (Alımlardan kaynaklanan) Azalış	---		---	
d) Borçlardaki (Alımlardan kaynaklanan) Artış	(---)		(---)	
e) Amortisman ve karşılıklar gibi Nakit çıkışı gerekeltirmeyen giderler (-)	(---)		(---)	
f) Stoklardaki azalış (-)	(---)		(---)	
2- Faaliyet Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışı		---		---
a) Araştırma ve Geliştirme Giderleri	---		---	
b) Pazarlama Satış ve dağıtım giderleri	---		---	
c) Genel yönetim giderleri	---		---	
d) Nakit çıkışı gerektirmeyen giderler (-)	(---)		(---)	
3- Diğer faaliyetlerden Giderler ve Zararlardan Dolayı Nakit çıkışı		---		---
a) Diğer faaliyetlerle ilgili giderler ve zararlar	---		---	
b) Nakit çıkışı gerektirmeyen giderler ve zararlar (-)	(---)		(---)	
4- Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışı		---		---
5- Olağanüstü Gider ve Zararlardan Dolayı Nakit Çıkışı		---		---
a) Olağanüstü Giderler ve Zararlar	---		---	
b) Nakit çıkışı gerektirmeyen giderler ve zararlar (-)	(---)		(---)	
6- Duran Varlık Yatırımları Nedeniyle Nakit Çıkışı		---		---
7- Kısa Vadeli Borçların Anapara Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olmayan)		---		---
a) Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri	---		---	
b) Diğer ödemeler	---		---	
8- Uzun Vadeli Borçların Anapara Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olmayan)		---		---
a) Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri	---		---	
b) Diğer ödemeler	---		---	
9- Ödenen Vergi ve Benzerleri		---		---
10- Ödenen Temettüleri		---		---
11- Diğer Nakit Çıkışları		---		---
D- DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU		---		---
E- NAKİT ARTIŞ veya AZALIŞI (A+B) - (C+D)		-/(---)		-/(---)

Kaynak: SPK. SERİ: XI, 1 NO'LU TEBLİĞİ EK: 10 s.39'dan alınmıştır.

4.BÖLÜM

ESTON A.Ş.'DE UYGULAMA

4.1.ESTON A.Ş.'NİN TANITIMI

Eston Eskişehir Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.1965 yılında Eskişehir'de Ankara yolu çıkışında kurulmuştur. Zeytinoğlu Holding A.Ş.'ye bağlı bir kuruluş olup yönetim ve üretim merkezi Eskişehir'dedir. Bu tesisleri; Ankara yolu çıkışındaki "Beton Direk ve Prefabrike Yapı Elemanları Fabrikası", Organize Sanayi Bölgesi'ndeki "Boşluklu Eleman ve Konut Yapı Elemanları Üretim Tesisi", yine Organize Sanayi Bölgesi'ndeki "Öngerilmeli Köprü Kirişi Üretim Tesisi" olarak sıralayabiliriz.

1965'te santrifüj yöntemle beton direk ve çakma kazık üretmek amacıyla kurulmuş olan Eston 1970'li yıllarda prefabrike yapı elemanları üretimine geçmiştir.

Türkiye'de ilk boşluklu eleman üretimini gerçekleştirmiş olan Eston, mevcut tesisinde yılda 350 bin m²'lik üretim olanağı ile en yüksek kapasiteye sahiptir. Halen 60 dönümlük bir alan üzerinde kurulu tesislerin kapasiteleri yılda 50.000 ton çeşitli hazır-yapı elemanı, yılda 120.000 m²

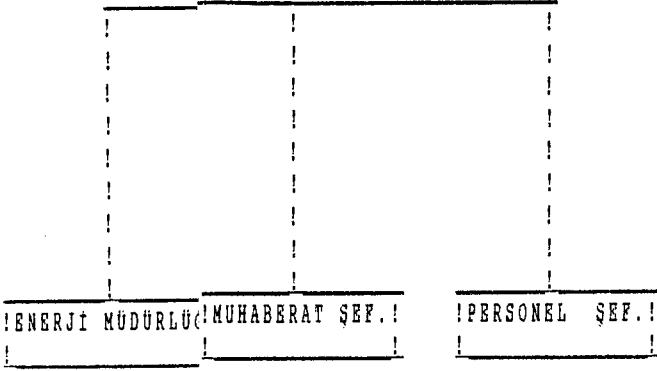
panel, yılda. 350.000m² öngerilmeli boşluklu döşeme ve duvar elemanı, yılda 1.500 adet öngerilmeli köprü kirişi ve yılda 50.000 adet santrifüj betonarme direktir. Eston ülkemiz beton direk üretiminin %23'ünü, prefabrike yapı elemanları üretiminin %8'ini karşılayan bir kapasiteye sahiptir.

Eston A.Ş.'nin yardımcı faaliyet konusu bulunmamaktadır. Bu nedenle yalnızca ana faaliyet konusunda hizmet vermektedir.

Eston A.Ş.'nin sermaye yapısı, 31.12.1993 tarihi itibariyle 433 milyar TL olan sermayesi 21.09.1994 tarihinde 750 milyar TL'ya çıkarılmıştır. Arttırılan 317 milyar sermayenin 44 milyar TL'sı yeniden değerlendirme değer artış fonundan, 273 milyar TL'sı nakit olarak arttırılmıştır. Dönem sonu itibariyle ödenmemiş sermayesi 204.750.000.000 TL'dır.

Eston A.Ş.,'nin organizasyon şeması aşağıdaki gibidir.

I

AMBAR ŞEFİ

DEMİR ATY.ŞEF.

4.2. İŞLETMENİN FAALİYETSEL NAT'LARININ HAZIRLANMASI

4.2.1. İŞLETMENİN FAALİYETSEL NAT'LARININ HAZIRLANMASINDA YARARLANILACAK MALİ TABLOLAR

Daha önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz gibi bir işletmenin faaliyetler yapıya göre NAT'larını hazırlayabilmek için, öncelikle o işletmenin cari dönem ve önceki dönem ayrıntılı bilançolarına, cari dönem gelir tablosuna, aynı dönemin nakit hareketi gerektirmeyen işlemlerine ve ek bilgilerine ihtiyacımız vardır.

Bu nedenle uygulamayı yaparken öncelikle örnek işletmemiz Eston A.Ş.'nin, 1994 ve 1993 yılı ayrıntılı bilançosunu, 1994 yılı gelir tablosunu, 1994 yılı nakit hareketi gerektirmeyen işlemlerini ve ek bilgilerini ele aldık. (Eston A.Ş. kar dağıtmadığı için kar dağıtım tablosu bulunmamaktadır.)

Yine sonuç kısmında faaliyetler NAT ve tebliğe göre hazırlanan NAT'ı karşılaştırmak açısından, örnek işletme Eston A.Ş.'nin tebliğe göre hazırlamış olduğu 1994 yılı NAT formatında bu işletmenin mali tablolarının yanında vermeyi uygun gördük. Aşağıda örnek işletmemiz Eston A.Ş.'nin mali tabloları ve ek mali tablosu NAT görülmektedir.

DONEN VARLIKLAR TOPLAMI

278,756,862,552.10

4-Diger Çeşitli Yabancı
Kaynaklar
KISA VADELİ YABANCI
KAYNAKLAR TOPLAMI

3,424,979,939.00

360,039,321,173.12

ESTON - ESKİŞEHİR BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
1993 YILI AYRINTILI BİLANÇOSU

II.SAYFA

3-Diğer Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar		4-Diğer Kar Yedekleri	
4-Birikmiş Tükenme Payları(-)		D-Geçmiş Yıllar Karları	
5-Verilen Avanslar		E-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	7,429,950,739.78
6-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları		F-Donem Net Karı(Zararı)	418,869,578,190.00
1-Gelecek Aylara Ait Giderler		ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI	
2-Gelir Tahakkukları			
H-Diğer Duran Varlıklar			
1-Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV			
2-Diğer KDV			
3-Diğer Çeşitli Duran Varlıklar			
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	554,800,615,617.13		

AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	833,557,478,169.23	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	833,557,478,169.23

ESTON - ESKİŞEHİR BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
1994 YILLI AYRINTILI BİLANÇOSU

I. SAYFA

2-Diğer KDV	
3-Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	11,632,560,826
a-Esk.Elk.Tesisi II.	111,524,055
b-Esk.Elk.Tesisi IV.	266,338,296
c-Esk.Öğr.Yurdu	6,906,999,916
d-Halkalı Top.Kon.	4,315,145,564
e-Oyak İnşaat A.Ş.	32,552,995
4-Personel Avansları	
5-Sayım ve Tesellüm Noksanları	
6-Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar	367,746,981
7-Diğer Dönen Varlıklar Karşılığı(-)	
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	----- 581,672,983,760

DASTUR (KAYNAKLARI)

1-Hesaplanan KDV
2-Diğer KDV
3-Sayım ve Tesellüm Fazlalıkları
4-Diğer Çeşitli Yabancı
Kaynaklar
KISA VADELİ YABANCI
KAYNAKLAR TOPLAMI

800,977,527,082

ESTON - ESKİŞEHİR BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
1994 YILI AYRINTILI BİLANÇOSU

II.SAYFA

4-Birikmiş Tükenme Payları(-)		E-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	
5-Verilen Avanslar		F-Dönem Net Karı(Zararı)	61,498,678,229
G-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları			
1-Gelecek Aylara Ait Giderler			
2-Gelir Tahakkukları	474,214,611		
H-Diğer Duran Varlıklar			
1-Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV	474,214,611		
2-Diğer KDV			
3-Diğer Çeşitli Duran Varlıklar			
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	1,023,139,038,573	OZ KAYNAKLAR TOPLAMI	726,304,495,251
NAZIM HESAPLAR	439,034,361,299	NAZIM HESAPLAR	439,034,361,299
-----		-----	
Teminat Mektubu Borçluları	112,273,486,304	Teminat Mektubu Kredileri	112,273,486,304
Kefalet Borçluları	290,060,874,995	Kefaletten Borçlar	290,060,874,995
Alınan Finansman Senetleri	4,000,000,000	Alınan Finansman Senedi Alacaklıları	4,000,000,000
Verilen Finansman Senetleri	32,700,000,000	Verilen Finansman Senedi Karşılığı	32,700,000,000
-----		-----	
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	2,043,846,383,632	PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	2,043,846,383,632
=====		=====	

E S T O N ESKİŞEHİR BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
1 9 9 4 Y I L I A Y R I N T I L I G E L İ R T A B L O S U

	C A R İ	D Ö N E M
A-BRUT SATIŞLAR		487,344,448,149
1-Yurt İçi Satışlar		
a - Mamül Satış Hasılatı	257,125,889,515	
b - Yıllara Sari İnşaat İşleri	230,218,558,634	
b1 - Esk.Elk.II.	2,118,749,650	
b2 - Esk.Elk.IV.	5,053,044,132	
b3 - Halkalı Top.Kon.İnş	80,719,953,766	
b4 - Esk.Öğrenci Yurdu	142,326,811,086	
2-Yurt Dışı Satışlar		
3-Diğer Gelirler		
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)		474,999,582
1-Mamül Satışlarından İadeler (-)	350,810,724	
2-Mamül Satışlarından İskontolar (-)	124,188,958	
3-Diğer İndirimler (-)		
C-NET SATIŞLAR		486,869,448,467
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)		397,341,632,706
1-Yurt İçi Satışlar Maliyeti		
a - Satılan Mamüllerin Maliyeti	172,191,741,726	
b - Yıllara Sari İnşaat Maliyeti	225,149,890,980	
b1 - Esk.Elk.II.	3,503,875,285	
b2 - Esk.Elk.IV.	6,528,433,544	
b3 - Halkalı Top.Kon.İnş	96,417,766,671	
b4 - Esk.Öğrenci Yurdu	118,699,815,480	
3-Satılan Hizmet Maliyeti (-)		
4-Diğer Satışların Maliyeti(-)		
BRUT SATIŞ KARI		89,527,815,761
E-FAALİYET GİDERLERİ (-)		23,530,919,161
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-)		
2-Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri(-)	8,606,370,004	
3-Genel Yönetim Giderleri (-)	14,924,549,157	
FAALİYET KARI		65,996,896,600
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİRLER VE KARLAR		72,073,220,137
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri	68,992,915,474	
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettütü Gelirleri		
3-Faiz Gelirleri	572,272,455	
4-Komisyon Gelirleri		
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar		
6-Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	2,508,032,208	
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLARI (-)		16,819,033,629
1-Komisyon Giderleri (-)		
2-Karşılık Gideri (-)		
3-Reeskont Faiz Gideri (-)		
4-Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	16,819,033,629	
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)		46,335,857,864
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	7,997,903,240	
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	38,337,954,624	
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR		74,915,225,244
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		3,909,243,217
1-Önceki Dönem Gelir ve Karlar	3,909,243,217	
2-Diğer Olağandıışı Gelir ve Karlar		
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)		17,325,790,232
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)		
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	4,005,513,337	
3-Diğer Olağandıışı Gider ve Zararlar (-)	13,320,276,895	
DONEM KARI VEYA ZARARI		61,498,678,229
K-DONEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)		
DONEM NET KARI VEYA ZARARI		61,498,678,229

E S T O N ESKİŞEHİR BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
31 OCAK 1994 - 31 ARALIK 1994 TARİHLERİ ARASI NAKİT AKIM TABLOSU
(000,- TL)

	C A R İ	D Ö N E M
A- DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU		17,573,274
B- DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞLERİ		1,094,388,935
1- Satışlardan Elde Edilen Nakit		
a) Net Satışlar	652,717,637	638,431,758
b) Ticari Alacaklardaki Azalışlar		
c) Ticari Alacaklardaki Artışlar (-)	14,285,879	
2- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlardan Dolayı Salanan Nakit		
3- Olağandışı Gelir ve Karlardan Sağlanan Nakit		
4- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit (Alımlarla İlgili Olmayan)		252,000,000
a) Menkul Kıymet İhraçlarından		
b) Alınan Krediler	252,000,000	
c) Diğer Artışlar		
5- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlardan Sağlanan Nakit (Alımlarla İlgili Olmayan)		18,330,847
a) Menkul Kıymet İhraçlarından		
b) Alınan Krediler	18,330,847	
c) Diğer Artışlar		
6- Sermaye Artışlarından Sağlanan Nakit		158,250,000
7- Hisse Senedi İhraç Primlerinden Sağlanan Nakit		
8- Diğer Nakit Girişleri		27,376,330
C- DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI		1,096,894,286
1- Maliyetlerden Kaynaklanan Nakit Çıkışları		549,016,578
a) Satışların Maliyeti	527,866,546	
b) Stoklardaki Artışlar	28,313,423	
c) Ticari Borçlardaki (Alımlardan Kaynaklanan) Azalışlar		
d) Ticari Borçlardaki (Alımlardan Kaynaklanan) Artışlar (-)		
e) Amortisman ve Nakit Çıkış Gerektirmeyen Giderler (-)	7,163,391	
f) Stoklardaki Azalışlar (-)		
2- Faaliyet Giderlerine İlişkin Nakit Çıkışları		23,530,919
a) Araştırma ve Geliştirme Giderleri		
b) Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri	8,606,370	
c) Genel Yönetim Giderleri	14,924,549	
d) Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (-)		
3- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlara İlişkin Nakit Çıkışları		16,819,034
a) Diğer Faaliyetlerle İlgili Olağan Gider ve Zararlar	16,819,034	
b) Amortisman ve Nakit Çıkış Gerektirmeyen Diğer Gider ve Zararlar (-)		
4- Finansman Giderlerinden Dolayı Nakit Çıkışlar		54,927,976
5- Olağandışı Gider ve Zararlardan Dolayı Nakit Çıkışları		17,325,790
a) Olağan Dışı Gider ve Zararlar	17,325,790	
b) Amortisman ve Nakit Çıkış Gerektirmeyen Diğer Gider ve Zararlar (-)		
6- Duran Varlık Yatırımlarına İlişkin Nakit Çıkışları		419,944,589
7- Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olmayan)		15,002,600
a) Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri	15,002,600	
b) Alınan Krediler Anapara Ödemeleri		
c) Diğer Ödemeler		
8- Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olmayan)		
a) Menkul Kıymetler Anapara Ödemeleri		
b) Alınan Krediler Anapara Ödemeleri		
c) Diğer Ödemeler		
9- Odenen Vergi ve Benzerleri		326,800
10- Odenen Temettümler		
11- Diğer Nakit Çıkışları		
D- DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU (A+B-C)		15,067,923

4.2.2.DOĞRUDAN YÖNTEME GÖRE FAALİYETSEL NAT HAZIRLANMASI

4.2.2.1.Tabloda Yer Alacak Kalemlerin Hesaplanması

Daha önceki bölümlerde anlatıldığı gibi, doğrudan yöntemle göre faaliyetler NAT hazırlarken nakit akımları işletme faaliyetlerine göre, finansman faaliyetlerine göre ve yatırım faaliyetlerine göre ayrılıyordu.

İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit kaynak ve kullanımları bölümünde yer alan olağan faaliyetlerden sağlanan nakit miktarını hesaplamak için öncelikle satışlardan elde edilen nakit miktarını, daha sonra diğer olağan gelir ve karlardan dolayı sağlanan nakit miktarını buluyoruz.

Örnek işletmenin Net Satışları aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

Eston A.Ş.'nin:

Mamul Satış Hasılatı	257.125.889.515
(-)Satış İndirimleri.....	<u>474.999.682</u>
Net Satış Hasılatı	256.650.889.833
İşletmenin Yıl İçinde Gerçekleşen	<u>396.066.747.167</u>
Şantiye Hasılatı	
İşletmenin Net Satışları Toplamı	652.717.637.000

(Eston A.Ş.'nin yıllara sari inşaat işleri hasılatı 230.218.558.634 TL'dir. Ancak hesap kapanmadığı için net satışlar içine alınmamaktadır.)

Eston A.Ş.'nin Ticari Alacaklarındaki artışı hesaplayabilmemiz için cari ve önceki dönem hesaplarını karşılaştırıyoruz.

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
ALICILAR	47.261.145.594	36.679.486.175	10.581.659.419
ALACAK			
SENETLERİ	12.535.498.161	9.772.729.511	2.762.768.650
VERİLEN			
DEPOZİTO			
VE TEM.	941.451.860	-	<u>941.451.860</u>
TİCARİ ALACAKLAR HESABI			14.285.879.929

Görüldüğü gibi Eston A.Ş.'nin cari ve önceki dönem itibariyle Alıcılar, Alacak Senetleri ve Verilen Depozito ve Teminatlar hesabında 14.285.879.929 TL'lık artış vardır. Bunun yanında diğer ticari alacaklar, şüpheli ticari alacaklar ve uzun vadeli ticari alacaklar hesapların da herhangi bir artış ya da azalış olmadığından hesaplama dahil edemiyoruz.

Eston A.Ş.'nin diğer olağan gelir ve kârlarından dolayı sağlanan nakitleri miktarı tablosundan alınan faaliyetlerle ilgili diğer olağan gelir ve kârlar rakamı olan 2.508.032.208 TL'dir.

İşletmenin olağan faaliyetlerine ilişkin nakit çıkışlarını hesaplayabilmek için önce maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışlarını hesaplarız. maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışları aşağıdaki şekilde hesaplanır.

Satışların maliyeti:	
Yurt içi satışların maliyeti	172.191.741.726 TL.
Şantiye maliyeti	<u>355.674.804.274 TL.</u>
Satışların maliyeti	527.866.545.000 TL.

(Yıllara sari inşaat işleri 225.149.890.980 TL. maliyet hesabı kapanmadığı için alınamıyor.

Stoklardaki artışlar:

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
Stoklar	52.586.473	24.273.539.978	128.313.423.495.-

Ticari Borçlardaki (Alımlardan kay.nan) Azalışlar:

	1994	1993	FARK
Satıcılar	52.025.046.246.-	7.390.240.301.-	44.634.805.945.-
Borç Senetleri	-	280.000.000.-	-
Diğer Ticari Borçlar	3.018.649.206.-	-	<u>280.000.000.-</u>
			232.346.544.849.-

İşletmenin Amortisman ve nakit çıkışı gerektirmeyen giderleri 7.163.391.000 TL.'dir. (Amortisman tablosundan alındı.)

Eston A.Ş.'nin maliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışları 781.363.123.344.- TL'dir.

İşletmenin faaliyet giderlerine ilişkin nakit çıkışları ise şöyle hesaplanır:

Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri	8.606.370.004.-TL
Genel Satış Dağıtım Giderlerine nakit çıkışı	<u>14.924.5419.154.-TL</u>
	23.530.919.161.-TL

Bu rakamları gelir tablosundan alıyoruz. İşletmenin Araştırma Geliştirme gideri olmadığından hesaplamaya dahil edilemiyor.

Yine işletmenin diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlara ilişkin nakit çıkışları, olağan dışı gelir ve kârlardan sağlanan nakit, olağandışı gider ve zararlardan dolayı nakit çıkışları kalemleri miktarı 1994 yılı gelir

tablosundan alınır.

Buna göre işletmenin;

Diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlara ilişkin nakit çıkışları	16.819.033.629TL.
Olağan dışı gelir ve karlardan sağlanan nakit	3.909.243.217 TL.
Olağandışı gider ve zararlardan dolayı nakit çıkışları	17.325.790.232 TL.

İşletmenin Finansman giderlerinden dolayı nakit çıkışları ise şöyle hesaplanır:

Faiz giderleri	8.529.118.136 TL.
Uzun vadeli borçlanma giderleri ve kısa vadeli borçlanma giderleri toplamı	46.335.857.864 TL
İkisinin toplamı	54.927.976.000 TL.

* (Faiz ggiderlerinin kur farklarından olanları alınmıyor.)

Faaliyetlere ilgili diğer dönen varlık ve kısa vadeli yabancı kaynak hesaplarındaki değişiklikler ise aşağıdaki gibi hesaplanır:

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
Diğer dönen varlık artışı	12.000.307.807	1.335.637.716	10.664.670.091
Ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler	11.406.003.379	4.691.704.792	6.774.298.587

Ancak ödenen vergi ve diğer yükümlülükler tutarının içinde 4.752.683.000 TL'lık Net aktif Değer vergisi tutarı da bulunmaktadır. Bu tutar 1995 yılında ödeneceği için artıştan düşülür. Böylece ödenecek vergi

ve diğ er yük hesabında 2.021.615.587 TL'lık artış kalır.

İşletmenin bir önceki yıl tahakkuk eden vergisi 326.800.000 TL('dır. Eston A.Ş.'nin işletme faaliyetlerine ilişkin nakit kullanımları 262.130.894.619 TL'dır.

İşletmenin yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit kaynak (kullanımlarını) hesaplamak için aşağıdaki hesaplamaları yapıyoruz.

Yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit.

Mali Duran Varlık Satışları	34.646.700.000 TL
Maddi Duran Varlık satışları	98.554.769 TL
Yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit tutarı	34.745.254.769 TL.

İşletmenin yatırım faaliyetlerinden dolayı nakit çıkışları ise:

Maddi Duran Varlık Alışları	6.245.288.651 TL
Mali Duran Varlık Alışları	162.482.669.367 TL.

Malil Duran Varlık TL'lık

63.389.839.372 TL Hisse senedi alınmıştır.

99.092.829.995 TL'lık daha önce alınan hisse senedi bulunmaktadır.

(38.033.903.728 TL'lık hisse senedi bedelsiz olduğundan toplama alınmıyor.)

Bu işletmenin yatırım faaliyetlerinden dolayı nakit çıkışları: 168.727.958.018 TL. yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit kullanımları 133.982.703.248 TL'dır.

Bu işletmenin finansman faaliyetlerine ilişkin nakit kaynak (kullanımları) aşağıdaki gibi hesaplanır.

Finansman faaliyetlerden sağlanan nakit:

Kısa vadeli yabancı kaynak artışları:

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
Banka Kredileri	329.530.000.000.-	97.500.000.000.-	232.030.000.000.-
Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Artışları	-	-	232.030.000.000.-
Banka kredileri	77.530.000.000.-	41.349.880.000.-	36.180.120.000.-

Ancak banka kredilerinin 17.849.273.000 TL'lık kısmı kur farklarından olduğu için nakit girişi alınmıyor. Böylece işletmenin banka kredileri 18.330.847.000 TL olarak hesaplanır.

Banka kredileri	18.330.847.000.-
Finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit	408.610.847.000.-

Eston A.Ş.'nin sermaye artırımından sağladığı

Nakitler ise:

	<u>1993</u>	<u>1994</u>	<u>FARK</u>
Sermaye		433.000.000.000.	-
750.000.000.000.-			
(-) Ödenmemiş Sermaye		<u>90.000.000.000.-</u>	<u>204.750.000.000.-</u>
	343.000.000.000.-	545.250.000.000.-	202.250.000.000.-

İşletmenin sabit kıymet yeniden değerlendirme artışları sermaye artışlarından çıkarılır.

Sermaye Artışı	202.250.000.000.-
Sabit Kıymet yeniden Değ.Artışı	<u>44.000.000.000.-</u>
	158.250.000.000.-

Finansman faaliyetlerinden dolayı nakit çıkışları ise aşağıdaki gibi hesaplanır.

Kısa vadeli yabancı kaynak ödemeleri

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
Tahvil anapara			
Borç Taksit ve Faizleri		-15.002.600.000.-	-15.002.600.000.-
İhraç edilen menkul kıymet ana para ödemeleri			15.002.600.000.-

Eston A.Ş.'nin 1994 yılı itibariyle 2.505.350.868.- TL'lık nakit azalışı bulunmaktadır. yine Eston A.Ş.'nin Dönem Başı Nakit mevcudu 17.067.923.433.- TL'dir.

4.2.2.2. NAT'ın Hazırlanması

Ykarıda yaptığımız hesaplamaları, daha önce verdiğimiz doğrudan yöntemle göre hazırlanan faaliyetsetel NAT formatına yerleştirdiğimizde aşağıdaki tabloyu elde ederiz.

TABLO 1.2
X Anonim Şirketinin
1.1.19..-31.12.19.. Dönemi
Faaliyetsetel Nakit Akım Tablosu
(Doğrudan Yönteme Göre)

A. İŞLETME FAALİYETLERİ İLİŞKİN NAKİT KAYNAKLARI (KULLANIMLARI)		262.130.894.619
1. Olağan faaliyetlerden sağlanan nakit		640.939.790.208
a) Satışlardan elde edilen nakit	638.431.758.000	
Net satışlar	652.717.637.000	
Ticari alacaklardaki azalışlar	(14.285.879.000)	
b) Diğer olağan gelir ve karlardan dolayı sağlanan nakit	2.508.032.208	
2. Olağan faaliyetlere ilişkin nakit çıkışları		(876.641.052.134)
a) Maliyetlerden kaynaklanan nakit çıkışları	781.363.123.344	
Satışların maliyeti	527.866.546.000	
Stoklardaki artışlar	28.313.423.495	
Ticari borçlardaki artışlar	232.346.544.849	
Amortismanlar ve nakit çıkışı gerektirmeyen giderler	(7.163.391.000)	
b) Faaliyet giderlerine ilişkin nakit çıkışları	23.530.919.161	
Araştırma geliştirme giderleri		
Pazarlama satış dağıtım giderleri	8.606.370.004	
Genel yönetim giderleri	14.924.549.157	
Amortisman ve nakit çıkışı gerektirmeyen giderler		
c) Diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlara ilişkin nakit çıkışları	16.819.033.629	
Diğer faaliyetlerle ilgili olağan gider ve zararlar	16.819.033.629	
Amortisman ve nakit çıkışı gerektirmeyen diğer giderler		
d) Finansman giderlerinden dolayı nakit çıkışları	54.927.976.000	
Olağan faaliyetlere ilişkin net nakit kaynağı		(235.701.261.926)
3. Olağandışı gelir ve karlardan dolayı sağlanan nakit		3.909.243.217
4. Olağandışı gider ve zararlardan dolayı nakit çıkışı		(17.325.790.232)
Olağan faaliyetlere ilişkin net nakit kaynağı		(13.416.547.015)
5. Faaliyetlerle ilgili diğer dönen varlık ve kısa vadeli yabancı kaynak hesaplarındaki değişiklikler		(12.686.285.678)
a) Menkul kıymet alımları		
b) Diğer dönen varlık artışları	10.664.670.091	
c) Gider tahakkuklarına yapılan ödeme		
d) Ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler	2.021.615.587	
6. Ödenen vergi ve benzerleri		(326.800.000)
Dönem karından ödenen vergi ve benzerleri		

**B. YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN
NAKİT KAYNAKLARI (KULLANIMLARI)**

(133.982.703.249)

1.Yatırım faaliyetlerden sağlanan nakit		34.745.254.769
a) Mali duran varlık satışları	34.646.700.000	
b) Maddi duran varlık satışları	98.554.769	
c) Diğer duran varlık azalışları		
2.Yatırım faaliyetlerden dolayı nakit çıkışları		(168.727.958.018)
a) Mali duran varlık alışıları	162.482.669.367	
b) Maddi duran varlık alışıları	6.245.288.651	
c) Maddi olmayan duran varlık artışları		
d)Özel tükenmeye tabi varlıklardaki artışlar		
e)Diğer duran varlık artışları		

**C. FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN
NAKİT KAYNAKLARI (KULLANIMLARI)**

393.608.247.000

1. Finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit		408.610.847.000
a) Kısa vadeli yabancı kaynak artışları (Alımlarla ilgili olmayan) Menkul kıymet ihraçlarından Alınan krediler	232.030.000.000	
Diğer artışlar		
b)Uzun vadeli yabancı kaynak artışları (Alımlarla ilgili olmayan) Menkul kıymet ihraçlarından Alınan krediler	18.330.847.000	
Diğer artışlar	18.330.847.000	
c)Sermaye artışı	158.250.000.000	
2. Finansman faaliyetlerinden dolayı nakit çıkışları		(15.002.600.000)
a)Kısa vadeli yab. kay. ödemeleri İhraç edilen menkul kıymet anapara ödemeleri Alınan krediler anapara ödemeleri Diğer ödemeler	15.002.600.000	
b) Uzun vadeli yab. kay. ödemeleri		
c) Ödenen temettüleri		

D. NAKİT ARTIŞI (AZALIŞI)

2.505.350.868

E. DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU

17.573.274.301

F. DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU

15.067.923.433

KAYNAK: Nalan AKDOĞAN - Nejat TENKER, 1994, S. 346 - 347 'den alınmıştır.

4.2.3. DOLAYLI YÖNTEME GÖRE F NAT HAZIRLANMASI

4.2.3.1. Tablosu Yer Alacak Kalemlerin Hesaplanması

Dolaylı Yönteme göre hazırlanan nakit akımı tablosunda, dönem faaliyetlerine ilişkin nakit akımı hesaplanırken aşağıdaki işlemler yapılır.

Dönem net karı (gelir tablosundan alınır.) 61.498.678.229

Net dönem karının nakit esasına dönüştürülmesi için gerekli düzeltmeler:

Amortisman ve tükenme paylar (Amortisman tablosundan alınır)	7.163.391.000.-TL
Gelecek aylara ait giderlerin döneme ilişkin payları (1994 bilançosundan)	162.422.190.- TL
Gider tahakkuk hesabında artışlar	26.807.612.833.- TL

Yıllara sari inşaat ve onarım işleri maliyetlerinden dolayı oluşan miktar)

Net faaliyetler dönem karının nakit esasına dönüştürülmesi için gerekli düzeltmeler:

34.133.426.023.-

Faaliyetlerle ilgili dönem varlık ve kısa vadeli yabancı kayıda değişikliklerin hesaplanması:

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
Diğer alacaklar	969.969.586.-	14.892.983.825.-	-13.923.014.239.-
Diğer Borçlar	992.473.864.-	12.389.756.031.-	+18.602.717.833.-

Ödenecek vergi ve yükümlülükteki artış 2.021.615.587 TL.

(Doğrudan yöntemde nasıl hesaplandığı anlatılmıştır.)

Gelecek aylara ait gelirler hesabına 165.848.189.168 TL'lık artış vardır.

(Yıllara sari inşaat ve onarım işlerinden dolayı 165.848.189 TL'lık bir artış var.)

İşletmenin yatırım ve finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akımları kalemlerinin hesaplanması, daha önce doğrudan yöntemle göre hazırlanan NAT'ta anlatılanla aynı olduğundan burada tekrar bu kalemlerin nasıl hesaplandığı anlatılmayacaktır.

İşletmenin dönem faaliyetlerine ilişkin nakit kullanımlarını hesaplarken aşağıdaki işlemleri yaparız.

Ticari Alacaklardaki artış, stoklardaki artış, diğer dönen varlık artışları, ticari borçlardaki azalış ve cari dönemde ödenen peşin vergi kalemlerinin nasıl hesaplandığını daha önce dolgrudan yöntemde anlattığımız için burada tekrar hesaplanmayacaktır.

İşletmenin gelecek aylara ait giderleri aşağıdaki şekilde hesaplanır:

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
Gelecek aylara ait giderler	440.147.301.656	174.229.211.545	+265.918.090.111

(Buradaki 440.147.301.656 TL'lık tutar yıllara sari inşaat ve onarım maliyetlerinden gelmektedir.)

Alınan avanslar tutarı ise:

	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>FARK</u>
Alınan avanslar	22.846.229.433	29.462.781.080	6.616.551.647

Burada değinmemiz gereken diğer bir konu da Maddi Duran Varlık satış kârları ile mali duran varlık satış kârları kalemleridir. Eston A.Ş.'nin

Mali Duran Varlık Satış Kârları	27.376.330.369 TL
Maddi Duran Varlık satış Kârları ise	1.019.312.885 TL.

Ancak biz bu kalemleri hesaplamalarımıza dahil etmedik. Çünkü zaten yatırım faaliyetleri arasında yer alan malil duran varlık ve maddi duran varlık satışlarının içinde bu kalemler yer almıyor.

Diğer bir anlatımla işletmenin mali duran varlık ve maddi duran varlık satışlarının net değeri hesaplamalara alındığından, tekrar bu kalemlerden oluşan satış kârlarının mali duran varlık ve maddi duran varlık satışlarından düşülmesine gerek kalmıyor.

4.2.3.2. NAT'ın Hazırlanması

Yukarıda yapmış olduğumuz hesaplamaları daha önce verdiğimiz dolaylı yöntemle göre hazırlanan faaliyetler NAT formatına yerleştirilerek aşağıdaki tabloyu elde ederiz.

TABLO 1.3**X ANONİM ŞİRKETİNİN****1.1.19.. - 31.12.19.. DÖNEMİ****FAALİYETSEL NAKİT AKIM TABLOSU****(DOLAYLI YÖNTEME GÖRE)****A.İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT KAYNAKLARI..... 296.027.641.079**

Dönem Net Karı (Tahakkuk Esası)	61.498.678.229
Net Dönem Karının Nakit Esasına Dönüştürülmesi	34.133.426.023
İçin Gerekli Düzeltmeler	
Amortisman ve tükenme payları (+).....	7.163.391.000
Gelecek aylara ait giderlerin döneme ilişkin payları (+).....	162.422.190
Gider tahakkukları hs. artışlar (+)	26.807.612.833
Faaliyetlerle ilgili dönen varlık ve kısa vadeli yabancı kaynaklardaki değişiklikler	200.395.536.827
Diğer alacaklardaki azalış	13.923.014.239
Diğer borçlar (net) artış (azalış)	18.602.717.833
Ödenecek vergi ve yükümlülüklerdeki artış	2.021.615.587
Gelecek aylara ait gelirler hs. artış (+)	165.848.189.168

B.YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT KAYNAKLARI 34.745.254.769

Mali duran varlıklara ilişkin nakit kaynak	34.646.700.000
Mali duran varlık satışları (+).....	34.646.700.000
Maddi duran varlıklara ilişkin nakit kaynak	98.554.700.000
Maddi duran varlık satışları (+).....	98.554.769

C.FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT KAYNAKLARI 408.610.847.000

Kısa vadeli mali borçlardaki artış	232.030.000.000
Uzun vadeli mali borçlardaki artış	18.330.847.000
Sermaye artırımı (+).....	158.250.000.000

TOPLAM NAKİT KAYNAKLARI .....739.383.742.848**NAKİT KAYNAK KULLANIMI****DÖNEM FAALİYETLERİ NAKİT KULLANIMI 558.158.535.698**

Faaliyetlerle ilgili dönen varlık ve kısa vadeli yabancı kaynaklardaki değişiklikler.....	558.158.535.698
Ticari alacaklardaki artış	14.285.879.000
Stoklardaki artış	28.000.000.000
Gelecek aylara ait giderler hs. Artış	265.918.090.111
Diğer dönen varlık (artış)azalış	10.664.670.091
Ticari borçlar (net) azalış	232.346.544.849
Alınan avanslar azalış	6.616.551.647
Cari dönemde ödenen peşin vergi	326.800.000

YATIRIM FAALİYETLERİ NAKİT KULLANIMI 168.727.958.018

Mali duran varlıklara ilişkin kullanım	162.482.669.367
Mali duran varlık alışları	162.482.669.367

Maddi duran varlıklara ilişkin kullanımlar 6.245.288.651
Maddi duran varlık alışları.....6.245.288.651

FİNANSMAN FAALİYETLERİ İÇİN NAKİT KULLANIMI..... 15.002.600.000

Kısa vadeli diğer borçlardaki azalış 15.002.600.000

TOPLAM NAKİT KULLANIMI.....741.889.093.716

D. NAKİT ARTIŞI (AZALIŞ)

E. DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU

F. DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU

KAYNAK: Nalan AKDOĞAN - Nejat TENKER, 1994, s.348 - 349 'dan ve Cengiz EROL, 1991, s.32'den derlenmiştir.

4.3. İŞLETMELERİN FİNANSAL BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİNDE NAR KULLANILMASI

4.3.1.FAALİYETSEL NAR HESAPLANMASI

4.3.1.1.KAZANÇ KALİTESİ İLE İLGİLİ NAR

4.3.1.1.1. Faaliyet Nakit Endeksi

Faaliyet Nakit Endeksi (FNE) :

Net Kâr

FNE=-----

Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit Miktarı

61.498.678.229

FNE=-----

296.027.641.079

Örnek işletmenin FNE yüzde 21'dir. Bu oran işletme net kârının faaliyetten elde edilen naktin 0,21'ini oluşturduğunu göstermektedir.

4.3.1.1.2. Yatırım Yenileme Oranı (Y.Y.O.)

YYO = Maddi Duran Varlık Yatırımları, Brüt

Maddi Duran varlık amortismanı, Net

(Değer Artış Fonu hariç)

= 13.408.679.651 = 1,87

7.163.391.000.-

Örnek işletmenin YYO 1,87'dir. Bu şu anlama gelir. İşletme yıllık sabit yatırımlarının 1,87 katı yeni yatırımda bulunmuştur.

4.3.1.1.3. Dönem Faaliyetlerden Elde Edilen Nakit Kaynak Başına Düşen Maddi Varlık Yatırımı Oranı

Örnek işletmenin (K BOMVY oranı 0,045'dir. bu oran işletmenin dönem içinde yaratmış olduğu toplam kaynaklarının yüzde 4,5'ini maddi duran varlıklarına ayırmış olduğunu gösterir.

$$\begin{aligned} \text{KBDMVY} &= \frac{\text{Maddi Duran Varlık Yatırımı Brüt}}{\text{Dönem Faaliyetinden Elde Edilen Nakit}} \\ &= \frac{13.408.679.651}{269.027.641.079} = 0,045 \end{aligned}$$

4.3.1.1.4. Nakit akım Yeterlilik Oranı

$$\begin{aligned} \text{NAYO} &= \frac{\text{Dönem Faaliyetinden Elde Edilen Nakit}}{\text{Maddi Dur. Var. Yat. + Temettüler + Top. Borç. Öde. + Stok Artışları}} \\ &= \frac{296.027.641.079}{13.408.679.651 + 15.002.600.000 + 28.000.000.000.-} \\ &= 5,229 \end{aligned}$$

Örnek işletmenin NAYO'su 5,23'dür. Bu oran işinin maddi duran varlık yatırımı, stok artışları, temettü ve borç ödemelerinin 5 katı kadar kaynak yarattığını gösterir.

4.3.1.2. FİNANSAL YÖNETİMLE İLGİLİ NAR

4.3.1.2.1. Nakit Kaynaklar dağılım Oranı

NKDD Net Kâr = Bireysel Nakit Kaynak Kalemleri
Toplam Nakit Kaynaklar

$$= \frac{61.498.678.229.-}{739.383.742.848.-} = 0,083$$

NKDO Amortisman = 13.408.679.651.- = 0,018
739.383.742.848.-

NKDO D.F.E.EN = 296.027.641.079.- = 0,40
739.383.742.848.-

NKDO Y.F.E.E.N. = 34.745.254.769.- = 0,046
739.383.742.848.-

NKDO F.F.E.E.N. = 408.610.847.000.- = 0,55
739.383.742.848.-

NKDO D.F.K.İ.N. = 558.158.535.698.- = 0,75
739.383.742.848.-

NKDO Y.F.İ.K.N. = 168.727.958.018.- = 0,23
739.383.742.848.-

NKDO F.F.İ.K.N. = 15.002.600.000.- = 0,02
739.383.742.848.-

NKDO Net Kâr	8,3
NKDO Amortismanlar	1,8
Nakit Kaynaklar Dağılım Oranı (NKDO)	%
Dönem Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit	40
Yatırım Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit	4,6
Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit	55
Nakit Kaynak Kullanımının Dağılım Oranı:	
Dönem Faaliyetleri için Kullanılan Nakit	75
Yatırım Faaliyetleri İçin kullanılan Nakit	23
Finansman Faaliyetleri İçin Kullanılan Nakit	2
Nakit Azalışı	0,34

Örnek işletmenin NKDO oranı 0,083'dür. İşletme toplam kaynak % 8,3'ünü net kârdan sağlamıştır. Bunu % 1,8 ile amortismanlar takip eder. Dönem faaliyetlerinden sağlanan nakit % 40, yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit % 4,6, finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit % 55 'tir. kullanımlar ise dönem faaliyetleri için % 75, yatırım faaliyetleri için % 23, finansman faaliyetleri için % 2'dir.

4.3.1.2.2. Yabancı Kaynaklar Finansman Endeksi

$$\begin{aligned}
\text{YKFE} &= \frac{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}{\text{Yabancı Kaynaklardan Elde Edilen Nakit}} \\
&= \frac{296.027.641.079.-}{250.360.847.000.-} = 1,182
\end{aligned}$$

Örnek işletmemizin YKFE 1,182'dir. İşletme yabancı kaynaklarının 1 katı kadar nakit miktarı elde etmiştir.

4.3.1.2.3. Prodüktivite Yeterlilik Oranı

PYO = $\frac{\text{Dönen Faaliyetlerden Elde Edilen Nakit}}{\text{Maddi Duran Varlık Yatırımları}}$

$$= \frac{296.027.641.079.-}{13.408.679.651.-} = 22,07$$

Örnek işletmemizin PYO Oranı 22,07'dir. İşletmemizin faaliyetlerden sağladığı kaynakları, yatırımlarımın 22 katı olabilir.

4.3.1.3. ZORUNLU FAALİYETLERLE İLGİLİ NAR

4.3.1.3.1. Zorunlu Nakitler Endeksi

ZNE = $\frac{\text{D.F. için Kullanılan N + Uzun Vadeli Borç Ödeme}}{\text{Toplam Nakit Kaynaklar}}$

$$= \frac{558.158.535.698 + 0}{739.383.742.848.-} = 0,40$$

Örnek işletmemizin ZNE 0,40'dır. Bu oran işletmenin elde ettiği kaynakların % 40'ını zorunlu kullanımlarına ayırdığını göstermektedir.

4.3.1.3.2. Uzun Vadeli Borç Ödeme Oranı

UVBÖO = $\frac{\text{Uzun Vadeli Borç Ödeme Kullanımı Nakit}}{\text{Uzun Vadeli Borçla Elde Edilen Nakit}}$

Örnek işletmenin uzun vadeli borçlarını ödemede kullandığı nakit miktarı olmadığından bu oranı hesaplanamıyor.

4.3.1.3.3. Uzun Vadeli Borç İçin Gerekli Nakit miktarı Toplam Kaynaklara Oranı

$$U.V.B.T.K.O = \frac{\text{Uzun Vadeli Borç Ödemede Kullanılan Nakit}}{\text{Nakit Kaynaklar Toplamı}}$$

Yine örnek işletmemizin uzun vadedeli borçlarını ödemedeki kullandığı nakit miktarı olmadığından U.V.B.T.K.O. hesaplanamıyor.

4.3.1.3.4. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Toplam Yabancı Kaynaklara Oranı

$$U.V.Y.K.O. = \frac{\text{Uzun Vadeli Borçlardan Elde Edilen NAT}}{\text{Yabancı Kaynaklardan Elde Edilen NAT}} \\ = \frac{18.330.847.000.-}{250.360.847.000.-} = 0,073$$

Örnek işletmemizin UYVK Oranı 0,073'dür. Bu oran işletmenin sağladığı kaynakların % 7,3'ünün uzun vadeli borç ödemesinde kullanıldığını gösterir.

4.3.1.4. TAKDİRİ FAALİYETLERLE İLGİLİ NAR

4.3.1.4.1. Takdiri Toplam Nakit Kullanım Oranı

$$\text{TNKO} = \frac{\text{Takdiri Nakit Çıkışları}}{\frac{\text{(Menkul Değer Yatırımı + Temettü Öde.)}}{\text{Dönem Faaliyetlerinden Elde Edilen Nakit}}}$$

4.3.1.4.2. Takdiri Yatırımlarda Kullanılan Nakit Oranı

$$\text{TYKNO} = \frac{\text{Dönemiçi Menkul Değer Yatırımları}}{\text{Dönem F.E.E. Nakit}}$$

4.3.1.4.3. Diğer Takdiri Nakit Ödemeler Oranı

$$\text{DTNÖO} = \frac{\text{Nakit Temettü Ödemeleri}}{\text{D.F.E.E.N.}}$$

Örnek işletmemizin menkul değerler yatırımı ve temettü ödemesi olmadığından takdiri toplam nakit kullanım oranı, takdiri yatırımlarda kullanılan nakit oranı ve diğer takdiri nakit ödemeler oranını hesaplayamıyoruz.

Rasyolar için hesaplamalar

Toplam Borç Ödemeleri

Kısa Vadeli Diğer borçlardaki azalış 15.002.600.000.-

Yabancı Kaynaklardan Elde Edilen Nakit

Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımı 408.610.847.000.-

Sermaye Arttırımı (-)

158.250.000.000.-

250.360.847.000.-

Maddi Duran Varlık Brüt Tutarı

Maddi Duran Varlık Tutarı

(Amort.ve Y.O. artışları)

+ 6.245.288.651.-

Maddi Duran Varlık

24.033.434.254.-

Y.D.D. artışları

Amort.Tutarı

+ 7.163.391.000.-

13.408.679.651.-

4.3.2. FALİYETSEL NAR SONUÇLARININ YORUMU

Faaliyet Nakit endeksi (FNE) net karın dönem faaliyetlerinden elde edilen nakitler içindeki önemini belirtir. Örnek işletmemizin FNE'ni incelediğimizde, bu oranın yaklaşık yüzde 21'e ulaştığını görmekteyiz. bu demektir ki, örnek işletme, dönem içinde faaliyetlerden elde etmiş olduğu naktin % 21'i kadar net kar elde etmiştir.

Gerçekten de işletmenin dönem faaliyetlerinden elde ettiği nakit miktarının 296.027.641.079.-TL'lık bir tutar olduğunu düşündüğümüz zaman, bunun % 21'inin 61.498.678.229.-TL'lık net kar olduğunu gözönüne aldığımızda, net kar hiç de azımsanmayacak bir büyüklükte olduğunu söyleyebiliriz.

Yatırım yenileme oranı (YYO), bir işletmenin kendisini yenileyip yenilemediğini göstermesi açısından önemlidir. Bir işletmenin kendisini yenilemesi uzun dönemde nakit yaratması ve nakit yeterliliğini sağlaması açısından zorunlu olduğundan, işletme sürekli şekilde maddi duran varlık yatırımları ile kendisini yenilemesi, uzun dönem nakit yaratma potansiyelini arttırmalıdır. Örnek işletmemizi incelediğimizde bu oranın 1,87 olduğunu ve işletmenin yıllık ayırmış olduğu sabit yatırımının yaklaşık iki katı yeni yatırımda bulunduğunu görmekteyiz. Bu oranın 2 olması işletmenin yatırım gücünün iyi olduğunu, aynı zamanda da işletmenin yatırımlarının geri döndüğünü ifade eder. Burada maddi duran varlık brüt değişim miktarı, yeniden değerlendirme değer artışından çıkarımı sonucu elde edilmiştir.

Yine maddi duran varlık amortisman miktarı hesaplanırken, yeniden değerlendirme değer artışından kaynaklanan yıllık amortisman miktarı dahil edilmemiştir. Bu nedenle maddi duran varlık amortismanının net değerini ele alarak hesaplamamızı yaptık.

Aynı zamanda burada karın işletmenin yatırım gücünü de etkilediğini ve amortisman giderlerini de karşılayarak işletmenin yatırımlarının geri dönmesine katkıda bulunduğunu gözönüne alarak bu oranın iyi olduğunu söyleyebiliriz.

Dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit kaynak başına düşen maddi varlık yatırım oranı yaratılan toplu nakit kaynağının ne kadarının maddi duran varlığının ayrıldığını gösterir. Örnek işletmemiz dönem içinde yaratmış olduğu toplu kaynağın % 4,5'ini maddi duran varlık ayırmıştır.

Nakit akım yeterlilik oranı işletmenin dönem faaliyetinden elde etmiş olduğu nakit miktarının ne kadarını stratejik nakit faaliyetle ne yatırdığını gösterir.

İşletmenin stratejik nakit faaliyeti ise maddi duran vmarlık yatırımları, stok artışları, temettü ve borç ödemelerini içerir.

Örnek işletmemizi incelersek bu oranın 5,23 olduğunu yani işletmenin sözü geçen faaliyetlerin yaklaşık 5 katı kadar kaynak yarattığını görebiliriz.

Bu demektir ki işletme dönem faaliyetlerinden elde etmiş olduğu nakit miktarının 5/1'ini stok artışları, maddi duran varlık yatırımları temettü ve borç ödemeleri için yatırmış bulunmaktadır.

Nakit kaynaklar dağılım oranı (NKDO) toplam nakit kaynaklarının yüzde kaçının bireysel kaynaklardan geldiğini gösterir. Burada bireysel kaynaklar kalemi herhangi bir nakit kalemi anlamında kullanılmıştır. Bunlar net kar, amortisman, dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit, yatırım faaliyetlerinden elde edilen nakit, finansman faaliyetlerinden elde edilen nakit, dönem faaliyetleri için kullanılan nakit, yatırım faaliyetleri için kullanılan nakit, finansman faaliyetleri için kullanılan nakit kalemleridir. Bu nedenle NKDO her bir nakit akım kalemi için ayrı ayrı

hesaplanabileceği gibi üç ana bölüm için de ayrı ayrı hesaplanabilmektedir. Böylelikle fonların diğer kaynaklara göre bileşiminin yapısını öğrenebiliriz. Örnek işletmemizin Nakit kaynağı Dağıtım Oranı net kar için % 8,3'tür. Yani işletmemizin net karının toplam kaynaklara oranı % 8,3'tür. İşletme toplam kaynağının % 8,3'ünü net kardan sağlamıştır. Bu düşük orandır. Ancak işletmemizin toplam kaynağının % 55'ini finansman, % 40'ını dönem faaliyetlerinden, % 4,6'sını ise yatırım faaliyetlerinden elde ettiğini düşünürsek, net karın da bu dağılım arasında azımsanamayacak bir paya sahip olduğu gözden kaçmamalıdır. Amortismanlar toplam kaynağın % 1,8'ini oluşturmaktadır. yine toplam kaynağın, % 23'ünü yatırım faaliyetleri için kullanılan nakit % 75'ini dönem faaliyetleri için kullanılan nakit % 2'si de finansman faaliyetleri için kullanılan nakit oluşturur.

Yabancı kaynaklar finansman endeksi işletmenin finansmanın sağlanmasında dönem faaliyetleri ile yabancı kaynakları karşılaştırır. Örnek işletmemizin durumuna baktığımızda yabancı kaynak finansmanının 1 katı kadar işletmenin nakit şeklinde kaynak yarattığını görmekteyiz. Bu durum işletmenin dış finansmana da önem verdiğini göstermektedir.

Prodüktivite yeterlilik oranı, işletmenin uzun dönemde durumunu tahminlemede kullanılan örnek işletme bu oranı 22,07'dir. bu işletme faaliyetlerinden sağladığı kaynak yatırımlarının 22 katı olduğu göstermektedir. Bu durum işletmenin kaynak yaratma aşamasında olduğu ve yaratmış olduğu kaynağa oranla fazla yatırım yapması gerektiğini gösterir.

Zorunlu nakit endeksi işletmenin elde ettiği kaynakların hangli yüzdesinin zorunlu kullanımlara ayrıldığını gösterir. Örnek işletmemize baktığımızda toplam kaynakların % 40'ını zorunlu kullanımlara ayırdığını görmekteyiz. Bu demektir ki zorunlu kullanımların toplam kaynaklara oranı % 40 olup, işletme % 40'lık kaynak ile zorunlu kullanımlara yanıt

vermektedir. Bu oran işletmenin dönem faaliyetleri ve uzun vadeli borç ödemeleri için nakit kaynaklarının % 40'ını ayırdığını gösterir. Kalan kısım ise diğer faaliyetlere ayrılmıştır ki bu da yeterlidir.

Uzun vadeli yabancı kaynakların toplam yabancı kaynaklara oranı toplam borç kaynaklarının, hangi yüzdelerle kısa ve uzun vadeli borçlardan oluştuğunu gösterir. Örnek işletmemize baktığımızda bu oranın % 7,3 olduğunu görmekteyiz. bu küçük bir oran olmakla beraber işletmenin kısa vadeli yabancı kaynaklarının fazla olmasının sakıncalı olduğu da bir gerçektir.

Örnek işletmemizde menkul değer yatırımlarının olmaması ve temettü ödemesi yapılmaması nedeniyle takdiri faaliyetlerle ilgili NAR hesaplanamamıştır. Bu grupta hesaplanan oranlar işletmenin işletme faaliyetleri ve borç geri ödemeleri için gerekli olan kaynaklardan fazlasını lede etmesi durumunda hesaplanabilir.

Çünkü elde edilen bu fazlalık zorunlu olmayan (takdiri) amaçlarla, örneğin temettü dağıtmak, başka işletme satın almak, faaliyetlerini veya kapasitesini genişletmek veya kısa vadeli menkul değer yatırımında bulunmak şeklinde değerlendirilebilir. Bildiğimiz gibi temettü ödemeleri ile yatırımcılar ilgilenir.

Ödemeler ve ödemelerin istikrarı için gerekli olan nakit kaynaklar hakkında bilgi edinmeyi ve nasıl temettü ödeneceğini takdiri NAR açıklar.

4.4. İŞLETMENİN FİNANSAL BAŞARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İşletmenin dönem faaliyetlerinden elde edilen nakit kaynak başına düşen maddi varlık yatırım oranına baktığımızda, bu oranın toplam kaynaklar için de çok düşük görünmekle birlikte (% 4,5), işletmemizin

(YYO) da göz önüne alarak aslında durumun o kadar da kötü olmadığını, hatta YYO'nun 2 olmasının işletme yatırımlarının geri döndüğünü ve FNE % 21 olmasının da işletme karının da buna katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu da işletmenin maddi duran varlık yatırımlarının yeterli olduğu anlamına gelebilmektedir. yine işletmenin NAYO Oranının 5,23 olması işletmenin stratejik faaliyetlerini 5 kat karşıladığını göstermektedir ki, bu istenen bir durumdur.

İşletmenin NKDO baktığımızda, yaratılan nakit kaynakların çoğunun (bu % 75 gibi bir orandır) dönem faaliyetleri için kullanıldığını, yatırım için ise % 23'lük bir kullanım olduğu görülmektedir.

Görünen o ki işletme yarattığı nakit kaynakların çoğunu dönem faaliyetleri için kullanmakta, geri kalan kısmı ise yatırım faaliyetlerine ayırmaktadır. Bunun yanında finansman faaliyetleri için % 2'lik bir kullanım yaratılmıştır ki bu işletmenin fazlaca borç ödemesinde bulunmadığını gösterir. yine de işletme dönem faaliyetleri için yaptığı kullanımların bir kısmını daha yatırım faaliyetlerine ayırabilirse daha iyi olacağı söylenebilir.

İşletmenin yabancı kaynaklar finansman endeksine baktığımızda, aslında işletmenin fazlaca borçlanmasının riske girmesine neden olduğunu, ancak buna rağmen işletmenin finansal kullanımlarını incelediğimizde de borç ödemelerinin işletmeye fazlaca bir yük getirmediğini görmekteyiz.

Yine işletmenin prodüktivite yeterlilik oranından kaynak yaratma aşamasında olan bir işletme olarak yaratmış olduğu kaynağı oranla fazlaca yatırım yapması gerekmediği sonucunu çıkarabiliriz.

İşletmenin zorunlu Nakitler Endeksinden işletmenin dönem faaliyetleri ve uzun vadeli borç ödemeleri için yeterli nakit kaynak ayırdığını görmekteyiz. Ancak uzun vadeli yabancı kaynakların toplam yabancı kaynaklara oranına bakarak işletmenin kısa vadeli yabancı

kaynaklarla çalıştığını ve dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiğini görmekteyiz. Bu durumda net çalışma sermayesi noksanına sebep olmuş ve işletme olduğu kısa vadeli yabancı kaynaklardan fazla yararlanamadan geri ödemek durumunda kalmıştır. halbuki işletme uzun vadeli borçlanarak, alacağı nakitlerle duran varlıkları finanse edebilseydi yabancı kaynaklar elde edilen nakitten daha uzun süre faydalanılabileceği için aktifin verimliliği artardı.

Sonuç olarak örnek işletmemiz eston A.Ş.'nin teknolojik yapısı hassas olmadığından sürekli olarak yüksek yatırım yapması gerekmemekte, bu yüzden de produktivite yeterlilik oranı büyük çıkmaktadır. Bu durum ise, işletmenin olgunlaşmış bir kuruluş olduğundan nakit yaratma aşamasında bulunduğunu göstermektedir.

Nakit yönetimine ihtiyaç duyan işletmeler çok değişik faktörlerin etkisi altındadırlar. Bu faktörler işletmenin büyüklüğü, finansal yapısı, bulunduğu sektör, enflasyon oranı, ülke ekonomisindeki dalgalanmalar ve bunun gibi pek çok faktördür. Finansal başarı sadece faaliyetssel NAT bilgileri ile ölçülmeye çalışılan bir firmanın endüstri standartları ile karşılaştırılması olanaklı değildir. Bu nedenle NAT rakamlarının içeriğine bakarak ölçmeye çalıştığımız işletmenin başarısını, yine bu rakamaları kullanarak geliştirilen rasyoları değerlendirerek de yapabiliriz.

NAR ile açıklanmaya çalışılan dört boyutlu analiz geleneksel finansal rasyolardan farklı bir özellik arz eder. NAR ile işletmenin ödeme, verimlilik ve kaynak yaratma potansiyelini değişik açıdan görme olanağına sahibiz. İşletme ile ilgilenen gruplar, yatırımcılar, kreditorler ve diğerleri bu rasyolar yardımıyla tahakkuk esasına dayanan karlılık oranlarından daha kapsamlı ve etkin bilgiler edinebilir. Çünkü nakit kar, tahakkuk eden kar eden daha somut bir Şekilde işletmenin başarısını yansıtır. Bu nedenle tahakkuk esasına dayanan analizlerin, nakit akım bilgilerine dayanan analizlerle birlikte işletmenin finansal başarısını ölçülmesinde kullanılması çok önemlidir.

- DELANEY R. Patrick-
ADLER R. James-
EPSTEIN J. Barry
FORAN F. Michael
- GAAP 1994 İnterpretation and Application**, Edition
John Wiley & Sons, New York, 1994
- EDWARDS D. James
HEAGY D. Cynthia
- "Relevance Gained:FASB Modifies Cash Flows Statement Requirements for Banks", **Journal of Accountancy**, (Haziran-1991)
- EROL Cengiz
- Nakit Yaklaşım Yöntemiyle Kredi Değerlendirmesi "Mali Tablo Analizi"** T.B.B.Y. Yayını No:167, 2.Baskı, Ankara, 1991
- GIKOMINO E. Don-
MIELKE E. David
- "Using The Statement of Cash Flow to Analyze Corporate Performance", **Management Accounting**, S.1, (Mayıs1988)
- GÜRSEL Ercan
- "Avrupa Topluluğu Finansal Raporlama Standartlarının Üye Ülkelerdeki Uyumlaştırma Düzeyi ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları İle Karşılaştırılması"**, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1992
- GÜRSOY Hüseyin
- Nakit Akım Tablosu ve İşletmelerin Finansal Analiz ve Planlamasında Kullanımı; Adana'da Büyük Ölçekli Özel Sektör Sanayi İşletmelerinde bir Araştırma**, Basılmamış Doktora Tezi, Adana, 1990
- GÜVEMLİ Oktay-
- Mali Tablolar Tahlili** , 2.Baskı, İstanbul, 1979
- İşletmelerde Nakit Akışı Planlaması**, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1977
- HAMER G. John -
KISTLER H. Linda
- "The Statement of Cash Flow: A User Oriented Approach"**The National Public Accountant**, C. 32, S. 9 (Eylül-1987)
- KOCHANEK Richard-
NOGAARD Corine I.
- "Funds Statement", **Financial Executive**, C.3, S.1, (Ocak - 1987)
- NUNES A Morris
- Operational Cash Flow Management and Control**, Prentice Hall Inc.,Engle wood Cliffs, N. J., 1982
- ÖRTEN Remzi
- "Türkiye'de Muhasebenin Tarihi Gelişimi ve Uygulanışına Ait Bazı Öneriler" , **İşletme ve Muhasebe Bülteni**, s.25, 1988
- PEKDEMİR Recep
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine Göre Mali Tablolar "El Kitabı"**, İSMMMO Yayını N.9 İstanbul, 1994

- STABUS J. George "Cash Flow Accounting and Liquidity: Cash Flow Potential and Wealt" **Accounting and Business Research**, S.74, V. 13, (Spring-1989)
- STREET L. Donna-
STANGA G. Keith "The Relevance of Segment Cash Flow Statement in Lending Decisions:An Empirical Study", **Accounting and Business Research**, N. 76 (Autumn-1989)
- ŞENGEL Salim "**İşletmelerin nakit yönetiminde bir araç olarak nakit bütçeleri ve bir uygulama**", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 1992
- TAŞLICA Ali Osman **İşletmelerde Nakit Yönetimi ve Nakit Akımlarının Yönetimine Yönelik Yöntem Önerileri**, Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 1990
- THOMPSON H. James
BUTTROSS E. Thomas "Return to Cash Flow" , **The CPA Journal**, (Mart-1988)
- ÜSTÜNEL Bülent **Mali Tablolar Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Genel Tebliği Açıklaması Uygulama Klavuzu**, Denet Yayıncılık, İstanbul, (Mart - 1995)
- ZEGA A. Cherlyl "The New Statement of Cash Flows", **Management Accounting**, C.70, S.3, (Eylül-1988)
- News Report "FASB", **Journal of Accountancy**, (Şubat 1989)
- The Institute of Chartered Accountants in England and Wales: **International Accounting Standards: The Full Texts of All International Accounting Standards Extant at 1 January 1990**, Staples Printers St Albans Limited, Great Britain, 1989
- News Report "FASB", **Journal of Accountancy**, (Şubat-1989)
- TÜRMOB Seminer Notları**, Bolu Abant'ta Düzenlenen Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre "Mali Tablo" Konulu Eğitim Semineri, 14-15-16 Haziran 1994
- Maliye ve Gümrük Bakanlığı, **Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği** 26.12.1992 tarih/21447 Sayılı Resmi Gazete
- SPK**, Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ, 29.1.1989 / 20064 Sayılı Resmi Gazete XI seri 1 nolu Tebliğ